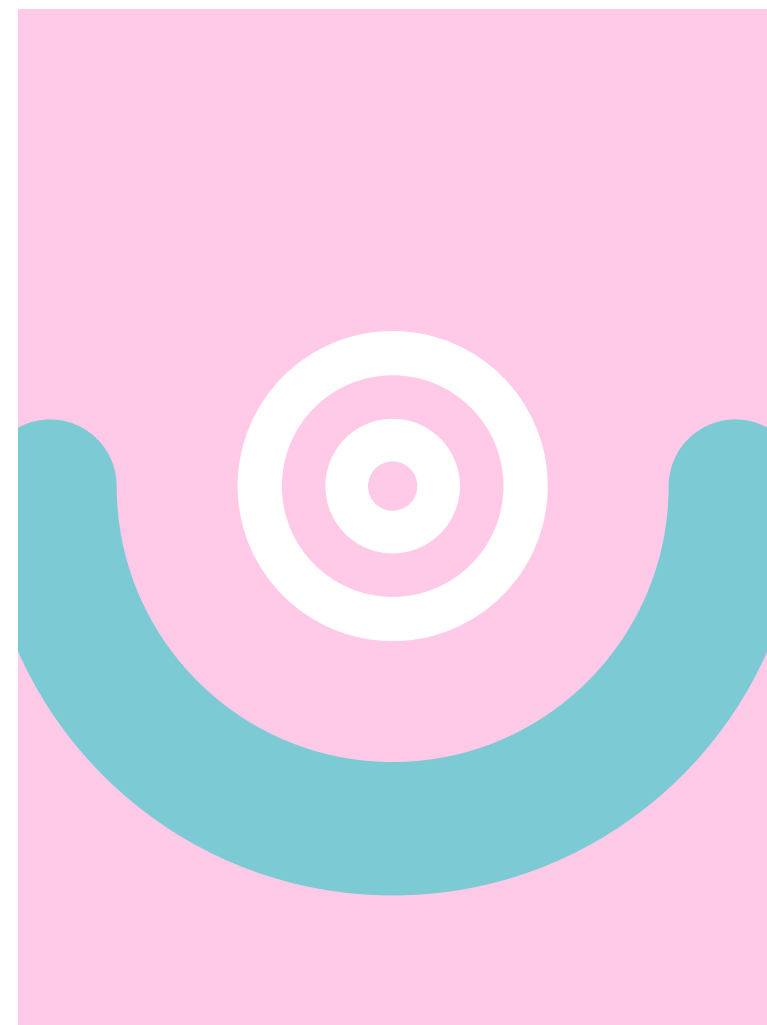

Gids voor het ontwikkelen van een genderspecifiek databeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

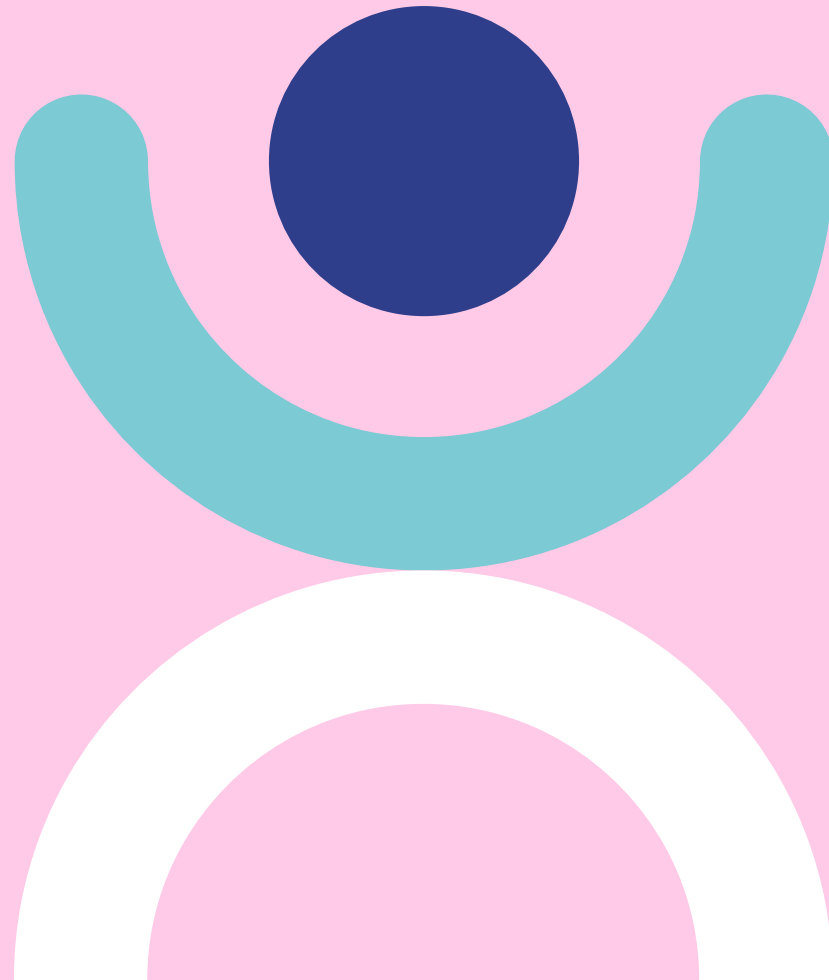
Inhoudsopgave

De gids gebruiken	3
Hoe gebruik je deze gids?	4
Inleiding	10
Een inclusief overheidsbeleid in Brussel: het belang van genderspecifieke gegevens	11
Wat zijn genderspecifieke gegevens?	17
Wat is het wettelijk kader?	22
Wat is het wettelijk kader voor het produceren en verzamelen van genderspecifieke gegevens?	23
Wat is het wettelijk kader voor de bescherming van persoonsgegevens?	25
Wat is het wettelijk kader voor het aantal gendercategorieën?	31
FICHE 0 - Voldoet je project aan de AVG?	32
FICHE 1 - Hoe stel je een projectteam samen?	41
FICHE 2 - Hoe bepaal je je projectopzet?	47
FICHE 3 - Hoe hou je bij het verzamelen van je gegevens rekening met gender?	66
FICHE 4 - Hoe hou je bij het analyseren en interpreteren van je gegevens rekening met gender?	75
FICHE 5 - Hoe deel en ontsluit je de resultaten van je project?	83
FICHE 6 - Hoe evalueer je een project voor het verzamelen en analyseren van gegevens?	93
FICHE 7 - Belangrijke aandachtspunten voor overheidsopdrachten	97
Overzicht van Zooms	105
Extra handvaten	106
Bronnen	107
Bibliografie	109

De gids gebruiken

Hoe gebruik je deze gids? 4

Hoe gebruik je deze gids?

Begeleid je een studie of de monitoring van een overheidsbeleid, of heb je een ander project waarvoor je gegevens nodig hebt? Dan is deze gids voor jou!

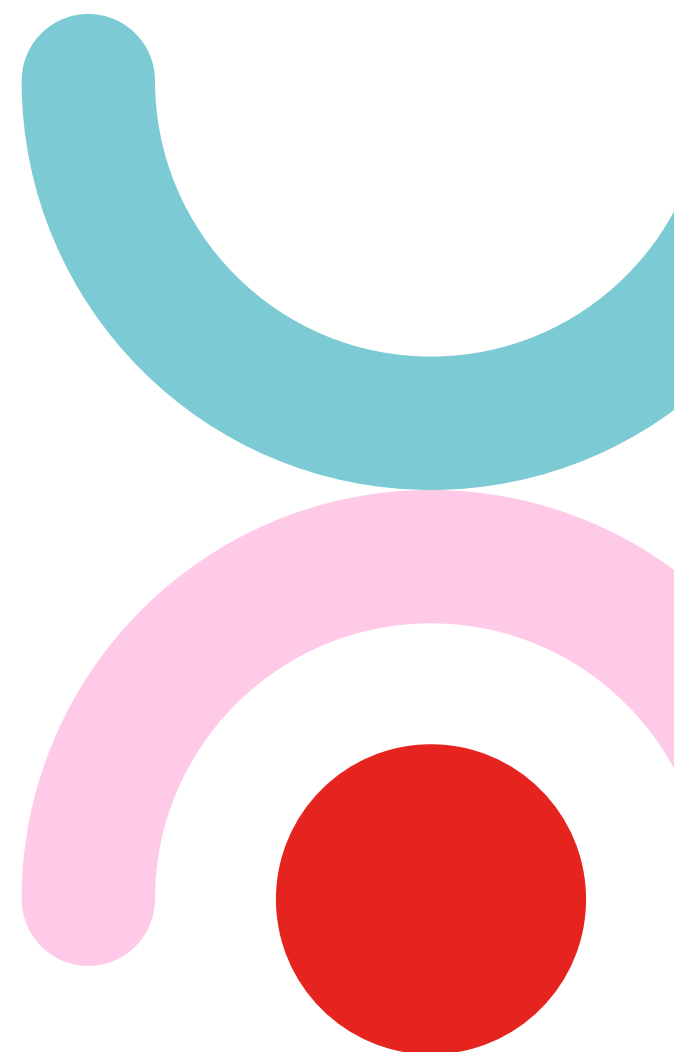
Brussel is een divers gewest waar evenveel vrouwen als mannen wonen, elk met hun eigen sociale, economische en culturele achtergrond. Wil een monitoring of onderzoek echt effectief en relevant zijn, dan moet het kijken naar wat iedereen, dus elke inwoner, nodig heeft. Ontdek stap voor stap hoe je genderspecifieke gegevens verzamelt en analyseert.

Verloopt je project intern? Of wordt het uitgevoerd door een externe dienstverlener in het kader van een overheidsopdracht? Je moet sowieso eerst bepalen welk scenario je moet volgen:

- **SCENARIO 1: GENDER IS DE HOOFDVARIABLE VAN MIJN PROJECT**
- **SCENARIO 2: GENDER IS ÉÉN VARIABLE, MAAR MIJN PROJECT HEEFT ER NOG ANDERE**

Voor elk scenario vind je in de gids een duidelijk, gestructureerd stappenplan. De stappen worden weergegeven in de vorm van een schema met praktische fiches. Aan het einde van elke fiche vind je een checklist voordat je naar de volgende stap overgaat.

De term '*project*' moet in deze gids in ruime zin begrepen worden en verwijst naar elke studie die een bepaald onderwerp wil begrijpen, elke monitoring die de impact van het overheidsbeleid wil evalueren of meten, of elk ander project dat een bestuur uitvoert en waar genderspecifieke gegevens aan te pas komen.

ZOOM : Verduidelijkt een begrip.

Wist je dat?: Geeft feiten en cijfers om iets toe te lichten.

Praktijkvoorbeeld: Geeft praktische voorbeelden in verband met de gewestelijke bevoegdheden en de Brusselse context.

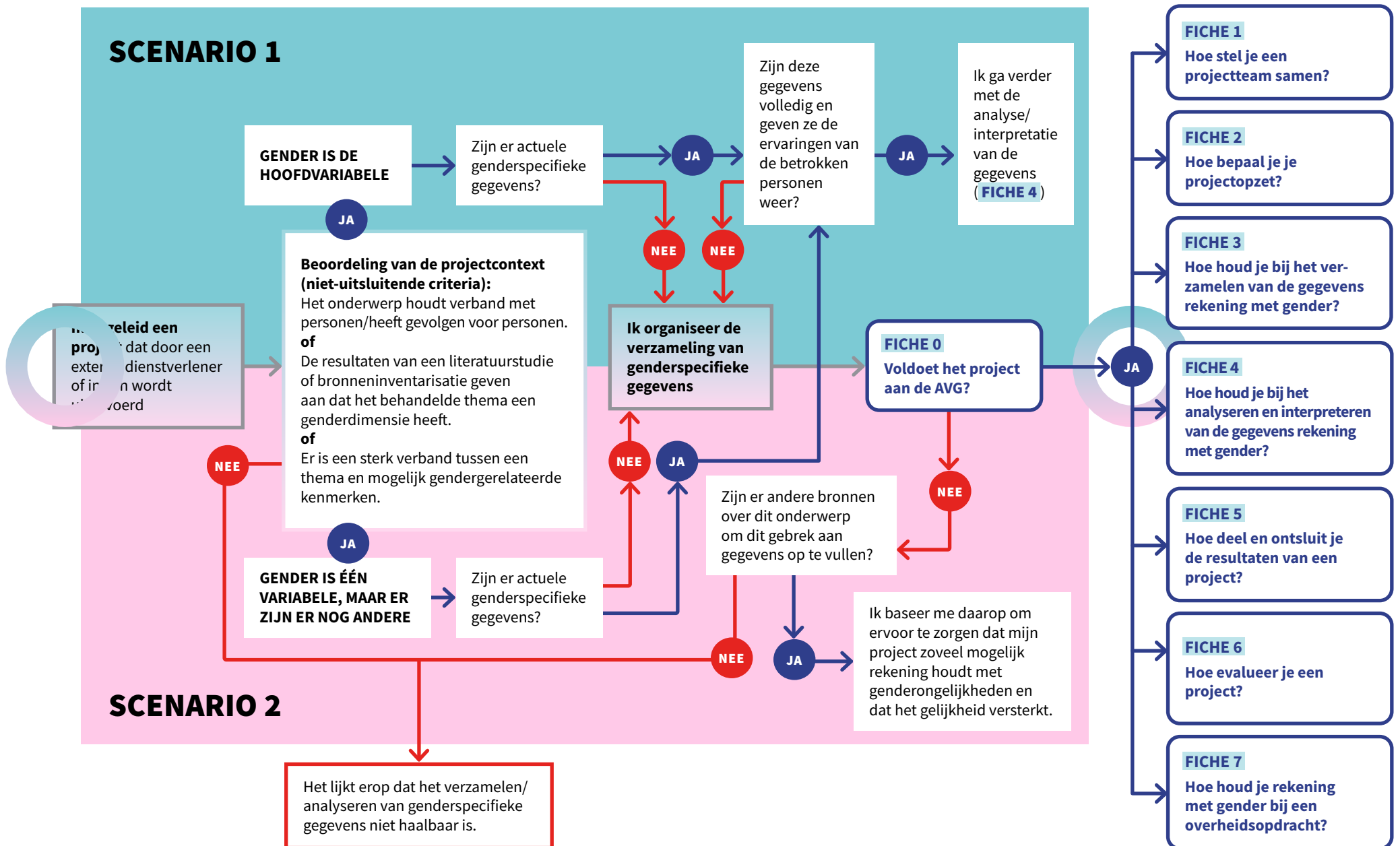

Verder gaan: Geeft nuttige links om nog een stap verder te gaan.

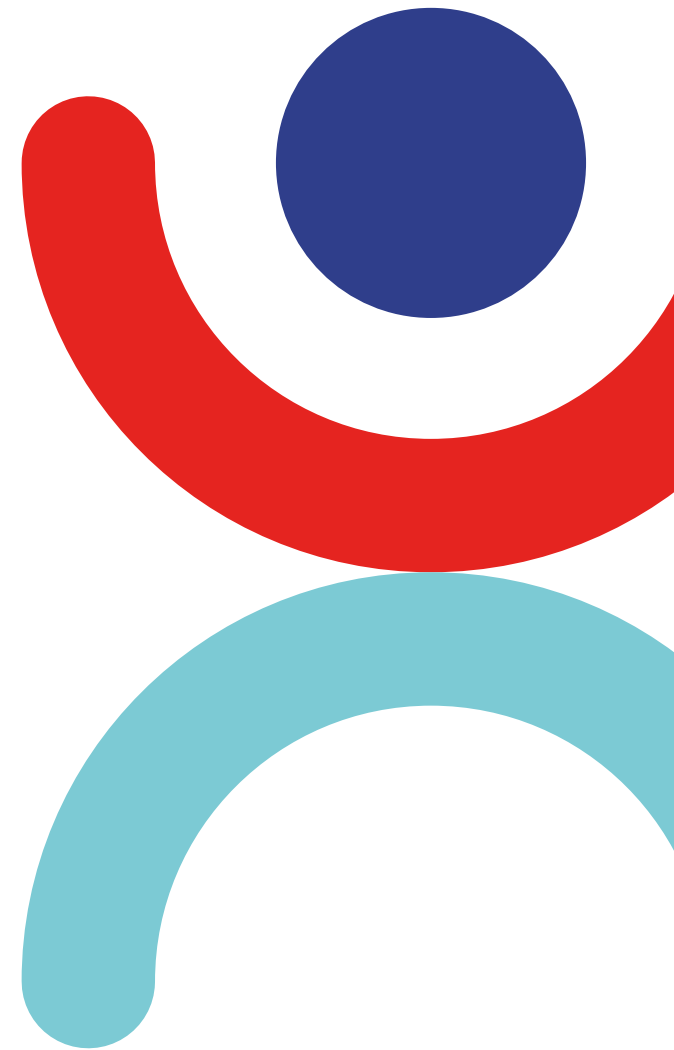
Ga naar: Brengt je naar een ander deel van deze gids.

Doorheen je traject kom je de volgende blikvangers tegen. Ze helpen je om bepaalde begrippen of situaties beter te begrijpen.

Wanneer je aan een project begint, is het goed om eerst de context te beoordelen waarin het plaatsvindt: houdt het onderwerp verband met mensen of heeft het gevolgen voor mensen? Wijzen de bestaande bronnen op een genderdimensie? Is het onderwerp van het project gendergebonden? Het is in deze fase dat je bepaalt of het project een genderdimensie heeft¹. Als bij het beoordelen van de context blijkt dat het project geen genderdimensie heeft, heeft het weinig zin om genderspecifieke gegevens te verzamelen en te analyseren.

1 European Institute for Gender Equality. (z.d.). Gender analysis | EIGE. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-methods/gender-analysis?language_content_entity=en

Is er wel sprake van een genderdimensie, dan zijn er twee scenario's mogelijk:

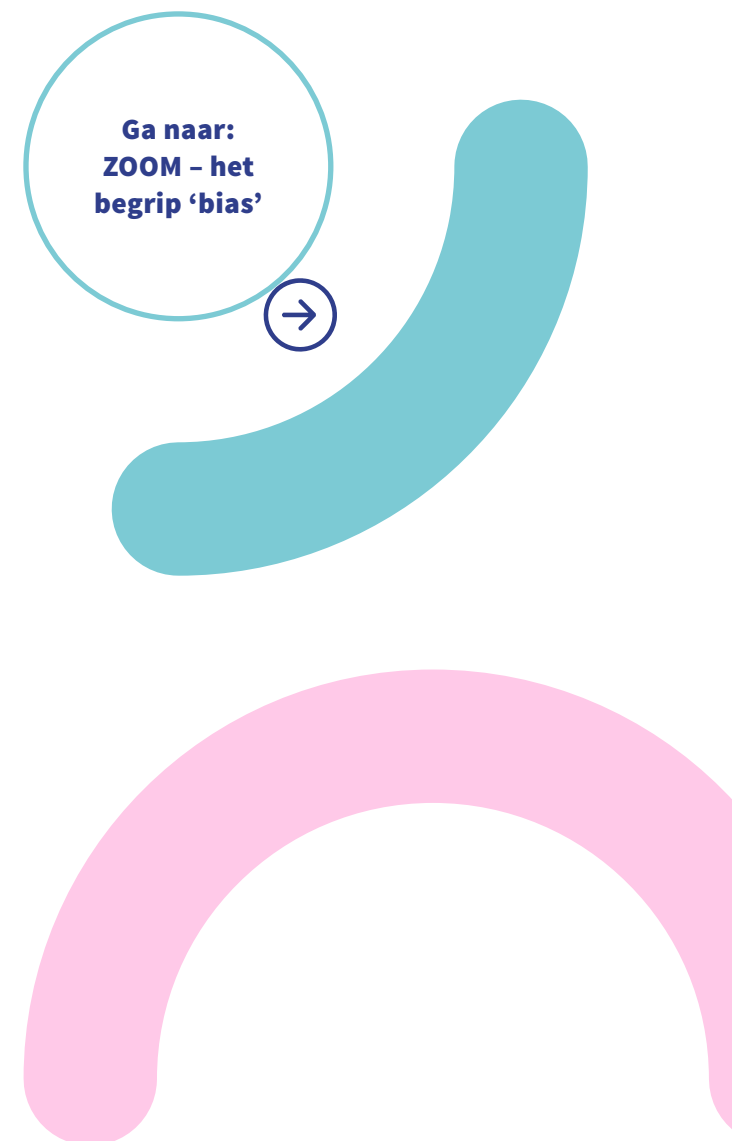
SCENARIO 1: GENDER IS DE HOOFDVARIABLE VAN MIJN PROJECT

Gender is het hoofdthema (of één van de hoofdthema's) en maakt vanaf het begin deel uit van de projectdoelstellingen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de Barometer van het vrouwelijk ondernemerschap van hub.brussels². Je moet in dat geval eerst nagaan of er actuele genderspecifieke gegevens beschikbaar zijn en als die er zijn, moet je bekijken of ze wel of niet bevooroordeeld ('biased') zijn (→ **Ga naar: ZOOM – het begrip 'bias'**).

- Als er actuele, onbevooroordeelde ('unbiased') genderspecifieke gegevens beschikbaar zijn, kun je meteen overgaan naar de analyse- en interpretatiefase (→ **Ga naar FICHE 4**) en daarna naar de volgende fiches.
 - Als er geen actuele of alleen bevooroordeelde ('biased') genderspecifieke gegevens zijn, moet je nieuwe genderspecifieke gegevens gaan verzamelen.
- Nadat je gecontroleerd hebt of je gegevensverzamelingsproject voldoet aan de beginselen van de AVG (→ **Ga naar FICHE 0**), kun je alle fiches raadplegen.
- Als je gegevensverzamelingsproject niet voldoet aan de beginselen van de AVG (→ **Ga naar FICHE 0**), kun je proberen om andere bronnen te zoeken die deze lacune opvullen³ of bekijken of een andere methodologie beter aan de AVG voldoet.

2 Women in Business. (2023). Barometer van het vrouwelijk ondernemerschap. <https://womeninbusiness.hub.brussels/nl/barometer-vrouwelijk-ondernemerschap/>

3 Sommige organisaties bieden toegang tot gendersensitieve databanken, zoals de Equality Data Hub van Unia, de Open Data van Statbel of Resources for inclusion van equal.brussels:
Unia. (z.d.). *Equality Data Hub: data over (on)gelijkheid & discriminatie*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.unia.be/nl/equality-data-hub?lang=nl>
Statbel. (z.d.). *Open Data*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://statbel.fgov.be/nl/open-data>
equal.brussels. (z.d.). *Resources for inclusion | Home*. Resources for inclusion. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://inclusionresources.brussels/nl/>

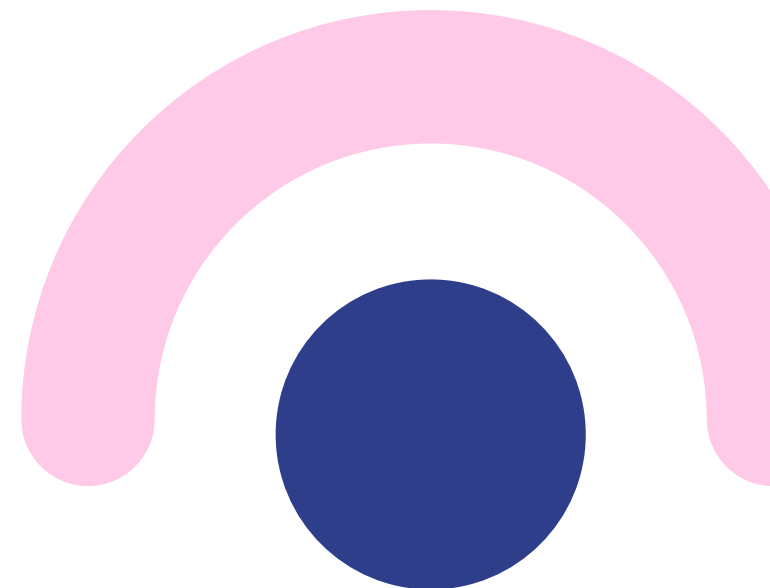
SCENARIO 2: GENDER IS ÉÉN VARIABLE, MAAR MIJN PROJECT HEEFT ER NOG ANDERE

Het project heeft een genderdimensie maar gender is niet het hoofdthema, of het project bekijkt verschillende indicatoren. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de Enquête over het gebruik van de elektrische step in Brussel van Brussel Mobiliteit⁴, die meerdere sociodemografische kenmerken van de respondenten verzamelde, waaronder gender.

- Als er actuele, onbevooroordeelde ('unbiased') genderspecifieke gegevens beschikbaar zijn, kun je deze variabele aan je analysetabel toevoegen en meteen overgaan naar de analyse- en interpretatiefase (→ **Ga naar FICHE 4**) en daarna naar de volgende fiches.
- Als er geen actuele of alleen bevooroordeelde ('biased') genderspecifieke gegevens zijn, moet je nieuwe genderspecifieke gegevens gaan verzamelen.
 - Nadat je gecontroleerd hebt of je gegevensverzamelingsproject voldoet aan de beginselen van de AVG (→ **Ga naar FICHE 0**), kun je alle fiches raadplegen.
 - Als je gegevensverzamelingsproject niet voldoet aan de beginselen van de AVG (→ **Ga naar FICHE 0**), kun je proberen om andere bronnen te zoeken die deze lacune opvullen⁵ of bekijken of een andere methodologie beter aan de AVG voldoet.

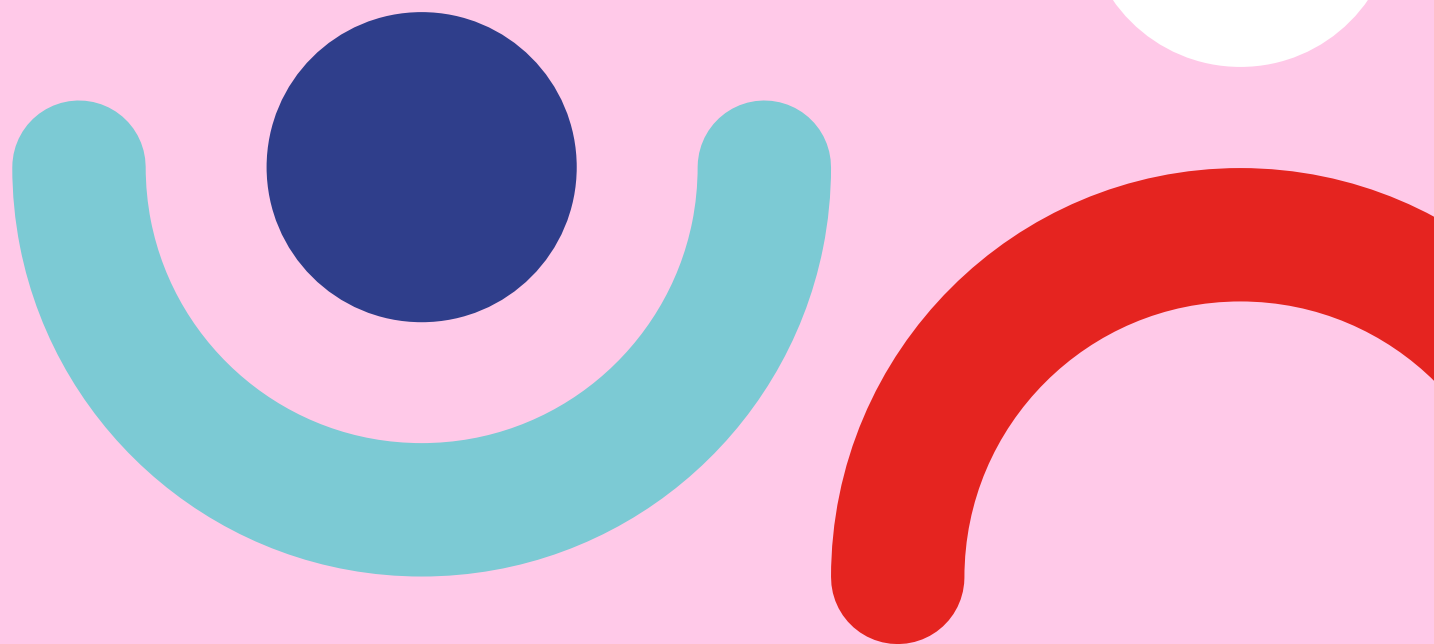
4 Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Mobiliteit. (2019). *Enquête over het gebruik van de elektrische step in Brussel*. https://data.mobility.brussels/home/media/filer_public/dc/5a/dc5aa3bd-95e5-48fd-8219-155e89944586/bm-enquete_elektrische_steppen_2019_nl.pdf

5 Sommige organisaties bieden toegang tot gendersensitieve databanken, zoals de Equality Data Hub van Unia, de Open Data van Statbel of Resources for inclusion van equal.brussels:
 Unia. (z.d.). *Equality Data Hub: data over (on)gelijkheid & discriminatie*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.unia.be/nl/equality-data-hub?lang=nl>
 Statbel. (z.d.). *Open Data*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://statbel.fgov.be/nl/open-data>
 equal.brussels. (z.d.). *Resources for inclusion | Home*. Resources for inclusion. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://inclusionresources.brussels/nl/>

Inleiding

Een inclusief overheidsbeleid in Brussel: het belang van genderspecifieke gegevens	11
Wat zijn genderspecifieke gegevens?	17
Geslacht en gender	17
Genderspecifieke gegevens	19

Een inclusief overheidsbeleid in Brussel: het belang van genderspecifieke gegevens

Om echt inclusieve overheidsmaatregelen te kunnen nemen die tegemoetkomen aan de noden van iedereen die in Brussel woont, werkt of verblijft (waarnaar we hierna verwijzen als de *Brusselse bevolking*), moeten we eerst een grondig zicht krijgen op hun ervaringen. Dat die ervaringen verschillend kunnen zijn voor vrouwen en mannen is een dimensie die nog te vaak onderbelicht blijft in studies en opvolgingsinstrumenten.

Door hiermee rekening te houden bij het verzamelen en analyseren van gegevens kunnen we een eerlijker en gericht overheidsbeleid voeren. Om cruciale vragen zoals «*Voor wie is dit beleid bedoeld?*» of «*Heeft het dezelfde gevolgen voor vrouwen en mannen?*» te beantwoorden, zijn betrouwbare genderspecifieke gegevens absoluut noodzakelijk.

Naar geslacht uitgesplitste statistieken en genderindicatoren zijn belangrijk in elke fase van de beleidsvorming, van ontwikkeling tot evaluatie. **Genderongelijkheden doen zich voor in alle gewestelijke bevoegdheidsdomeinen en belangen iedereen aan.** (→ **Ga naar het deel: "Wat zijn genderspecifieke gegevens?"**)

Wist je dat?

Genderverschillen vind je overal ...

- De meeste 65-plussers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (hierna 'BHG') zijn vrouwen⁶.
- Vrouwen zijn vaker beperkt in hun dagelijkse bezigheden omwille van een gezondheidsprobleem (28% tegenover 23% voor mannen in 2023)⁷.

⁶ Eigen berekeningen, gebaseerd op bisa.brussels. (2024). Leeftijdsstructuur | BISA. bisa.brussels. <https://bisa.brussels/themas/bevolking/leeftijdsstructuur>

⁷ Statbel. (z.d.). Risico op armoede of sociale uitsluiting. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting> en bisa.brussels. (2024).

- Ze zijn vaker blootgesteld aan het risico op individuele armoede (36% tegenover 11% voor mannen in 2011) en zijn vaker gezinshoofd van een eenoudergezin (86% in 2024)⁸.
- De meeste Brusselaars die in een sociale woning wonen zijn vrouwen omdat ze te maken hebben met meer financiële onzekerheid (55% vrouwen gehuisvest door de Brusselse openbare vastgoedmaatschappijen in 2023)⁹.
- Amper 30% van de zelfstandigen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een vrouw¹⁰.
- In 2019 was 66% van de personen die een elektrische step gebruiken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een man¹¹.
- Niet meer dan 22% van de personen die gebruikmaken van de vrij toegankelijke sportvoorzieningen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een vrouw¹².
- In België zijn vrouwen oververtegenwoordigd onder de gezinnen die kampen met energiearmoede (dat wil zeggen dat ze moeite hebben om hun energiekosten te betalen of om voldoende energie te verkrijgen voor hun basisbehoeften)¹³. Vrouwen zijn zich bovendien meer bewust van biodiversiteit¹⁴.

Huishoudens / BISA. bisa.brussels. <https://bisa.brussels/themas/bevolking/huishoudens>

- 8 equal.brussels. (2019). *Gender in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest | Een cijfermatig overzicht*. https://www.briobrusseel.be/sites/default/files/2022-02/Equal-brochure-genre_NL-1.pdf
- 9 «Sociale huurders - leeftijdscategorieën en geslacht» uit het verslag 2023: SLRB - BGHM. (2021, 14 mei). *Onze verslagen*. <https://slrb-bghm.brussels/nl/over-de-bghm/onze-verslagen>
- 10 Women in Business. (2023). *Barometer van het vrouwelijk ondernemerschap*. <https://womeninbusiness.hub.brussels/nl/barometer-vrouwelijk-ondernemerschap/>
- 11 Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Mobiliteit. (2019). *Enquête over het gebruik van de elektrische step in Brussel*. https://data.mobility.brussels/home/media/filer_public/dc/5a/dc5aa3bd-95e5-48fd-8219-155e89944586/bm_enquete_elektrische_steppen_2019_nl.pdf
- 12 perspective.brussels (2025, 8 maart). *22% van de gebruikers van vrij toegankelijke sportfaciliteiten is vrouw* [Tekst]. <https://perspective.brussels/nl/nieuws/22-van-de-gebruikers-van-vrij-toegankelijke-sportfaciliteiten-vrouw>
- 13 Meyer, S. & Coene, J.. (2023). *Barometer Energiearmoede*. <https://media.kbs-frb.be/nl/media/10491/Barometer%20Energiearmoede%202023%20DEF>
- 14 BeBiodiversity. (z.d.). *Meer dan 4 op 5 Belgen maken zich zorgen over biodiversiteit* | BeBiodiversity. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://bebiodiversity.be/nl/blog/2025/02/24/meer-dan-4-op-5-belgen-maken-zich-zorgen-over-biodiversiteit/>

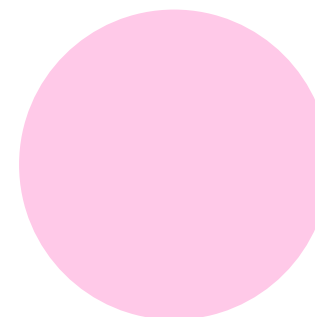
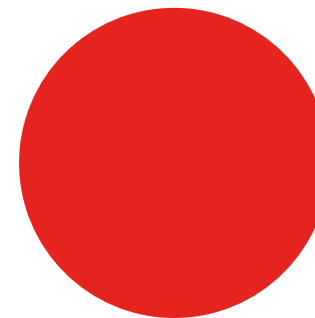

- In de periode 2020-2023 was 63% van de gewonde of dodelijke slachtoffers van verkeersongevallen in Brussel een man¹⁵.
- In de periode 2023-2024 was 73% van de studenten die aangaf dat ze zich «altijd» onveilig voelen in Brussel een vrouw en 27% een man¹⁶.
- In 2023 voelde 32% van de LGBTQIA+-personen in België zich gediscrimineerd op plaatsen zoals cafés, restaurants of ziekenhuizen¹⁷.

In heel wat domeinen die verband houden met de bevoegdheden van het gewest zijn er nog te weinig genderspecifieke gegevens voorhanden¹⁸. Door dergelijke gegevens te produceren en beschikbaar te maken, kunnen de overheden de impact van het overheidsbeleid op personen met een verschillend gender mee in overweging nemen.

De genderdimensie integreren in het overheidsbeleid noemen we *gendermainstreaming*. Gendermainstreaming zorgt ervoor dat het overheidsbeleid rekening houdt met de eventueel verschillende noden van de bevolking, zonder ongelijkheden tussen vrouwen en mannen tot stand te brengen of te versterken.

- 15 Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Mobiliteit. (z.d.). *Ongevallenstatistieken* | Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://be.brussels/nl/transport-mobiliteit/mobiliteitsvraagstukken/thematisch-observatorium/verkeersveiligheid/ongevallenstatistieken>
- 16 perspective.brussels. (2025). *Blik op het studentenleven: Stedelijke praktijken en omgang met de stad*. https://perspective.brussels/sites/default/files/documents/rapport_enquete_blik_op_het_studentenleven.pdf
- 17 European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). *EU LGBTIQ survey III LGBTIQ Equality at a Crossroads: Progress and Challenges Country Data—Belgium*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbtiq_survey-2024-country-sheet-belgium.pdf
- 18 equal.brussels. (2019). *Gender in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest | Een cijfermatig overzicht*. https://www.briobrusssel.be/sites/default/files/2022-02/Equal-brochure-genre_NL-1.pdf

ZOOM – gendermainstreaming

Het begrip *gendermainstreaming* erkent dat het overheidsbeleid niet dezelfde invloed heeft op vrouwen als op mannen en dat het genderongelijkheden kan versterken. Om elke vorm van ongelijkheid tegen te gaan, integreert *gendermainstreaming* preventief de genderdimensie en de noden van vrouwen en mannen in het overheidsbeleid.

Gendermainstreaming is van toepassing op alle beleidsdomeinen en op elke belangrijke fase van een project, van voorbereiding, besluitvorming en uitvoering tot evaluatie. Je kunt het op verschillende niveaus toepassen:

- Strategische doelstellingen voor gendergelijkheid in het volledige beleid van het gewest bepalen, bewaken en evalueren.
- Statistieken uitsplitsen op basis van geslacht en genderindicatoren opstellen.
- Rekening houden met de genderdimensie bij het plaatsen van overheidsopdrachten en het toekennen van subsidies.
- Rekening houden met de genderdimensie doorheen de begrotingscyclus (dit noemen we genderbudgeting).

De instellingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn verplicht om genderspecifieke gegevens te verzamelen en te analyseren volgens de beginselen van gendermainstreaming zoals vastgelegd in het Brussels Wetboek inzake de gelijkheid, de non-discriminatie en de bevordering van diversiteit van 4 april 2024¹⁹ (hierna het Brussels Wetboek inzake de gelijkheid). (→ Ga naar het deel ‘Wat is het wettelijk kader?’ voor meer details).

¹⁹ Gezamenlijk decreet en ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie van 4 april 2024 houdende het Brussels Wetboek inzake de gelijkheid, de non-discriminatie en de bevordering van diversiteit. <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2024/04/04/2024003443/justel>

Wanneer er genderspecifieke gegevens beschikbaar zijn, kunnen die ook met andere variabelen gekruist worden. De Brusselse bevolking is immers ‘hyperdivers’²⁰. Naast gender kan de impact van overheidsbeleid bijvoorbeeld ook variëren naargelang iemands leeftijd, het al dan niet hebben van een handicap, zogenaamde ‘raciale’ criteria²¹, geloof of levensbeschouwelijke overtuigingen, sociale toestand of afkomst, of seksuele geaardheid. Die factoren van ongelijkheid zijn met elkaar verweven en versterken elkaar. Een intersectionele benadering maakt de verschillende ervaringen in verband met ongelijkheden zichtbaar.

ZOOM – intersectionaliteit

‘Intersectionaliteit’ betekent dat er bij de studie van onze samenleving rekening wordt gehouden met de verschillende identiteiten die er zijn²². Het is een manier om te begrijpen hoe de interactie (of kruising) tussen gender (bijvoorbeeld) en andere persoonskenmerken zorgt voor een ervaring die voor iedereen uniek is, ook in verband met discriminatie en ongelijkheid²³. Ze kunnen onder meer kwetsbaar zijn omwille van hun leeftijd, handicap, zogenaamde ‘raciale’ criteria²⁴, geloof of levensbeschouwelijke overtuigingen, sociale toestand of afkomst²⁵.

Intersectionaliteit biedt een basis voor het ontwikkelen van beleid dat tegemoetkomt aan de noden van de hele Brusselse bevolking, in al haar verscheidenheid.

20 Tasan-Kok, T., van Kempen, R., Raco, M., & Bolt, G. (2013). *Towards Hyper-Diversified European Cities: A Critical Literature Review*. <https://zenodo.org/records/12946>

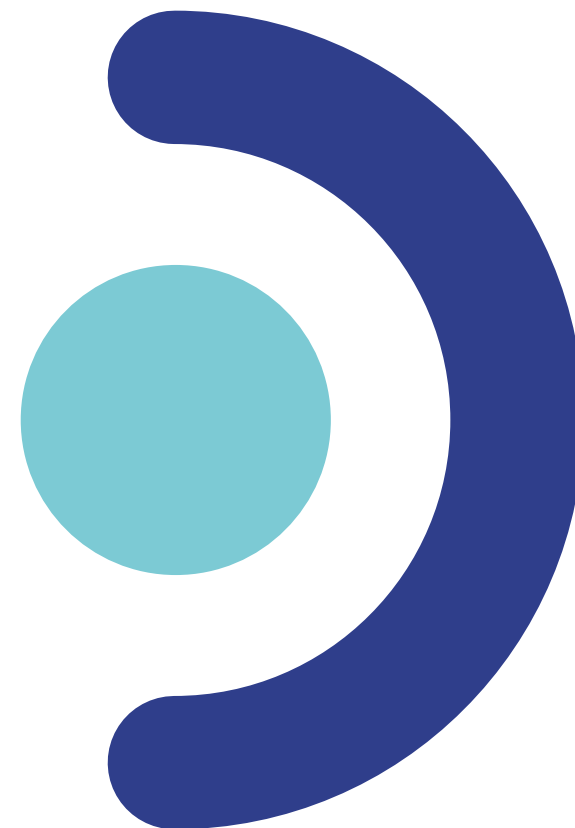
21 Met inbegrip van zogenaamd ras, huidskleur, nationaliteit, afkomst, nationale of etnische afstamming. Uit: Unia. (z.d.). *Racisme*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.unia.be/nl/racisme>

22 Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), Artikel 6.

23 European Institute for Gender Equality. (z.d.). *Intersectionality*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1050?language_content_entity=en

24 Met inbegrip van zogenaamd ras, huidskleur, nationaliteit, afkomst, nationale of etnische afstamming. Deze informatie is te vinden in de volgende bron: Unia. (z.d.). *Racisme*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.unia.be/nl/racisme>

25 European Institute for Gender Equality. (z.d.). *Intersectionality*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1050?language_content_entity=en

Wist je dat?

In 2017 was het werkloosheidspercentage op de Brusselse arbeidsmarkt ongeveer hetzelfde voor vrouwen en mannen. Wanneer we gender en geboorteland echter samen bekijken, krijgen we een heel ander beeld. Zo zien we bijvoorbeeld dat het werkloosheidspercentage hoger is bij mannen dan bij vrouwen die in België of in de Europese Unie geboren zijn. Voor personen die niet in de Europese Unie geboren zijn zien we het omgekeerde: daar zijn vrouwen vaker werkloos dan mannen²⁶.

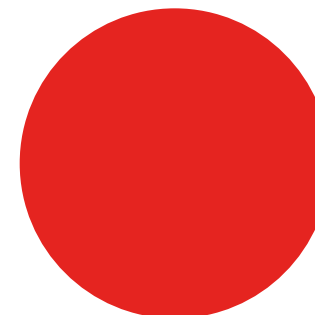
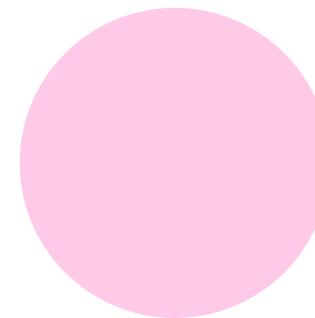

Verder gaan

Wil je weten hoe je intersectionaliteit kunt integreren in je onderzoek en in welke dimensies? Het volgende document* helpt je om de toepassing van intersectionaliteit op een project te beoordelen op basis van 8 hoofdbeginselen: categorieoverschrijdend, analyse op meerdere niveaus, reflexiviteit, diversiteit van kennis en overweging van macht, ruimte en tijd, sociale rechtvaardigheid en gelijkheid.

*Gouvernement du Canada. (2025, 5 mei). *Comment intégrer la théorie de l'intersectionnalité dans les analyses quantitatives d'équité en santé*. Canada.ca. <https://www.canada.ca/fr/sante-publique/services/publications/science-recherche-et-donnees/comment-integrer-theorie-intersectionnalite-analyses-quantitatives-equite-sante.html>

26 equal.brussels. (2019). *Gender in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest | Een cijfermatig overzicht*. https://www.briobrusssel.be/sites/default/files/2022-02/Equal-brochure-genre_NL-1.pdf

Wat zijn genderspecifieke gegevens?

Geslacht en gender

Geslacht verwijst naar vrouwen en mannen op basis van hun biologische kenmerken. Deze binaire indeling kan aanleiding geven tot ongelijkheid, vooral voor intersekse personen die geboren worden met een lichaam dat niet voldoet aan de normatieve definitie van een vrouw of een man. 1 op 60 personen wordt als intersekse geboren, dat is evenveel als het aantal tweelingen dat in België geboren wordt²⁷.

Gender verwijst naar de sociaal-culturele constructie van mannelijke en vrouwelijke rollen en de verhouding tussen mannen en vrouwen in de samenleving²⁸. Gender is traditioneel gebaseerd op een verdeling in twee categorieën (vrouwen/mannen) en kent aan elke categorie waarden, gedragingen en rollen toe die als mannelijk of vrouwelijk worden beschouwd, evenals machtsverhoudingen tussen deze categorieën²⁹.

Het woord gender kan in het meervoud gebruikt worden (genders) om dit binaire model in vraag te stellen³⁰. Dit model sluit immers iedereen uit die zich niet in die tweedeling herkent, zoals genderfluïde of non-binaire personen (→ **Ga naar: ZOOM – de binariteit voorbij: LGBTQIA+**).

Wanneer deze gids naar ‘gender’ verwijst, mag dit begrip in zijn ruimste en meest inclusieve betekenis opgevat worden, als een overkoepelende term voor de vele genderidentiteiten die er zijn.

**Ga naar:
ZOOM – de
binariteit voorbij:
LGBTQIA+**

27 Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (z.d.). [Intersekse personen](https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/intersekse). Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/intersekse>

28 equal.brussels. (z.d.). *Gender—Thema's*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://equal.brussels/nl/theme/gender/>

29 Bereni, L., Chauvin, S., Jaunait, A., & Revillard, A. (2008). Introduction aux Gender Studies. In *Manuel des études sur le genre* (De Boeck).
Alex Gagnon. (z.d.). *Représentation. Le Lexique Socius, Le lexique socius*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://ressources-socius.info/index.php/lexique/21-lexique/189-representation>

30 Bourcier, S.. (2014). Cinquante nuances de genres [...]. In *Comment faire des études-genres avec la littérature*. L'Harmattan.

ZOOM – de binariteit voorbij: LGBTQIA+

Heel wat mensen kunnen zich niet vinden in een binaire genderbenadering.

Non-binaire personen passen niet in een van beide hokjes. Ze identificeren zich met andere woorden niet als ‘vrouw’ of ‘man’, of identificeren zich met beide categorieën.

Een **genderfluïde** persoon is iemand wiens genderidentiteit niet vastligt, maar kan veranderen met de tijd of naargelang de context³¹.

Transpersonen zijn personen van wie de genderidentiteit niet overeenstemt met het geslacht of het gender dat ze bij de geboorte toegewezen kregen, in tegenstelling tot cispersonen. Ze hebben er al dan niet voor gekozen om een medische of sociale transitie te ondergaan, waarbij hun genderexpressie, lichaam en/of officiële documenten in overeenstemming worden gebracht met hun innerlijk beleefde genderidentiteit³². Het kan zijn dat ze vinden in de genderbinariteit, maar dat is niet altijd het geval.

Het acroniem **LGBTQIA+** verwijst naar lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender, queer, interseks en aseksuele of aromantische personen. De + staat voor de inclusie van iedere persoon die niet is opgenomen in de vorige categorieën en die zich niet identificeert met de dominante normen van gender en seksuele voorkeur, zoals non-binaire personen³³. De term **queer** wordt steeds vaker gebruikt als algemene term, als vervanging voor dit acroniem³⁴.

31 RainbowHouse. (2023). *Glossaire Édition 2023*. https://rainbowhouse.be/wp-content/uploads/2023/02/glossaire-2023-web_compressed.pdf

32 Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (z.d.). *Beschermde criteria*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/discriminatie/beschermde-criteria>

33 equal.brussels. (z.d.). *LGBTQIA+—Thema's*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://equal.brussels/nl/theme/lgbtiq/>

34 equal.brussels. (z.d.). *Woordenlijst*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://equal.brussels/nl/themes/woordenlijst-5/>

Genderspecifieke gegevens

Genderspecifieke gegevens zijn gegevens die verzameld, geanalyseerd of uitgesplitst worden op basis van gender. Ze kunnen ook verband houden met genderthema's³⁵. Zo heeft alleenouderschap in Brussel een sterke genderdimensie, wat blijkt uit gegevens die uitgesplitst worden volgens het type huishouden, zelfs wanneer er geen andere gendervariabele meespeelt. (→ **Ga naar: ZOOM – typologie van de verschillende types huishoudens** om meer te weten over het verzamelen van gegevens over huishoudens.

Er zijn verschillende soorten genderspecifieke gegevens: een geschreven document, een transcriptie van een kwalitatief interview, een video- of geluidsopname, numerieke of ander variabelen aanwezig in een administratieve databank, verzameld tijdens een enquête of afkomstig van andere bronnen.

ZOOM – kwantitatieve, kwalitatieve en gemengde benaderingen

Hoe verzamel je genderspecifieke gegevens? Er zijn immers verschillende manieren om het genderperspectief in je gegevensverzameling mee te nemen. Elke benadering heeft bepaalde voordelen, afhankelijk van de doelen die je ermee wilt bereiken.

- **Kwantitatieve benaderingen** gebruiken cijfergegevens om trends op te sporen, vergelijkingen te maken en verbanden tussen variabelen te onderzoeken. Ze werken voornamelijk met enquêtes, administratieve of andere databanken, of bronnen afgeleid van Big Data (zoals webscraping³⁶, digitale gebruiksgegevens enzovoort). Het doel is om representatieve resultaten te bekomen waarmee we collectieve fenomenen binnen de populatie kunnen identificeren.

³⁵ equal.brussels. (2019). *Gender in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest | Een cijfermatig overzicht*. https://www.briobrusssel.be/sites/default/files/2022-02/Equal-brochure-genre_NL-1.pdf

³⁶ *Webscraping* is het verzamelen van verschillende gegevens van websites om ze te analyseren of op een andere manier te gebruiken.

Gegevens zijn een verzameling waarden die informatie bevatten over één of meer belangrijke verschijnselen. Ze kunnen onder meer digitaal, tekstueel of multimediaal zijn.

**Ga naar:
ZOOM –
typologie van
de verschillende
types
huishoudens**

- **Kwalitatieve benaderingen** geven een grondig inzicht in sociale contexten, de dynamiek die speelt en persoonlijke ervaringen. Ze maken gebruik van interviews, focusgroepen en praktische waarnemingen. Het doel is om percepties, verhalen en voorstellingen op een gedetailleerde en genuanceerde manier vast te leggen.
- **Gemengde benaderingen** combineren kwantitatieve en kwalitatieve benaderingen om resultaten met elkaar te vergelijken, analyses te verfijnen en meer vat te krijgen op de bestudeerde verschijnselen. Ze geven zowel een globaal als een gedetailleerd beeld en zijn bijzonder nuttig om de complexiteit van genderongelijkheden te begrijpen.

Er zijn verschillende soorten variabelen die informatie kunnen geven over een gendersituatie: geslacht, gender, type huishouden enzovoort. → **Ga naar: ZOOM – typologie van de verschillende types huishoudens** om meer te weten over het verzamelen van gegevens over huishoudens.

Sinds de wet van 25 juni 2017 over transgenders in 2018 in werking is getreden, is het de genderidentiteit die telt, die iedereen trouwens zelf mag bepalen, en doen iemands biologische kenmerken er nog weinig toe³⁷. Dat is het uitgangspunt vanuit mensenrechtenperspectief. En dat geldt evenzeer voor de toegang van burgers tot de middelen en diensten die de gewestelijke overheden verstrekken³⁸. Veel gegevensverzamelingen zijn echter nog steeds binair, vooral wanneer ze gebruikmaken van officiële bronnen, omdat iemands officiële geslacht of gender niet noodzakelijk overeenkomt met de manier waarop die persoon zichzelf definieert. Ondanks veranderingen in de wetgeving vertonen genderspecifieke gegevens dus nog steeds behoorlijk wat beperkingen en biases.

Ondanks die beperkingen is het wel mogelijk om aan de hand van genderspecifieke gegevens te begrijpen hoe iemands ervaringen, behoeften en kansen kunnen verschillen volgens gender. Ze geven een completer en genuanceerder beeld van een situatie. Bovendien zijn er oplossingen om de binariteit van een gegevensverzameling te omzeilen. → **Ga naar FICHE 3 ‘Hoe hou je bij het verzamelen van je gegevens rekening met gender?’** en leer hoe je een inclusieve onderzoeksvraag over gender formuleert.

³⁷ Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2021). *Gendervraag op een inclusieve manier bevragen*. Onderzoeksnota bij de enquête #YouToo? https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/145_-_gender_op_een_inclusieve_manier_bevragen.pdf

³⁸ In tegenstelling tot bijvoorbeeld bevoegdheden rond gezondheid.

**Ga naar:
ZOOM –
typologie van
de verschillende
types
huishoudens**

**Ga naar: FICHE 3
‘Hoe hou je bij het
verzamelen van je
gegevens rekening
met gender?’**

Het verzamelen van gegevens is geen doel op zich en elke vraag om gegevens te verstrekken moet een nauwkeurig en essentieel doel hebben. Hoewel het verzamelen van genderspecifieke gegevens noodzakelijk is om het overheidsbeleid beter te maken, is het niet gepast om de verzamelde gegevens te gebruiken om de aanspreking in brieven aan te passen («Geachte mevrouw», «Geachte heer» enzovoort). Dit is niet relevant of noodzakelijk gelet op de regels voor gegevensbescherming³⁹.

ZOOM – het begrip ‘bias’

Een bias is een vertekening bij de verwerking van informatie die de analyse kan vertekenen, de uitkomst van het onderzoek kan beïnvloeden of gegevens niet-representatief of onvolledig kan maken. Biases kunnen voorkomen in elke fase van een project, van ontwerp tot evaluatie.

Een veelvoorkomend voorbeeld is androcentrisme⁴⁰, waarbij mannen als de norm of standaardreferentie voor de mensheid gezien worden. Deze vorm van bias kan een project op verschillende manieren beïnvloeden: bij de keuze van de begunstigen, het formuleren van de doelstellingen, de indicatoren die daarbij worden gebruikt of de interpretatie van de gegevens.

Een andere mogelijke bias is heteronormativiteit, waarbij wordt aangenomen dat iedereen heteroseksueel is en zich conformeert aan de sociale regels en verwachtingen die daarbij horen. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer we er standaard van uitgaan dat een koppel bestaat uit een man en een vrouw.

Tot slot kan er bij het verzamelen van genderspecifieke gegevens nog een andere bias meespelen: cisnormativiteit. Daarbij wordt aangenomen dat de hele bevolking zichzelf als man of vrouw ziet en dat iemands genderidentiteit altijd overeenkomt met de identiteit die bij de geboorte werd toegewezen.

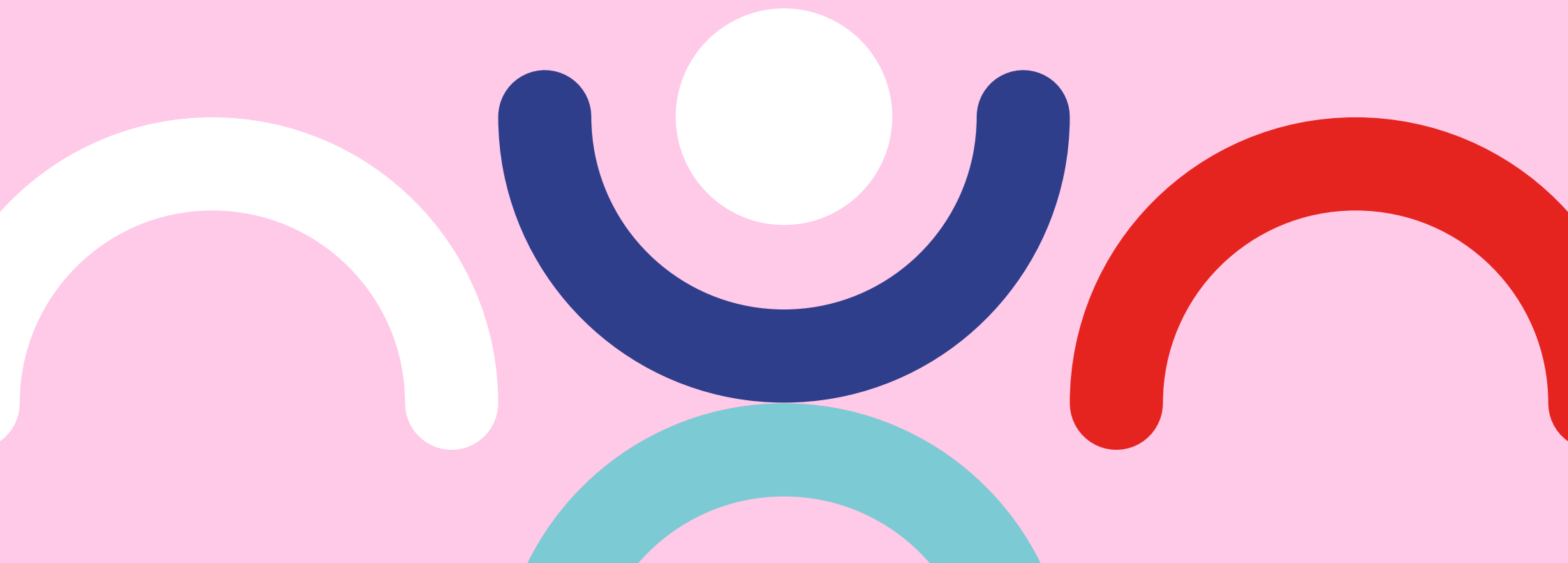
Biases doorheen het project opsporen en beperken is cruciaal om een overheidsbeleid te voeren dat echt inclusief is en representatief voor de diverse Brusselse bevolking.

39 HvJ-EU, 9 januari 2025, Mousse tegen CNIL en France Connect, zaak C-394/23 <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=294110&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=NL&cid=1856389>

40 Bailey, A. H., LaFrance, M., & Dovidio, J. F. (2019). Is Man the Measure of All Things? A Social Cognitive Account of Androcentrism. *Personality and Social Psychology Review*, 23(4), Artikel 4.

Wat is het wettelijk kader?

Wat is het wettelijk kader voor het produceren en verzamelen van genderspecifieke gegevens? ..	23
Wat is het wettelijk kader voor de bescherming van persoonsgegevens? ..	25
Waarover hebben we het? ..	25
Toepasselijke beginselen ..	28
Wat is het wettelijk kader voor het aantal gendercategorieën? ..	31

Het verzamelen van genderspecifieke gegevens is zowel nationaal als internationaal gereguleerd. Het is belangrijk dat je goed weet aan welke verplichtingen overheidsinstellingen moeten voldoen. In dit deel overlopen we het wettelijk kader om je vertrouwd te maken met de belangrijkste aandachtspunten.

→ Ga naar **FICHE 0 'Voldoet je project aan de AVG?'** om meer te weten over de praktische toepassing van het wettelijk kader. Je vindt er ook tips om te controleren of je project effectief aan alle verplichtingen voldoet.

Wat is het wettelijk kader voor het produceren en verzamelen van genderspecifieke gegevens?

Het verzamelen van genderspecifieke gegevens wordt zowel aangemoedigd als geregeld door internationale, Europese, nationale en gewestelijke wetsnormen.

Het internationale referentiekader voor *gendermainstreaming* is het Actieprogramma⁴¹ dat tijdens de Vierde Wereldvrouwenconferentie in Peking in 1995 werd aangenomen. Dat programma verplicht de internationale gemeenschap om gelijkheid tussen vrouwen en mannen tot stand te brengen door de genderdimensie systematisch in het gehele overheidsbeleid te integreren. Om dat mogelijk te maken, engageren de overheden zich om genderspecifieke gegevens te verzamelen.

Ga naar:
**FICHE 0 'Voldoet
je project aan de
AVG?'**

41 Verenigde Naties. (1996). *Verslag van de Vierde Wereldvrouwenconferentie: Peking, 4-15 september 1995*. Verenigde Naties.
<https://docs.un.org/fr/A/CONF.177/20/Rev.1>

De noodzakelijke verzameling van genderspecifieke gegevens is ook vastgelegd in de verdragen⁴², richtlijnen⁴³, handvesten⁴⁴ en strategieën⁴⁵ van de Europese Unie.

België, als Europese staat en ondertekenende partij van het Actieprogramma, vertaalde deze gelijkheidsbeginselen in de wet *gendermainstreaming* van 12 januari 2007⁴⁶. Een gelijkaardig wettelijk kader is sinds 2012 van kracht in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en werd opgenomen in het Brussels Wetboek inzake de gelijkheid.

Op basis daarvan zijn alle Brusselse overheidsinstellingen verplicht om genderspecifieke gegevens te produceren, te verzamelen en te bestellen.

- 42 Verdrag van Rome (1957): introduceert het beginsel van gelijke beloning voor gelijk werk (art. 119); Verdrag van Amsterdam (1999): verbintenis van de Europese Gemeenschap tot gendermainstreaming (artikelen 2 en 3), waardoor gelijkheid van vrouwen en mannen een specifieke opdracht en een horizontale doelstelling wordt; Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU, 2007): artikel 19 vormt de rechtsgrondslag voor Europese wetgeving om discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische afstamming, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid te bestrijden; Verdrag van Lissabon (2009): neemt het beginsel van non-discriminatie en gelijkheid van vrouwen en mannen op in de waarden van de Europese Unie (artikel 2 VEU) en bepaalt dat de Unie discriminatie moet bestrijden en gelijkheid tussen vrouwen en mannen moet bevorderen (artikel 3 VEU).
- 43 Artikel 37 van de volgende bron beveelt de ontwikkeling, analyse en verspreiding van vergelijkbare statistieken uitgesplitst naar geslacht aan.
Europees Parlement en Raad van de Europese Unie. (2006). *RICHTLIJN 2006/54/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 5 juli 2006 betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke kansen en gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep (herschikking)*. <https://doi.org/10.3917/legi.018.0162>
- 44 Het Handvest van de grondrechten (2010) waarnaar hierna verwezen wordt, bevestigt het beginsel van non-discriminatie op om het even welke grond, waaronder geslacht (artikel 21). «De gelijkheid van mannen en vrouwen moet worden gewaarborgd op alle gebieden, met inbegrip van werkgelegenheid, beroep en beloning» (artikel 23).
Europees Parlement, Raad en Commissie. (2010). *Handvest van de grondrechten van de Europese Unie*. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:nl:PDF>
- 45 Strategie voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2010-2015); Europees pact voor gendergelijkheid (2011-2020); Strategie voor gendergelijkheid (2020-2025).
Europese Commissie. (2011). *Strategie voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2010-2015)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:em0037>
Europese Commissie. (2011). *Strategie voor gendergelijkheid (2020-2025)*. EUR-Lex. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_nl
- 46 Federale Overheidsdienst Justitie. (2007). *Wet strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen*. https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=07-02-13&numac=2007002011

ZOOM – Het verzamelen van genderspecifieke gegevens is een gewestelijke verplichting

Artikel 71 van het Brussels Wetboek inzake de gelijkheid⁴⁷ bepaalt het volgende: «Elke minister en staatssecretaris, elk lid van het College en van het Verenigd College zien erop toe dat in de domeinen die onder zijn of haar bevoegdheden vallen, statistieken die de Brusselse overheidsdiensten in hun actiedomeinen produceren, verzamelen en bestellen, naar geslacht opgesplitst worden en dat er genderindicatoren worden opgesteld wanneer dit relevant is.»

Wat is het wettelijk kader voor de bescherming van persoonsgegevens?

Waarover hebben we het?

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)⁴⁸ is een verordening van de Europese Unie die de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens regelt.

De wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens⁴⁹ bepaalt de regels voor België en neemt de beginselen van de AVG over.

47 Federale Overheidsdienst Justitie. (2024). *Gezamenlijk decreet en ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie houdende het Brussels Wetboek inzake de gelijkheid, de non-discriminatie en de bevordering van diversiteit*. Justel-databank. <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2024/04/04/2024003443/justel>

48 Europees Parlement, Raad van de Europese Unie. (2016). *Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming)*. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj?locale=nl>

49 Federale Overheidsdienst Justitie. (2018). *Wet betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens*. Justel-databank. https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/article.pl?language=nl&dt=LOI&ddd=2018-07-30&fr=f&choix1=et&trier=promulgation&lg_txt=n&type=&sort=&numac_search=2018040581&cn_search=&caller=list&&view_numac=2018040581f

Eenvoudig gezegd is de AVG van toepassing wanneer de volgende 4 voorwaarden tegelijkertijd vervuld zijn:

- Er is sprake van een '**verwerking**' van persoonsgegevens. Onder verwerking wordt verstaan een bewerking of een geheel van bewerkingen met betrekking tot persoonsgegevens of een geheel van persoonsgegevens, al dan niet uitgevoerd via geautomatiseerde procedés, zoals het verzamelen, vastleggen, ordenen, structureren, opslaan, bijwerken of wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiden of op andere wijze ter beschikking stellen, aligneren of combineren, afschermen, wissen of vernietigen van gegevens;
- Het gaat om '**persoonsgegevens**', dat wil zeggen alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare levende natuurlijke persoon (→ **Ga naar: ZOOM – persoonsgegevens**)
- De organisatie die de gegevens verwerkt of de personen van wie de gegevens verwerkt worden, bevinden zich in de **Europese Unie**;
- Het betreft geen verwerking van persoonsgegevens door een natuurlijke persoon in het kader van een **louter persoonlijke of huishoudelijke activiteit**.

De AVG is daarom van toepassing op de meeste onderzoeks- of monitoringprojecten die werken met genderspecifieke gegevens.

De toepasselijke regelgeving maakt onderscheid tussen twee hoofdrollen: die van verwerkingsverantwoordelijke en die van verwerker. De verwerkingsverantwoordelijke bepaalt het doel en de middelen van de verwerking. De verwerker verwerkt de persoonsgegevens namens de verwerkingsverantwoordelijke. De verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker kunnen een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een overheidsinstantie, een dienst of een andere organisatie zijn. De instelling die de gegevens verzamelt, kan de verwerkingsverantwoordelijke, de verwerker of beide zijn.

**Ga naar: ZOOM
– persoons-
gegevens**

**Ga naar:
FICHE 0 'Voldoet
je project aan de
AVG?'**

→ **Ga naar: FICHE 0 'Voldoet je project aan de AVG?'** om meer te weten over de praktische toepassing van het wettelijk kader.

ZOOM – persoonsgegevens

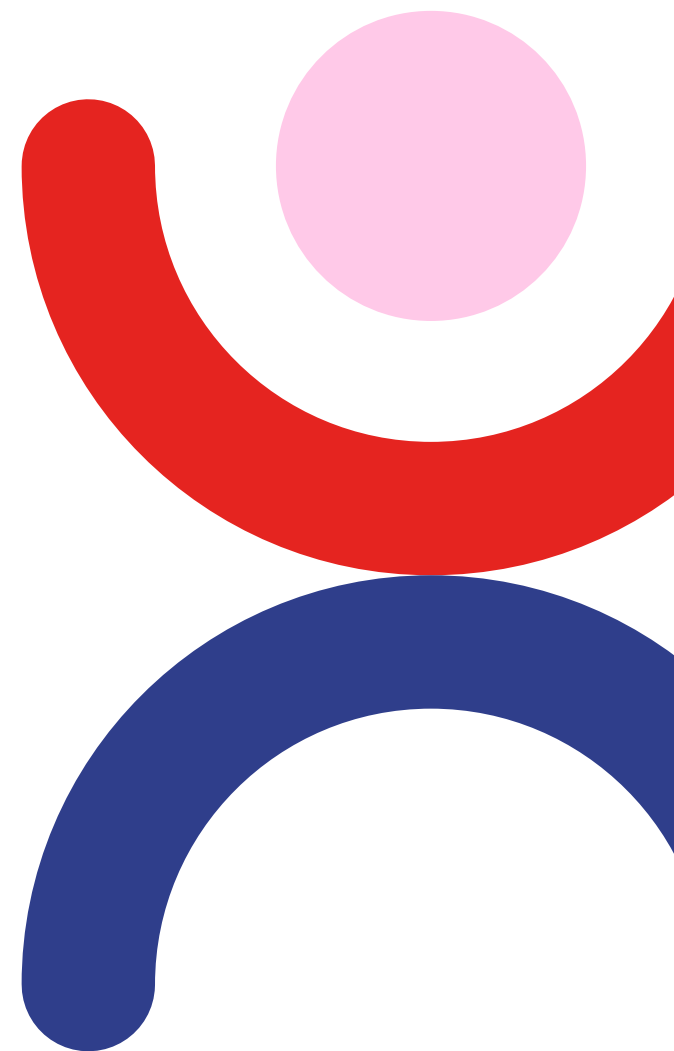
Persoonsgegevens verwijzen naar alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare levende natuurlijke persoon.

Persoonsgegevens kunnen een achternaam, voornaam, foto, adres, geboortedatum, identificator, locatiegegevens of fysieke, genetische of sociale identiteit zijn.

Het kunnen ook algemene kenmerken van de persoon zijn (geslacht, leeftijd, opleidingsniveau enzovoort). Als deze kenmerken gecombineerd worden, kunnen ze gebruikt worden om een persoon onrechtstreeks te identificeren.

Sommige persoonsgegevens worden als ‘gevoelig’ of ‘bijzonder’ beschouwd, zoals bepaald in artikel 9 van de AVG. Die bijzondere gegevens zijn gegevens waaruit «ras of etnische afkomst, politieke opvattingen, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen of het lidmaatschap van een vakbond blijken, [...] genetische gegevens, biometrische gegevens [...], gegevens over gezondheid of gegevens met betrekking tot iemands seksueel gedrag of seksuele gerichtheid [...]».

Ze worden daarom nog beter beschermd en hun verwerking is in principe verboden. Er zijn echter uitzonderingen. Overleg altijd met je functionaris voor gegevensbescherming (DPO) om te bepalen wat de beste manier is om deze gegevens in het kader van je project te verzamelen.

Toepasselijke beginselen

Artikel 5 van de AVG beschrijft 6 beginselen die iedereen in acht moet nemen bij het verwerken van persoonsgegevens:

- De beginselen van rechtmatigheid, behoorlijkheid en transparantie: het verzamelen van persoonsgegevens moet een wettelijke grondslag hebben en de gegevens moeten eerlijk verkregen worden met nauwkeurige informatie over hoe ze gebruikt zullen worden.
- Het beginsel van doelbinding: de persoonsgegevens moeten voor specifieke doeleinden verzameld worden en mogen niet verwerkt worden op een manier die niet met die doeleinden verenigbaar is. Bepaalde verdere verwerkingen met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden, worden niet als onverenigbaar met de oorspronkelijke doeleinden beschouwd.
- Het beginsel van dataminimalisatie: de verzamelde gegevens moeten toereikend, relevant en beperkt zijn tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor ze verwerkt worden.
- Het beginsel van juistheid: de persoonsgegevens moeten juist zijn en waar nodig bijgewerkt worden.
- Het beginsel van opslagbeperking: de persoonsgegevens mogen niet langer bewaard worden dan strikt noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor ze verzameld zijn, als ze niet geanonimiseerd zijn (→ **Ga naar: ZOOM – anonimisering en pseudonimisering** hierna).
- De beginselen van integriteit en vertrouwelijkheid: de veiligheid van de persoonsgegevens moet gewaarborgd zijn.

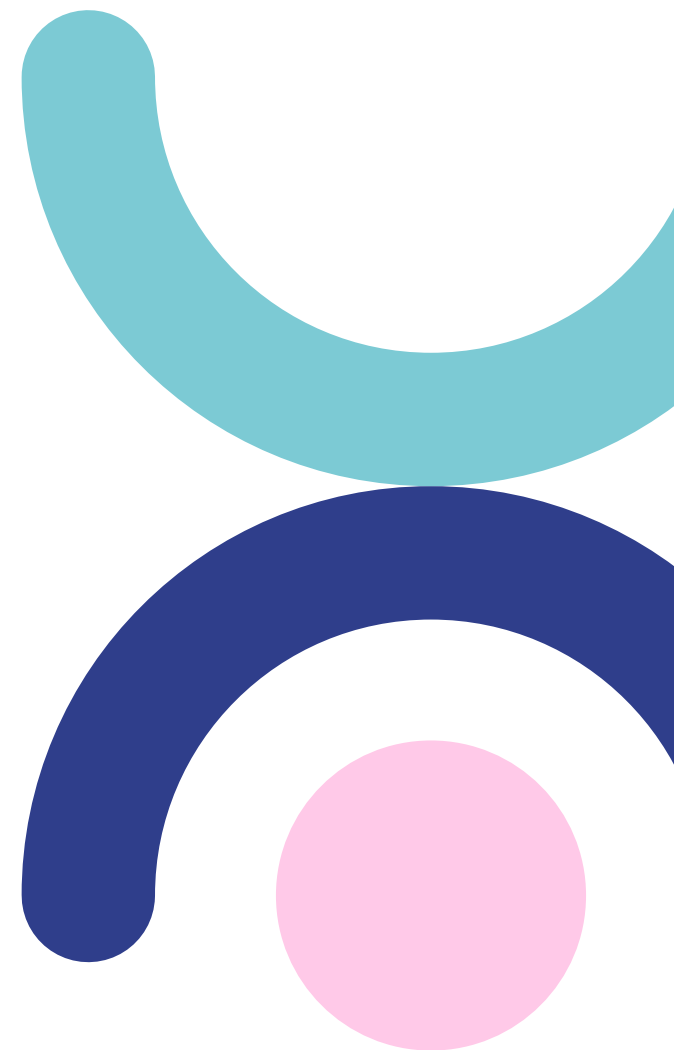
**Ga naar: ZOOM –
anonimisering en
pseudonimisering**

Artikel 6 van de AVG staat de verwerking van persoonsgegevens toe als die gebaseerd is op ten minste een van de volgende 6 grondslagen:

- De betrokkene heeft toestemming gegeven voor de verwerking van zijn of haar persoonsgegevens voor één of meer specifieke doeleinden
- De verwerking is noodzakelijk voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is
- De verwerking is noodzakelijk om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust
- De verwerking is noodzakelijk om de vitale belangen van de betrokkene of van een andere natuurlijke persoon te beschermen
- De verwerking is noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang die aan de verwerkingsverantwoordelijke is opgedragen
- De verwerking is noodzakelijk voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of van een derde, behalve wanneer de belangen of de grondrechten en de fundamentele vrijheden van de betrokkene die tot bescherming van persoonsgegevens nopen, zwaarder wegen dan die belangen, met name wanneer de betrokkene een kind is. Die laatste mogelijkheid is evenwel niet van toepassing op de verwerking door overheidsinstellingen bij de vervulling van hun opdrachten.

Wanneer een van deze voorwaarden vervuld is, is het mogelijk om genderspecifieke gegevens te verzamelen en te verwerken.

ZOOM – anonimisering en pseudonimisering

Bij pseudonimisering worden de gegevens gewijzigd zodat ze niet langer rechtstreeks naar de persoon te herleiden zijn. Als de pseudonimisering niet omkeerbaar moet zijn, is het bijvoorbeeld mogelijk om de naam en het adres uit een dataset te verwijderen. Als de pseudonimisering wel omkeerbaar moet zijn, kunnen deze gegevens apart bewaard worden. Bij anonimisering zijn de gegevens op geen enkele manier terug te leiden naar de persoon. Om een dataset te anonimiseren moet je strikte criteria en methodes volgen⁵⁰.

De AVG is van toepassing op gepseudonimiseerde gegevens, maar niet op anonieme of geanonimiseerde gegevens. Het anonimiseren van een dataset is evenwel een complexe procedure waarvoor specifieke technieken ingezet worden. Om die technieken correct toe te passen, heb je gerichte vaardigheden op het vlak van IT en/of statistiek nodig.⁵¹ Het is bovendien al voorgevallen dat datasets die anoniem leken te zijn, later toch gebruikt werden om individuen te identificeren⁵². Het is dus aangeraden om er standaard van uit te gaan dat een door een bestuur verzamelde set van genderspecifieke gegevens alleen gepseudonimiseerd is.

→ Ga naar **FICHE 0 'Voldoet je project aan de AVG?'** voor praktische aanbevelingen over hoe je bij je project rekening kunt houden met de AVG.

Ga naar:
**FICHE 0 'Voldoet
je project aan de
AVG?'**

50 Groep gegevensbescherming Artikel 29. (2014). *Advies 5/2014 over anonimiseringstechnieken*. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp216_nl.pdf

51 Personal Data Protection Commission Singapore. (2018). *Guide to basic data anonymisation techniques*. [https://www.pdpc.gov.sg/-/media/Files/PDPC/PDF-Files/Other-Guides/Guide-to-Anonymisation_v1-\(250118\).pdf](https://www.pdpc.gov.sg/-/media/Files/PDPC/PDF-Files/Other-Guides/Guide-to-Anonymisation_v1-(250118).pdf)

52 aepd. (2021). *Misunderstandings related to anonymisation*. https://www.edps.europa.eu/system/files/2021-04/21-04-27_aepd-edps_anonymisation_en_5.pdf

Wat is het wettelijk kader voor het aantal gendercategorieën?

Als de verzameling van genderspecifieke gegevens gebaseerd is op een wettekst, moet eerst nagegaan worden of de formulering correct is. De categorie van verwerkte gegevens moet in de betreffende wettekst staan (beginsel van formele wettigheid), op een voldoende nauwkeurige en voorzienbare wijze (beginsel van materiële wettigheid⁵³). De termen die in wetteksten gebruikt worden, moeten strikt geïnterpreteerd worden. Als er twee gendercategorieën in een wettekst staan, kan die niet gebruikt worden als basis voor het verzamelen van een derde categorie.

Als de verzameling van genderspecifieke gegevens daarentegen gebeurt op grond van toestemming van de deelnemende personen voor een specifiek doel, zoals een onderzoeksproject, kunnen gegevens over gender verzameld worden door bijkomende categorieën toe te voegen waarmee personen zich op een declaratieve manier kunnen identificeren. Via zelfverklaring is het mogelijk om gegevens te verzamelen op een manier die tegelijk de AVG en de genderidentiteit van de betrokkenen respecteert.

→ Ga naar: **FICHE 3** 'Hoe hou je bij het verzamelen van je gegevens rekening met gender?' en leer hoe je een inclusieve onderzoeksvraag over gender formuleert.

Naast het naleven van de hierboven beschreven wettelijke kaders zal het verzamelen van genderspecifieke gegevens des te coherenter en beter te rechtvaardigen zijn als het deel uitmaakt van een duidelijk inclusiebeleid van de overheidsinstantie.

Ga naar:
FICHE 3
'Hoe hou je bij het verzamelen van je gegevens rekening met gender?'

⁵³ Zie p. 94, opmerking nr. 69 in: Raad van State. (2021). *Advies 68.936/AV van 7 april 2021 over een voorontwerp dat werd omgezet in de wet van 14 augustus 2021 'betreffende de maatregelen van bestuurlijke politie tijdens een epidemische noodsituatie'*, Parl. Doc., Kamer, 2020-2021, nr. 55-1951/001. <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/1951/55K1951001.pdf>

FICHE 0

Voldoet je project aan de AVG?

Welke wettelijke regels en beginselen zijn van toepassing op de bescherming van genderspecifieke gegevens?	33
Hoe kun je de verzameling of analyse van genderspecifieke gegevens rechtvaardigen?	34
Hoe respecteer je de AVG bij het verzamelen van genderspecifieke gegevens?	36

Welke wettelijke regels en beginselen zijn van toepassing op de bescherming van genderspecifieke gegevens?

De verplichtingen in verband met *gendermainstreaming* en genderbudgeting zijn niet in tegenspraak met de beginselen van de AVG of de wet van 30 juli 2018, op voorwaarde dat de beginselen van artikel 5 van de AVG nageleefd worden.

→ Ga naar: ‘Wat is het wettelijk kader?’ om meer te weten over gegevensbescherming.

We merken op dat geaggregeerde algemene statistieken (aantal of aandeel mannen en vrouwen) geen persoonsgegevens zijn. Het geslacht registreren van personen die gebruikmaken van een dienst zonder dit kenmerk te koppelen aan andere gegevens levert geen gegevens op die onder de AVG vallen.

In toepassing van het legaliteitsbeginsel wordt aanbevolen om de verwerking van persoonsgegevens vast te leggen in een ordonnantie. Dit betreft 1° de categorieën van verwerkte gegevens; 2° de categorieën van betrokkenen; 3° het doel van de verwerking; 4° de categorieën van personen die toegang hebben tot de verwerkte gegevens; en 5° de maximale bewaartermijn van de gegevens⁵⁴.

Zoals in ‘Wat is het wettelijk kader?’ en hierna wordt toegelicht, is het evenwel mogelijk om de verzameling van genderspecifieke gegevens onder bepaalde voorwaarden te rechtvaardigen en om verzamelmethoden te gebruiken die in overeenstemming zijn met de AVG, ook al is er geen specifieke verplichting om de gegevens te verzamelen vastgelegd in de wetgeving. We zoomen hieronder in op de verwerkingen die gebaseerd zijn op de rechtsgronden toestemming en gerechtvaardigd belang.

⁵⁴ Zie p. 119, opmerking nr. 101 in: *Raad van State. (2021). Advies 68.936/AV van 7 april 2021 over een voorontwerp dat werd omgezet in de wet van 14 augustus 2021 ‘betreffende de maatregelen van bestuurlijke politie tijdens een epidemische noodsituatie’*, Parl. Doc., Kamer, 2020-2021, nr. 55-1951/001. <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/1951/55K1951001.pdf> Zie ook: B.13.1 in: Grondwettelijk Hof. (2022, 10 maart). Arrest nr. 33/2022 van 10 maart 2022. <https://www.const-court.be/public/n/2022/2022-033n.pdf>
B.11.2 in: Grondwettelijk Hof. (2022, 22 september). Arrest nr. 110/2022 van 22 september 2022. <https://www.const-court.be/public/n/2022/2022-110n.pdf>
B.16.9 in: Grondwettelijk Hof. (2023, 1 juni). Arrest nr. 84/2023 van 1 juni 2023. <https://www.const-court.be/public/n/2023/2023-084n.pdf>

Elke overheidsinstantie die persoonsgegevens wil verzamelen, moet voldoen aan de AVG.

Hoe kun je de verzameling of analyse van genderspecifieke gegevens rechtvaardigen?

Het is de verwerkingsverantwoordelijke die de doeleinden en voorwaarden voor de verwerking bepaalt, maar ook de rechtsgrondslag waarop die verwerking gebaseerd is. Het doel moet bovendien voldoen aan de criteria van de AVG.

Er moet een duidelijk verband gelegd worden tussen de verzamelde gegevens en het doel van het project; een algemene, abstracte rechtvaardiging volstaat niet.

Als gender een van de hoofdthema's van het project is, is het verzamelen van genderspecifieke gegevens noodzakelijk en over het algemeen verenigbaar met het beginsel van gegevensminimalisatie. Het beoordelen van de context van het project helpt om te bepalen welke rechtvaardigingen relevant zijn. Zo kunnen bijvoorbeeld eerdere studies wijzen op een sterke relatie tussen gender en het thema van het project.

Als gender één van meerdere variabelen is, moet aangetoond worden dat het verzamelen van de genderspecifieke gegevens relevant is en overeenstemt met het doel van de verwerking. In dat geval moet de noodzaak van een naar gender uitgesplitste analyse van de gegevens of van een beleidsevaluatie vanuit een genderperspectief benadrukt worden. Dat geldt ook voor monitoringprojecten, maar in dat geval moet het doel bepaald worden wanneer de eerste gegevens verzameld worden. Als een van de doelen van de monitoring bijvoorbeeld is om de toegang tot een recht, dienst of goed te diversifiëren en geen genderbias te reproduceren, is het mogelijk om via het administratieve proces gender op te nemen in de gegevensverzameling, bijvoorbeeld door middel van een inschrijvingsformulier, in overeenstemming met de beginselen die in deze fiche beschreven staan.

Ga naar: 'Enkele vragen voor je begint'

→ Ga naar 'Enkele vragen voor je begint' om de context van je project te beoordelen.

Bij het verzamelen van genderspecifieke gegevens zijn twee rechtsgronden bijzonder relevant voor overheidsinstanties:

- Toestemming: de verzameling van genderspecifieke gegevens in het kader van een kwantitatieve of kwalitatieve studie kan gerechtvaardigd worden door de toestemming van de betrokken personen voor analyse-, wetenschappelijke of onderzoeksdoeleinden.
- Taak van algemeen belang: de verzameling van genderspecifieke gegevens kan gerechtvaardigd zijn als dit nodig is om een taak van algemeen belang uit te voeren en wordt ondersteund door de verplichtingen van het gewest in verband met gendermainstreaming. Zo kan het verzamelen van dergelijke gegevens als onderdeel van een project voor openbare dienstverlening tot doel hebben om die dienst over de hele lijn aan te passen aan wat burgers nodig hebben. Bijvoorbeeld: werden er genderongelijkheden in deze sector gedocumenteerd? Verandert een naar gender uitgesplitste analyse de manier waarop de resultaten geïnterpreteerd worden?

Hou er wel rekening mee dat de manier waarop die gegevens gebruikt worden een invloed zal hebben op wat vanuit juridisch oogpunt wel of niet toegestaan is. Het produceren van geaggregeerde statistieken op basis van één enkele dataset is bijvoorbeeld gemakkelijker te rechtvaardigen dan een gebruik op individueel niveau of het kruisen van verschillende gegevensbronnen, waarbij het mogelijk zou zijn om de respondenten te identificeren.

Door met je DPO te overleggen, zorg je ervoor dat de verzameling, analyse en verspreiding van gegevens in elke fase aan het wettelijk kader voldoen. Het is belangrijk dat je daarbij alle relevante informatie in je adviesaanvraag vermeldt (gedetailleerde beschrijving van de verwerking, rechtsgrond, doel enzovoort).

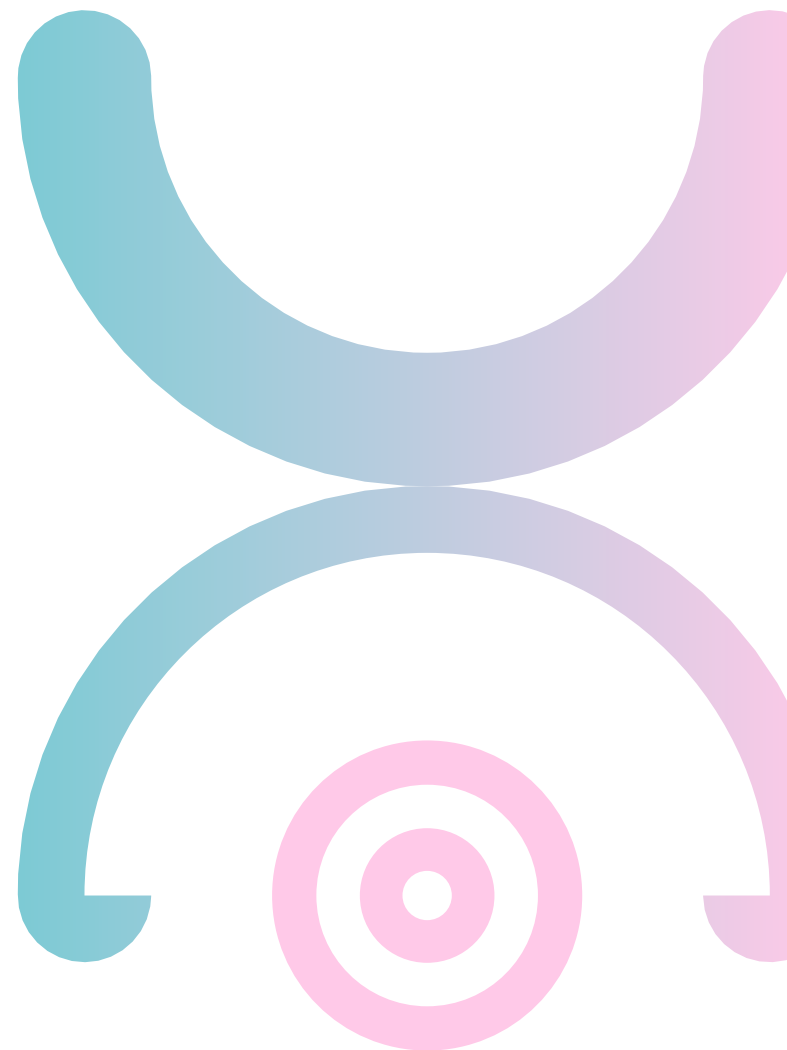

Hoe respecteer je de AVG bij het verzamelen van genderspecifieke gegevens?

Je bent verplicht om in elke fase van je project rekening te houden met de bescherming van persoonsgegevens, ongeacht of je de verwerkingsverantwoordelijke of verwerker bent. Dat betekent dat je:

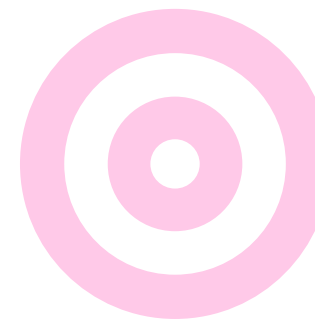
- de doeleinden van de verwerking bepaalt
- de wettigheid van de verwerking beoordeelt voordat je gegevens verzamelt of verwerkt en die documenteert
- indien nodig de vrije, specifieke en geïnformeerde toestemming van de betrokken personen verkrijgt op het moment dat je hun gegevens verzamelt
- de voorwaarden voor opslag, toegang, archivering en vernietiging van gegevens en de beveiligingsprotocollen van tevoren vastlegt.

Toestemming kun je op verschillende manieren verkrijgen. Bij een kwalitatief onderzoek is het aanbevolen om de respondenten vooraf een formulier te laten ondertekenen. Bij een kwantitatief onderzoek is het beter om aan het begin van de vragenlijst een specifieke vraag om toestemming toe te voegen. Beide opties zijn mogelijk om administratieve gegevens te verzamelen of in het kader van een monitoring, afhankelijk van het formaat. In beide gevallen moet je het bewijs van toestemming bijhouden.

De gegevens moeten opgeslagen worden met behulp van interne, beveiligde tools. En je moet ook bepalen hoe lang je ze zult bewaren en of je ze eventueel archiveert, afhankelijk van waarvoor de verwerking dient⁵⁵. De toegang tot de gegevens moet beperkt worden tot de personen die verantwoordelijk zijn voor de verwerking.

De gegevens kunnen in bepaalde gevallen overgedragen worden van de oorspronkelijke verwerkingsverantwoordelijke naar een volgende verwerkingsverantwoordelijke. De oorspronkelijke verwerkingsverantwoordelijke moet de gegevens pseudonimiseren of anonimiseren voordat ze doorgegeven worden. Als dat niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat de oorspronkelijke verwerkingsverantwoordelijke niet de juiste technische middelen heeft, kan een verwerker de gegevens anonimiseren of pseudonimiseren voordat ze doorgegeven worden. Het is belangrijk dat de oorspronkelijke verwerkingsverantwoordelijke een overeenkomst ondertekent met de volgende verwerkingsverantwoordelijke.

Praktijkvoorbeeld

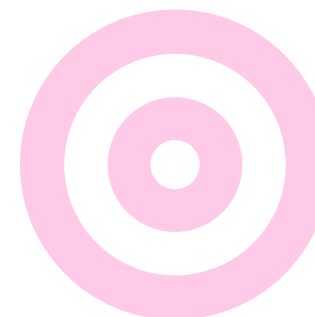
Wouter werkt bij Brussels ConnectIT en begeleidt de uitrol van een nieuw portaal voor het indienen en ontvangen van administratieve documenten. Het portaal is nu enkele maanden live en Wouter wil de Brusselse bevolking vragen hoe tevreden ze zijn over de stabiliteit ervan. Hij laat een pop-up op het portaal verschijnen waarin gebruikers uitgenodigd worden om de enquête op vrijwillige basis in te vullen. De enquête wil enkele objectieve stabiliteitsindicatoren meten, zoals de laadsnelheid van het portaal of het aantal fouten. Wouter wil ook het geslacht van de respondenten registreren om zoveel mogelijk informatie te bekomen. Het is echter niet relevant om de perceptie van de stabiliteit te onderzoeken op basis van iemands geslacht, omdat dit eerder technisch is. In dit specifieke geval heeft Wouter onvoldoende elementen om de verzameling van genderspecifieke gegevens te rechtvaardigen.

⁵⁵ Er bestaan tools waarmee je snel de duur van de opslag voor een bepaald doel kunt bepalen, zoals de praktische handleiding van CNIL (zie hieronder). We raden je aan om contact op te nemen met je DPO om al die aspecten uit te klaren.
CNIL & Service Interministériel des Archives de France. (2020). *Guide pratique*: Les durées de conservation. https://www.cnil.fr/sites/cnil/files/atoms/files/guide_durees_de_conservation.pdf

Aurore houdt binnen Brussel Mobiliteit toezicht op de nachtverlichting in Brussel. Ze wil weten hoe tevreden de Brusselaars met die verlichting zijn. Ze organiseert daarvoor een enquête via verschillende kanalen. Eerdere onderzoeken hebben aangetoond dat het belang van nachtverlichting verschillend is voor vrouwen en mannen vanwege het onveiligheidsgevoel dat ze ervaren. Die onderzoeken tonen ook aan dat veel transgenders en/of non-binaire personen zich onveilig voelen in de openbare ruimte. Als onderdeel van haar enquête wil Aurore het geslacht van de respondenten verzamelen. Met deze genderspecifieke gegevens, waarbij de respondenten de mogelijkheid hebben om zelf aan te geven of ze transgender en/of non-binair zijn, kan ze de nachtverlichting in het gewest aanpassen aan wat de Brusselse bevolking - mannen én vrouwen - nodig hebben. Aurore vraagt advies aan haar DPO om er zeker van te zijn dat de formulering van haar enquête, de opslag van de gegevens en het doel ervan in overeenstemming zijn met de AVG. Aurore mag in dit geval in het kader van haar enquête een gendervariabele verzamelen en analyseren.

Nour organiseert bewustmakingscampagnes over verkeersveiligheid. Uit onderzoek blijkt dat mannen vaker betrokken zijn bij verkeersongevallen dan vrouwen. Het is dus belangrijk om mannen extra bewust te maken omtrent verkeersveiligheid. Nour wil graag weten hoe de Brusselse bevolking deze bewustmakingscampagnes ervaart. Ze houdt daarvoor kwalitatieve interviews met een diverse groep van mensen. Het verzamelen van gendergegevens is volgens Nour om twee redenen gerechtvaardigd: ten eerste om een evenwichtige focusgroep te bekomen en ten tweede om inzicht te krijgen in de obstakels die de doelgroep ervaart, zodat ze die in de toekomst kan bijsturen. Nour controleert of haar project voldoet aan de AVG. Ze mag het geslacht van de personen die deelnemen aan de focusgroep registreren.

Dominique werkt bij Leefmilieu Brussel en is verantwoordelijk voor een skateparkproject. Deze recreatieruimte is bedoeld voor alle jongeren, zowel jongens als meisjes. Bij de opening van het skatepark gingen er een aantal activiteiten specifiek voor deze doelgroep door. De meeste deelnemers waren jongens. Er waren echter geen gegevens beschikbaar om die vaststelling te bevestigen. Het inschrijvingsformulier bevatte

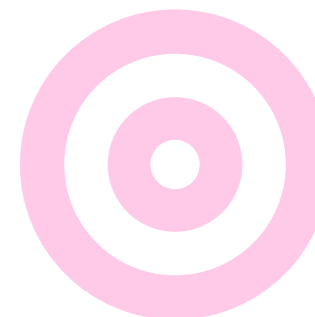

immers geen vraag over geslacht. Om de verjaardag van het skatepark te vieren, wordt er een gratis festival georganiseerd. Het inschrijvingsformulier bevat ook een vraag over het geslacht van de inschrijver. Dominique rechtvaardigt deze verzameling van genderspecifieke gegevens door middel van de wetgeving rond gendermainstreaming en bepaalt het doel als een taak van algemeen belang. Voordat hij het formulier online zet, controleert Dominique bij zijn DPO of het voldoet aan de AVG. Met deze gegevens kan hij de deelname van de jongeren evalueren en de afwezigheid van een deel van de doelgroep bevestigen of weerleggen. Ten tweede kan Dominique hiermee de uitvoering van een kwalitatief onderzoek rechtvaardigen. Het doel van dat onderzoek is om te achterhalen welke obstakels jongeren ervan weerhouden om naar het skatepark te komen en deze recreatieruimte toegankelijker en inclusiever te maken. Het was beter geweest als Dominique de context van het project vooraf had beoordeeld en een mogelijke genderdimensie had gevonden, zodat hij de variabele 'geslacht' al in het eerste inschrijvingsformulier had kunnen meenemen. Dankzij zijn tussentijdse evaluatie kon hij die dimensie alsnog identificeren en kon hij de gewenste gegevens op een later tijdstip verzamelen.

Checklist

- ☐ Heb je gecontroleerd of je gegevens onder de AVG vallen?
- ☐ Heb je de verschillende stappen van de gegevensverwerking gepland (onderzoeksmethodologie, verkrijgen van toestemming, beveiliging, archivering of vernietiging)?
- ☐ Heb je de volgende aspecten onderzocht en je DPO hierover geraadpleegd?
 - ☐ Ben je de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker?
 - ☐ Heb je de rechtsgrond voor de gegevensverwerking bepaald?
 - ☐ Heb je het doel of de doelen van de verwerking vastgelegd?
 - ☐ Heb je voldaan aan de beginselen van artikel 5 van de AVG?

Verder gaan

- Op de startpagina ‘Burger’ van de Gegevensbeschermingsautoriteit⁵⁶ en de informatiepagina van de Belgische federale overheid over de AVG⁵⁷ vind je algemene informatie over gegevensbescherming en de AVG.
- Deze website bevat richtlijnen voor iedereen die een project wil opzetten waarbij privacy een rol speelt. Je vindt er een woordenlijst⁵⁸ met meer uitleg over elk thema en nuttige bronnen of verwijzingen naar de bevoegde instellingen.
- De Franse Commission Nationale de l’Informatique et des Libertés⁵⁹ deed verscheidene aanbevelingen over de best mogelijk manier om persoonsgegevens te verzamelen als onderdeel van de interne diversiteitsplannen van bedrijven. Hoewel de context en de doelstellingen niet dezelfde zijn als voor de toepassing van gendermainstreaming, kunnen die aanbevelingen ook nuttig zijn voor jou.

56 Gegevensbeschermingsautoriteit. (z.d.). *Startpagina burger*. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/burger>

57 FOD Beleid en Ondersteuning. (z.d.). *Over deze website—AVG Register. myData*. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://gdpr.belgium.be/nl/about>

58 ediv.be. (z.d.). *Persoonlijke levenssfeer* | www.ediv.be: Bibliotheek. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.ediv.be/theme/unia2019/library.php?id=35#europees>

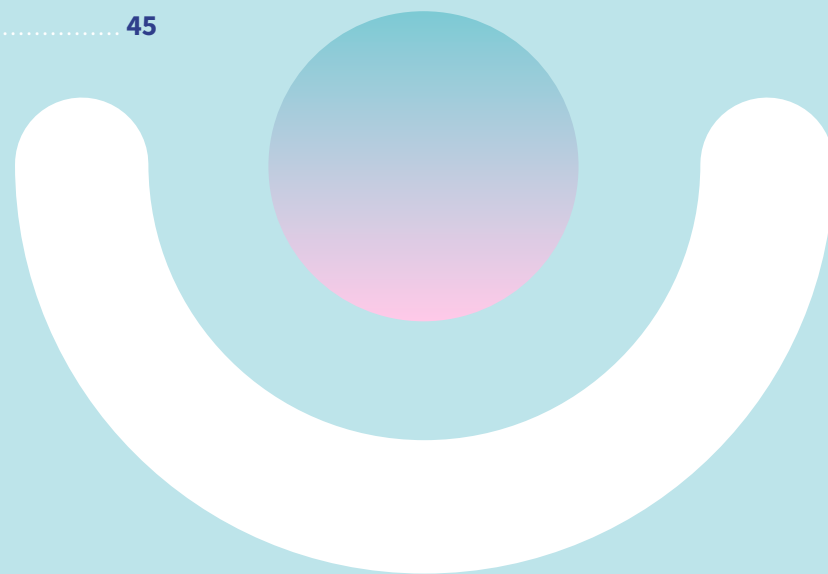
59 Commission Nationale de l’Informatique et des Libertés. *Recommandations relatives au traitement des données à caractère personnel dans le cadre d’enquêtes de mesure de la diversité au travail*. Op 17 juni 2025 geraadpleegd op https://www.cnil.fr/sites/cnil/files/2025-06/recommandation_mesure_de_la_diversite_au_travail.pdf

FICHE 1

Hoe stel je een projectteam samen?

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?	42
Met welke diversiteit moet je rekening houden?	43
Wanneer moet je met diversiteit rekening houden?	44
Hoe hou je rekening met diversiteit?	45

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?

Het is echt belangrijk dat je projectteam zo divers mogelijk is. Dit komt immers de kwaliteit van je onderzoekswerk en je resultaten ten goede⁶⁰. De diversiteit van een team verwijst naar de verscheidenheid van ervaringen en vaardigheden én naar de man-vrouwverdeling, maar slaat ook op andere individuele kenmerken (leeftijd, eventuele handicap, zogenaamde raciale criteria, seksuele geaardheid, ...). **Het samenstellen van een divers team is een eerste en noodzakelijke stap om ervoor te zorgen dat in alle fasen van het project rekening wordt gehouden met gender en andere individuele kenmerken.**

Het profiel van het team heeft immers een invloed op elke fase van het project. Als de analyse van de gegevens bijvoorbeeld gebeurt door een team dat niet echt verscheiden is, kan die analyse biased of niet-relevante resultaten opleveren. De kans is dan groter dat de verscheidenheid van de betrokken populatie onderbelicht blijft.

Wist je dat?

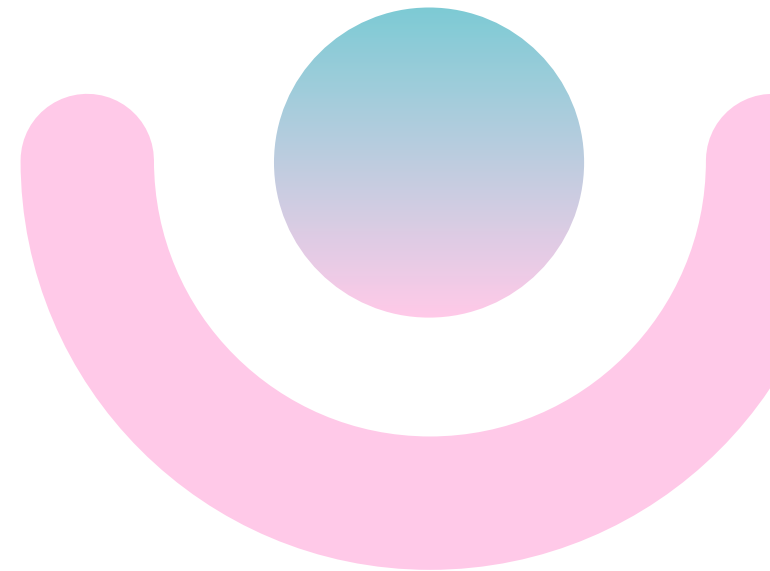
Diversiteit is in heel veel opzichten voordelig voor organisaties. Verschillende studies hebben het verband aangetoond tussen de diversiteit van een organisatie en innovatie⁶¹, genderdiversiteit en samenwerking binnen teams⁶², of diversiteit en probleemoplossend vermogen⁶³.

60 Gouvernement du Canada. (z.d.). *Pratiques exemplaires en matière d'équité, de diversité et d'inclusion en recherche*. Op 6 mei geraadpleegd op <https://www.sshrc-crsh.gc.ca/funding-financement/nfrf-fnfr/edi-fra.aspx>

61 Hewlett, S. A., Marshall, M., & Sherbin, L. (2014). *How Diversity Can Drive Innovation*. <https://www.cs.jhu.edu/~misha/DIReadingSeminar/Papers/Hewlett14.pdf>

62 Williams Woolley, A. (2010). *Evidence for a Collective Intelligence Factor in the Performance of Human Groups* | Science. Science. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.1193147>;
Bear, J., & Williams Woolley, A. (2011). *The role of gender in team collaboration and performance*. https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1179/030801811X13013181961473?casa_token=ce4yztDo4SAAAAA%3AMhCnOSchNIKTbVXPeFnxngFDkcXITmCxTAI9aX7gAmNald3wIzoJiVu_Cmbawr5Y3VZXwgxVpY_8-w

63 Hong, L., & Page, S. E. (2004). Groups of diverse problem solvers can outperform groups of high-ability problem solvers. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 101(46), Article 46. <https://doi.org/10.1073/pnas.0403723101> ;
Page, S. (2008). *The Difference: How the Power of Diversity Creates Better Groups, Firms, Schools, and Societies* - New Edition. Princeton University Press.

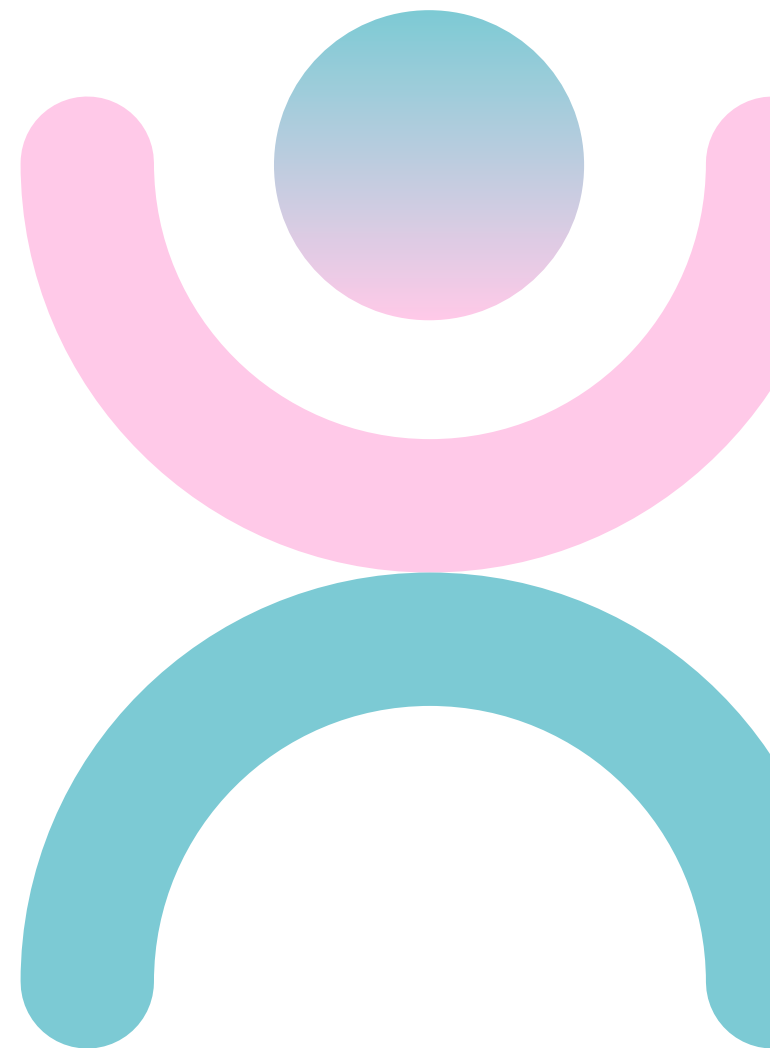
Met welke diversiteit moet je rekening houden?

Het begrip diversiteit houdt doorgaans verband met de in de wet vastgelegde ‘beschermde criteria’⁶⁴:

- geslacht, criterium dat gelijk wordt gesteld met zwangerschap, bevalling, borstvoeding, moederschap, adoptie, geassisteerde voortplanting, medische of sociale verandering, genderidentiteit, genderexpressie, seksuele kenmerken, vaderschap, co-moederschap, co-vaderschap, co-ouderschap;
- gezinsverantwoordelijkheden, met inbegrip van alleenouderschap;
- zogenaamd ras; huidskleur; afkomst; nationaliteit; nationale of etnische afstamming;
- sociale afkomst en toestand;
- leeftijd;
- seksuele geaardheid;
- burgerlijke staat;
- geboorte;
- vermogen;
- geloof of levensbeschouwing;
- politieke overtuiging;
- syndicale overtuiging;
- taal;
- verleden, huidige of toekomstige gezondheidstoestand;
- handicap;
- fysiek of genetisch kenmerk.

Je moet dus rekening houden met diversiteit in al haar dimensies. Het is vervolgens mogelijk om diversiteit met onder meer gender te kruisen.

⁶⁴ Brussels Wetboek inzake de gelijkheid, artikel 5, 12° <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2024/04/04/2024003443/justel#LNK0003>

Wanneer moet je met diversiteit rekening houden?

Je moet rekening houden met de diversiteit van iedereen die bij het project betrokken is vanaf het moment dat je het team samenstelt. Dat geldt ook voor alle stakeholders: de begeleidings- of stuurcomités, interne of externe experts, onderaannemers of opdrachtnemers. Om met die diversiteit rekening te houden moet je de persoonsgegevens van de betrokken personen verwerken.

→ Ga naar **FICHE 0** ‘Voldoet je project aan de AVG?’ en naar ‘Wat is het wettelijk kader?’ om meer te weten over de beginselen die je bij die verwerking moet naleven.

Wist je dat?

Het gebrek aan diversiteit in een team kan een directe invloed hebben op belangrijke beslissingen of de niet-relevante veralgemening van resultaten.

Zo was er in 2019 bijvoorbeeld een probleem met de wetenschappelijke apparatuur, toen bleek dat er niet genoeg ruimtepakken voor vrouwen waren waardoor een vlucht vanuit het internationale ruimtestation geannuleerd moest worden⁶⁵.

Lange tijd waren dummy's waarmee de veiligheid van auto's getest wordt, gebaseerd op een mannenlichaam, waardoor die veiligheid niet optimaal afgestemd was op een vrouwenlichaam. Een van de gevolgen daarvan is dat vrouwen meer kans hebben om ernstige letsels op te lopen wanneer ze een ongeval hebben met de auto⁶⁶.

⁶⁵ BBC. (2019, 28 maart). *One small step for man, but women still have to leap*. <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-47717937>

⁶⁶ Bose, D., Segui-Gomez, M., & Crandall, J. (2011, 28 april). *Vulnerability of Female Drivers Involved in Motor Vehicle Crashes: An Analysis of US Population at Risk*. AJPH. <https://ajph.aphapublications.org/doi/full/10.2105/AJPH.2011.300275>

Hoe hou je rekening met diversiteit?

Vooraf nadenken over de diversiteit van je team is nodig om biases - als die er zijn - te herkennen. Als het profiel van het team ver af staat van het profiel van de personen die bij het onderzoek betrokken zijn, is de kans immers groter dat het onderzoek eerder vertrekt vanuit een extern perspectief, dat niet overeenkomt met de realiteit. Dat kan leiden tot minder relevante resultaten of een gebrek aan vertrouwen bij de doelgroep, die bijvoorbeeld minder geneigd kan zijn om aan een interview deel te nemen.

Er bestaan oplossingen om zo'n biases te beperken door bijvoorbeeld een beroep te doen op mensen van buiten het team, vooral als bepaalde vormen van diversiteit niet vertegenwoordigd zijn. Ze kunnen een andere aanpak voorstellen, interpretaties in vraag stellen en wijzen op blinde vlekken.

Er zijn verschillende strategieën mogelijk:

- De betrokken personen mee opnemen bij de stakeholders. Zo kun je je project relevanter maken door op de juiste manier in te spelen op de noden van je doelgroep;
- Focusgroepen organiseren met een diverse samenstelling of een samenstelling die representatief is voor het doelpubliek;
- Crowdsourcing gebruiken: bij deze strategie wordt informatie verzameld bij een grote groep mensen, meestal via het internet.

ZOOM – participatieve benaderingen

Bij participatieve onderzoeksmethodes wordt het project volledig uitgetekend samen met de personen die erbij betrokken zijn. Op die manier wordt theoretische kennis gecombineerd met kennis recht uit de praktijk. De gegevens kunnen op heel veel verschillende manieren verzameld worden, naargelang het publiek, onder meer via kwalitatieve interviews, focusgroepen, vragenlijsten, foto's of het bijhouden van een dagboek of blog⁶⁷.

Checklist

- ☐ Is het onderzoeksteam divers op het vlak van gender en andere individuele kenmerken?
- ☐ Zijn de stakeholders, experts en andere personen die betrokken zijn bij het project divers?
- ☐ Heb je de effecten van het teamprofiel op het project onderzocht (mogelijke biases, impact op gegevensverzameling, ...)?
- ☐ Heb je maatregelen genomen om de vastgestelde biases tot een minimum te beperken?

Vinkt jouw project alle vakjes af? Dan kun je nu je projectopzet bepalen.

Verder gaan

Deze website⁶⁸ leert je hoe je een team inclusiever kunt maken.

⁶⁷ Bergold, J., & Thomas, S. (2012). Participatory Research Methods: A Methodological Approach in Motion. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 13(1), Artikel 1. <https://doi.org/10.17169/fqs-13.1.1801>

⁶⁸ Gouvernement du Canada. (2022). *Pratiques exemplaires en matière d'équité, de diversité et d'inclusion en recherche*. Op 6 mei geraadpleegd op <https://www.sshrc-crsh.gc.ca/funding-financement/nfrf-fnfr/edi-fra.aspx>

FICHE 2

Hoe bepaal je je projectopzet?

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?	48
Hoe kun je rekening houden met gender bij literatuuronderzoek en bronneninventarisatie?	48
Hoe hou je rekening met gender binnen het theoretisch kader en de gekozen benadering voor je gegevensverzameling?	50
Hoe hou je rekening met gender om te bepalen welke gegevens je wilt verzamelen?	53
Hoe pas je een intersectionele benadering toe?	62

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?

In de opzetfase worden de doelen van het project en de aanpak die wordt gevolgd om die doelen te bereiken, nauwkeurig beschreven. Voor een monitoringproject zijn de keuze van de indicatoren die verzameld moeten worden én intersectioneel denken belangrijke aandachtspunten die in deze fase vastgeklikt moeten worden.

Hoe kun je rekening houden met gender bij literatuuronderzoek en bronneninventarisatie?

In deze fase bepaal je welke gegevens er al te vinden zijn en welke nog ontbreken. Je speurt tegelijk naar de best practices die al toegepast worden.

Ook studies die in een andere context uitgevoerd werden (op een ander bevoegdheidsniveau of in een ander geografisch gebied) kunnen hier nuttig zijn. Ze kunnen inspiratie opleveren voor je eigen benadering of, integendeel, bepaalde beperkingen aan het licht brengen. Je houdt bij je literatuuronderzoek op verschillende manieren rekening met gender⁶⁹:

- je speurt naar het verband tussen het onderzoeksthema en gender, in al zijn dimensies
- je speurt naar het verband tussen het onderzoeksthema en andere diversiteitscriteria met het oog op een intersectionele benadering
- je denkt na over de impact die het project kan hebben voor verschillende bevolkingsgroepen
- je bepaalt of er biases zijn en of er gegevens ontbreken - bijvoorbeeld het verband tussen het onderzoeksthema en gender wordt miskend
- je bepaalt of er al genderspecifieke gegevens bestaan en beschikbaar zijn.

Het is handig om je project te beginnen met een literatuuronderzoek of een inventarisatie van de bestaande bronnen.

⁶⁹ Conseil de recherches en sciences naturelle et en génie du Canada. (z.d.). *Guide du CRSNG pour la prise en compte des considérations en matière d'équité, de diversité et d'inclusion dans la recherche*. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op https://www.nserc-crsng.gc.ca/NSERC-CRSNG/Politiques-Politiques/EDI_guidance-Conseils_ED1_fra.asp

Praktijkvoorbeeld

Yang werkt rond de toegankelijkheid van huisvesting en voert een literatuuronderzoek uit. Verschillende studies tonen aan dat transgenders die niet in België geboren zijn te maken hebben met ongelijkheden op de Brusselse woningmarkt. Ze identificeert genderidentiteit en geboorteland als belangrijke variabelen voor een toekomstig project. Als blijkt dat de beschikbare gegevens onvolledig zijn en niet toelaten om deze twee variabelen met elkaar te kruisen, overweegt ze om gegevens te verzamelen die met deze variabelen rekening houden.

→ Ga naar: **ZOOM – van belang zijnde variabele, van belang zijnde indicator en referentie-indicator** voor meer details.

Als er referentiegegevens beschikbaar zijn, is een voorafgaande analyse daarvan zinvol om de geplande verzameling en analyse van je gegevens te optimaliseren. Het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA), Statbel of Eurostat houden bijvoorbeeld statistieken over verschillende belangrijke thema's bij die volgens geslacht zijn uitgesplitst⁷⁰. Er zijn ook websites waar je een overzicht van verschillende bronnen over een thema vindt, zoals het platform 'Resources for inclusion'⁷¹ of de naar gender uitgesplitste statistieken van het EIGE⁷². Door gegevens in hetzelfde formaat als de referentiegegevens te verzamelen (bepaling van concepten, categorieën, formulering) wordt het mogelijk om vergelijkingen te maken (benchmarking). Een statistische vergelijking is niet altijd mogelijk vanwege verschillen in methodologie, maar de resultaten kunnen wel eerder bevestigd of eerder genuanceerd worden.

→ Ga naar: **ZOOM – benchmarking van gegevens** om hier meer over te weten.

⁷⁰ Bijvoorbeeld: bisa.brussels. (z.d.). *Thema's*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://bisa.brussels/themas>
 bisa.brussels. (z.d.). *Indicatoren—Wijkmonitoring*. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://wijkmonitoring.brussels/indicatoren>
 Statbel. (z.d.). *Statbel, het Belgische statistiekbureau | Home*. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://statbel.fgov.be/nl>
 Eurostat. (z.d.). *Data*. Eurostat. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data>
⁷¹ Resources for inclusion. (z.d.). *Startpagina*. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://inclusionresources.brussels/nl/>
⁷² European Institute for Gender Equality. (z.d.). *About the Gender Statistics Database | Gender Statistics Database*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/about>

Ga naar: **ZOOM – van belang zijnde variabele, van belang zijnde indicator en referentie-indicator**

Ga naar: **ZOOM – benchmarking van gegevens**

Hoe hou je rekening met gender binnen het theoretisch kader en de gekozen benadering voor je gegevensverzameling?

Je moet een theoretisch kader voor je project bepalen en een methodologie en onderzoeksgebied kiezen. Wanneer je het theoretisch kader kiest, is het erg belangrijk dat je eerst de begrippen, categorieën en modellen vastklikt om eventuele biases in verband met het thema van het project op te sporen⁷³. Zo moet je bijvoorbeeld bij projecten over arbeid of werkgelegenheid in Brussel rekening houden met een begrip als ‘sociale en seksuele arbeidsverdeling’⁷⁴, dat de ongelijke verdeling van professionele en huishoudelijke rollen volgens geslacht theoretiseert. Een ander voorbeeld is het begrip ‘gender is performatief’⁷⁵, waarbij gender opgevat wordt als een sociale constructie die via gedrag in plaats van een bepaald kenmerk herhaald wordt. Het is belangrijk om hiermee rekening te houden om genderstereotypen in vraag te stellen en te vermijden dat ze gereproduceerd worden, bijvoorbeeld in sensibiliseringsgidsen. Intersectionaliteit⁷⁶ is een ander theoretisch begrip dat in deze gids ontwikkeld wordt en aandacht moet krijgen (→ **Ga naar: ZOOM – intersectionaliteit**).

Ga naar: Zoom – intersectionaliteit

73 Gendered Innovations. (z.d.). *Analyzing Gender*. Stanford.Edu. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <http://genderedinnovations.stanford.edu/methods/gender.html>

74 «Er bestaan grote ongelijkheden tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt, zowel op het vlak van deelname aan de arbeidsmarkt als op het vlak van kwaliteit en het soort ingevulde arbeidsplaatsen. Deze ongelijkheden houden verband met de rollenverdeling in het gezin, en meer bepaald met ‘de maatschappelijke en genderkloof in het beroeps- en gezinswerk’» op pagina 4 van het volgende document: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel & Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid. (2015). *Vrouwen op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (dossier 2015/1)*. Vivalis.Brussels. <http://www.wacc.vivalis.brussels/sites/default/files/2023-12/3.8.%20vrouwen-op-de-arbeidsmarkt-in-het-bhg-2015.pdf>

75 Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. <https://archive.org/details/gendertroublefem0000butl/mode>

76 Crenshaw, K. W. (1989). *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*. https://scholarship.law.columbia.edu/faculty_scholarship/3007/

Een voorbeeld van een categorie die je mogelijk in je project zult gebruiken, is 'gender' of 'geslacht', maar hoe definieer je die begrippen en hoe pas je ze in je project toe? De categorieën 'publiek' en 'privé' verwijzen eveneens naar genderspecifieke normen over sociale rollen. Dankzij dat onderscheid kunnen we onderzoeken hoe het beleid 'publiek' werk waardeert en tegelijkertijd zorgwerk (of care), dat voornamelijk door vrouwen in de privésfeer wordt verricht, onzichtbaar maakt. Wat modellen betreft, verwijzen we bijvoorbeeld naar beleidsparticipatiemodellen die vaak de nadruk leggen op zichtbare en mannelijke vormen van engagement (zoals activisme of leiderschap), terwijl modellen rond empowerment uitgaan van lineaire trajecten, zonder rekening te houden met gendergerelateerde obstakels zoals huishoudelijk werk of discriminatie. Het is dus van cruciaal belang dat je die modellen vanuit een genderperspectief bekijkt om ze waar nodig beter in het project te integreren.

→ Ga naar: **FICHE 3** 'Hoe hou je bij het verzamelen van je gegevens rekening met gender?' om meer te weten over de methodes voor het verzamelen van kwantitatieve, kwalitatieve en gemengde gegevens.

De ene methode kan **input leveren voor de andere**. Zo kan een verschil tussen gendergroepen dat via een kwantitatieve enquête opgespoord werd een leidraad zijn voor het opstellen van een kwalitatieve interviewgids. Omgekeerd kan een genderdimensie die uit een kwalitatieve analyse naar voren komt (interviews, focusgroep) inspiratie opleveren voor het formuleren van vragen voor een kwantitatieve enquête.

Alle drie de methodologische benaderingen voor gegevensverzameling (kwantitatief, kwalitatief en gemengd) kunnen toegepast worden rekening houdend met de genderdimensie.

Ga naar:
FICHE 3
'Hoe hou je bij het verzamelen van je gegevens rekening met gender?'

ZOOM – wanneer er geen degelijke kwantitatieve gegevens zijn

Het kan zijn dat er wel kwantitatieve genderspecifieke gegevens beschikbaar zijn, maar dat je ze niet kunt gebruiken omdat ze niet degelijk of representatief genoeg zijn. Zo kan bijvoorbeeld de steekproef voor een bepaald geografisch gebied en voor een bepaald gender te klein zijn om degelijke conclusies te trekken.

Dit probleem, namelijk het ontbreken van degelijke gegevens, kan zich ook voordoen wanneer gender gekruist wordt met een andere variabele. Dat zien we vaak bij een intersectionele benadering, waarbij de aantallen snel te klein worden voor een betrouwbare analyse. Er zijn twee oplossingen om deze beperkingen te ondervangen:

- De steekproef waar mogelijk groter maken, eventueel door die te koppelen met andere gegevensbronnen.
- Een kwalitatieve component in het project opnemen. Een gemengde aanpak zal meer volledige en relevante gegevens opleveren, dus niet alleen kwantitatieve gegevens. Dit is des te belangrijker wanneer bepaalde subgroepen nauwelijks in de steekproef vertegenwoordigd zijn.

Hoe hou je rekening met gender om te bepalen welke gegevens je wilt verzamelen?

Bij kwantitatieve studies is het belangrijk dat je eerst de genderspecifieke variabelen bepaalt die nuttig zijn voor je project, zoals gender, geslacht of in bepaalde gevallen het type huishouden. De keuze van variabelen hangt af van de onderzoeksvraag en de context. Een beoordeling van de context (literatuuronderzoek, verkennende interviews) maakt het mogelijk om te specificeren welke variabelen je gaat inzetten.

→ Ga naar: **‘Enkele vragen voor je begint’** om meer te weten over het beoordelen van de context en → **ZOOM – typologie van de verschillende types huishoudens**

Geslacht is relevant wanneer biologische aspecten belangrijk zijn. Zo richt de preventie van baarmoederhalskanker zich expliciet op personen die als vrouw geboren zijn, ongeacht hun genderidentiteit.

Het type huishouden is van belang voor collectieve thema's, zoals huisvesting, gezinsuitgaven of het aanvragen van bepaalde steun of premies.

Als het project bijvoorbeeld kijkt naar de factoren die een invloed hebben op fietsen volgens iemands leeftijd, kan het relevant zijn om deze variabele te kruisen met gender. Als het project de aan- of afwezigheid van een fiets in de eigen woning onderzoekt, zal daarentegen het type huishouden (bv. eenoudergezin, koppel met kinderen, gedeelde woning) relevanter zijn dan gender alleen.

Gender is vaak de meest relevante variabele wanneer je gegevens verzamelt over de toegang die personen hebben tot een recht, goed of dienst.

**Ga naar:
‘Enkele vragen
voor je begint’**

**Ga naar:
ZOOM – typologie
van de verschillende
types huishoudens**

ZOOM – van belang zijnde variabele, van belang zijnde indicator en referentie-indicator

In de statistiek is de **van belang zijnde variabele** een variabele die we willen meten of analyseren als onderdeel van een onderzoek om de kenmerken, verdeling of evolutie ervan of de verbanden van die variabele met andere variabelen te begrijpen. Het is de hoofdvariabele in een onderzoek of analyse. Zo is bijvoorbeeld in de Enquête naar de arbeidskrachten van Statbel⁷⁷ het ‘al dan niet hebben van een job’ de van belang zijnde variabele in deze enquête.

Van belang zijnde indicatoren kunnen daarentegen verwijzen naar verschillende elementen, afhankelijk van de context. Voorbeelden zijn prestatie-indicatoren (KPI's) die gebruikt worden om acties, projecten of beleid te evalueren, of om de bezettingsgraad van kantoren in een stad of de werkloosheidsgraad in een regio of land te meten.

Referentie-indicatoren worden gebruikt als vergelijkingspunten om de prestaties te meten en om de voortgang van een beleid, project of proces ten opzichte van een referentiesituatie te monitoren. Zo heeft België in het regeerakkoord een werkgelegenheidsgraad van 80% in 2029 vooropgesteld. Dit is dus een referentie-indicator om het werkgelegenheidsbeleid op te volgen. Referentie-indicatoren kunnen ook gebruikt worden als vergelijkingsbasis om indicatoren tijdens een onderzoek op te stellen of te berekenen. De indicatoren werkgelegenheidsgraad, werkloosheidsgraad en activiteitsgraad zijn bijvoorbeeld de belangrijkste referentie-indicatoren die gebruikt worden om de ontwikkeling van de arbeidsmarkt in een land op internationaal niveau te vergelijken.

⁷⁷ Statbel. (2024). Enquête naar de arbeidskrachten: publicatie met gedetailleerde cijfers 2024. <https://statbel.fgov.be/nl/documents/enquete-naar-de-arbeidskrachten-publicatie-met-gedetailleerde-cijfers-2024>

Wist je dat?

De armoederisicograad wordt gewoonlijk berekend op basis van het gezinsinkomen. Deze indicator vertrekt van de hypothese dat het inkomen eerlijk tussen elk gezinslid verdeeld is. De resultaten laten daarom een vergelijkbaar armoederisico voor vrouwen en mannen zien. Toch blijkt uit het Brussels armoederapport 2014⁷⁸ dat wanneer we kijken naar de individuele inkomens, het armoederisico voor vrouwen drie keer zo hoog is als voor mannen.

Dit toont nog maar eens aan hoe belangrijk het is om de indicatoren die je wilt verzamelen heel zorgvuldig te kiezen. Bepaalde methodologische keuzes kunnen immers grote ongelijkheden verbergen.

Een variabele is ofwel **zelfgedefinieerd** (door de persoon) ofwel **voorgedefinieerd** (door de enquête of databank). Bij zelfdefiniëring kunnen personen hun identiteit vrij definiëren.

Zelfdefiniëring vermindert biases en maakt een juistere weergave van de werkelijke diversiteit mogelijk⁷⁹. Het kan echter behoorlijk ingewikkeld zijn om bij het analyseren van de resultaten correct om te gaan met de heterogene categorieën die het resultaat zijn van zelfdefiniëring⁸⁰. Voorgedefinieerde variabelen, die vaak in administratieve databanken of gestandaardiseerde enquêtes gebruikt worden, hebben het voordeel dat ze eenzelfde formaat hebben en dus gemakkelijker te vergelijken zijn.

78 Zie blz. 11 en 12 van het volgende verslag: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel. (2015). *Vrouwen, bestaansonzekerheid en armoede in het Brussels Gewest, Thematisch katern van het Brussels Armoederapport 2014*. <https://www.vivalis.brussels/nl/publicatie/2014-brussels-armoederapport-vrouwen-bestaansonzekerheid-en>.

79 Unia. (2024). *Studie naar zelfdefiniëring van origine in België*. https://www.unia.be/files/Rapport_-_Studie_naar_zelfdefini%C3%ABring_van_origine_in_Belgi%C3%AB.pdf

80 Unia (2021). *Eindrapport 'Improving equality data collection in Belgium' (2021)*. https://www.unia.be/files/Rapport_IEDCB_-_NL_1006.pdf

De herkomst of origine van personen, die bepaald wordt op basis van hun nationaliteit en die van hun ouders (gestandaardiseerde administratieve gegevens), komt bijvoorbeeld niet altijd overeen met de manier waarop ze zichzelf in een enquête definiëren. Deze discrepantie beïnvloedt de interpretatie van de resultaten en verbergt belangrijke dimensies van iemands identiteit⁸¹.

Als je de mogelijkheid hebt, is het vaak beter om respondenten zelf hun gender te laten aanduiden. Maar als er alleen voorgedefinieerde variabelen zijn, is het sowieso wetenschappelijk valabel om die variabelen te gebruiken. Wel moet je hun beperkingen duidelijk aangeven bij het interpreteren en verspreiden van de resultaten.

→ Ga naar: **FICHE 3** ‘Hoe hou je bij het verzamelen van je gegevens rekening met gender?’ en leer hoe je een inclusieve onderzoeksvraag over gender formuleert

→ Ga naar: **FICHE 4** ‘Hoe hou je rekening met gender bij het analyseren en interpreteren van je gegevens?’ en kom meer te weten over het analyseren van genderspecifieke gegevens.

→ Ga naar: ‘Wat is het wettelijk kader?’ voor meer informatie over de juridische aspecten.

⁸¹ Unia. (2024). *Studie naar zelfdefiniëring van origine in België*. https://www.unia.be/files/Rapport_-_Studie_naar_zelfdefini%C3%ABring_van_origine_in_Belgi%C3%AB.pdf

ZOOM – typologie van de verschillende types huishoudens

Je kunt een 'LIPRO'-typologie (lifestyle projections) gebruiken om gegevens voor elk type huishouden te verzamelen. De LIPRO-typologie⁸² omvat de volgende categorieën:

- a. eenpersoonshuishoudens - man
- b. eenpersoonshuishoudens - vrouw
- c. eenoudergezinnen - man
- d. eenoudergezinnen - vrouw
- e. gehuwde paren zonder thuiswonend(e) kind(eren)
- f. gehuwde paren met thuiswonend(e) kind(eren)
- g. niet-gehuwde samenwonende paren zonder thuiswonend(e) kind(eren)
- h. niet-gehuwde samenwonende paren met thuiswonend(e) kind(eren)
- i. alle andere types huishoudens

Dit soort typologie houdt rekening met gender wanneer gegevens per huishouden verzameld worden. Door met deze specifieke categorieën te werken, kun je aandachtspunten voor het type huishouden én voor een bepaald gender opsporen.

Huishoudens kunnen worden ingedeeld op basis van verschillende criteria (één of meer personen, koppel of niet, gehuwd of niet, aanwezigheid van kinderen of niet enzovoort). Als niet alle criteria beschikbaar zijn, kan deze typologie vereenvoudigd worden om alleen rekening te houden met de dimensies die er wel zijn.

82 Van Imhoff, W., & Keilman, N. W. (1992). *An Application of a Dynamic Demographic Projection Model to Household Structure in the Netherlands*. <https://www.jstor.org/stable/1533950?origin=crossref>

Deze indeling levert echter geen gegevens op over de genderidentiteit in huishoudens die bestaan uit een koppel. Over het algemeen wordt er in kwantitatieve gegevens zelden rekening gehouden met de LGBTQIA+-dimensie⁸³. In dit geval zou de indeling volgens LIPRO in die zin verfijnd kunnen worden zodat ze voor een enquête kan dienen. In elk geval moet bij het analyseren van de resultaten met deze beperking rekening gehouden worden om de heteronormativiteitsbias van de ‘koppel’-categorieën en de cismativiteitsbias van de binaire huishoudenscategorieën te ondervangen. → Ga naar: ZOOM – het begrip ‘bias’

Wist je dat?

Alleenouderschap is duidelijk gendergebonden. In 2021 had 86% van de eenoudergezinnen in Brussel een vrouw als gezinshoofd⁸⁴. Het kan behoorlijk ingewikkeld zijn om in kwantitatieve gegevens specifiek eenoudergezinnen te identificeren. Een studie van La Ligue des Familles⁸⁵ wijst op een aantal problemen met het gebruik van het Rijksregister van de natuurlijke personen⁸⁶. Bij co-ouderschap wonen de kinderen afwisselend bij één van beide ouders en er wordt geen rekening gehouden met leeftijd. Het is dus goed mogelijk dat een persoon in de categorie ‘alleenstaande’ eigenlijk een eenoudergezin is waarvan het kind elders woont, en een huishouden in de categorie ‘eenoudergezin’ kan een ouder zijn die met een volwassen kind samenwoont. Het is daarom belangrijk om na te gaan of wat in een statistische categorie is opgenomen wel of niet overeenkomt met de definitie van een eenoudergezin die voor het project werd gekozen.

83 Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Huisvesting. (2024, 27 juni). *Genderongelijkheid op het vlak van huisvesting in het Brussels Gewest*. Brussels Hoofdstedelijk Gewest. <https://be.brussels/nl/huisvesting/genderongelijkheid-op-het-vlak-van-huisvesting-het-brussels-gewest>

84 equal.brussels. (2021). Brussels plan ter ondersteuning van eenoudergezinnen—Juli 2021. https://equal.brussels/wp-content/uploads/2021/07/Plan_Eenouder_NL.pdf

85 La Ligue des familles. (2023). Familles monoparentales invisibles. <https://liguedesfamilles.be/article/familles-monoparentales-invisibles>

86 We geven mee dat een werkgroep van het Interfederaal Instituut voor de Statistiek werkt aan een herziening van de statistieken over huishoudens, zie punt 2.4 van dit document: Interfederaal Instituut voor de Statistiek (2024). Geïntegreerd statistisch programma. https://www.iis-statistics.be/doc/programme_statistique_integre_2025_iis_nl.pdf

Als onderdeel van een enquête is het ook mogelijk om gegevens met behulp van een gevalideerde schaal te verzamelen, bijvoorbeeld een welzijnsscore. In dat geval moeten de variabelen die de schaal meet door een verscheiden en inclusieve populatie gevalideerd en getest worden.

ZOOM – benchmarking van gegevens

Je kunt de variabelen die je wilt verzamelen zo kiezen dat je ze later kunt benchmarken. Dat houdt in dat je een vergelijkende analyse uitvoert. Om dat mogelijk te maken kies je de vragen over gender, huishouden of intersectionele variabelen zodanig dat ze overeenkomen met studies of gegevens die al beschikbaar zijn. De bestaande categorieën en de gereproduceerde categorieën moeten identiek zijn of op zijn minst verenigbaar zijn door verschillende categorieën te combineren. Je kunt je verzamelde gegevens vervolgens vergelijken met bestaande gegevens.

Bestaande databanken die beschikbaar zijn voor benchmarking zijn onder andere die van Statbel⁸⁷ of BISA⁸⁸ voor België en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Eerdere studies van het bestuur of van andere vergelijkbare gewestelijke besturen kunnen ook als inspiratie dienen of kunnen vergelijkingen mogelijk maken. Op Europees niveau bevatten de statistieken van Eurostat⁸⁹, de enquêtes van Eurofound⁹⁰ en de statistieken die het EIGE bijhoudt⁹¹ een schat aan gegevens. In de praktijk is toegang tot deze databanken gratis, maar soms moet je eerst een aanvraag indienen. Beschrijf in je aanvraag zo nauwkeurig mogelijk welke variabelen relevant zijn voor project.

Algemeen moet de vragenlijst zelf gevalideerd en getest worden bij een inclusieve groep die representatief is voor de diversiteit van de onderzoeks-populatie.

87 Statbel. (z.d.). *Alle enquêtes*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://statbel.fgov.be/nl/alle-enquetes>

88 bisa.brussels. (z.d.). *Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://bisa.brussels/>

89 Eurostat. (z.d.). *Database*. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

90 European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. (z.d.). *Surveys*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.eurofound.europa.eu/en/surveys>

91 European Institute for Gender Equality. (z.d.). *About the Gender Statistics Database | Gender Statistics Database*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/about>

Bij een kwalitatieve studie moet het onderzoeksprobleem rekening houden met de uiteenlopende ervaringen van de populatie in verband met het onderzochte thema. Een beoordeling van de context vooraf (literatuuronderzoek, verkennende interviews) maakt het mogelijk om eventuele genderbiases op te sporen of nuttige theoretische begrippen te bepalen.

→ **Ga naar: 'Enkele vragen voor je begint'** voor meer informatie over de beoordeling van de context van je project. Door bij het formuleren van je probleem met al die factoren rekening te houden, kun je relevante genderspecifieke gegevens verzamelen en vermijd je een gedeeltelijke of stereotype interpretatie van de resultaten.

Praktijkvoorbeeld

Liv werkt aan een bewustmakingscampagne over actieve mobiliteit bij Brussel Mobiliteit. Op basis van een literatuuronderzoek stelde ze vast dat steeds meer vrouwen zich met de fiets verplaatsen. In 2010 was amper 30% van de fietsers een vrouw, maar in hun 2023 is dat percentage gestegen naar 40%⁹². Liv weet ook dat vrouwen zich over het algemeen minder veilig voelen in openbare ruimten en dat ze de neiging hebben om korte afstanden te voet of met het openbaar vervoer af te leggen⁹³. Ze weet bovendien dat mannen meer de auto gebruiken om zich in, naar of vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verplaatsen⁹⁴.

Hieruit blijkt duidelijk dat mobiliteit - en vooral actieve mobiliteit - een genderdimensie heeft. Zo kan Liv het thema scherpstellen en haar aanpak bijsturen. Om een boodschap uit te dragen op maat van haar verscheiden publiek, wil ze een kwalitatieve enquête uitvoeren om een beter zicht te krijgen op het mobiliteitsgedrag van de Brusselse bevolking.

In plaats van een algemeen probleem te formuleren zoals «wat zijn de belemmeringen voor een actieve mobiliteit in Brussel?» verfijnt ze haar vragen: «welke specifieke belemmeringen ondervinden vrouwen in Brussel bij het dagelijks gebruik van de fiets? Welke specifieke belemmeringen ondervinden mannen bij hun verplaatsingen in, naar of vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door middel van actieve mobiliteit?». Daarnaast kunnen andere kenmerken bijkomende input opleveren met het oog op het verzamelen en analyseren van deze genderspecifieke gegevens. Ze voegt er nog de volgende vraag aan toe: «hoe verschillen die belemmeringen volgens leeftijd, inkomen, type huishouden en woonplaats?», waardoor ze andere gegevens kan verzamelen die ze met de gendervariabele kan kruisen.

92 Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Mobiliteit. (z.d.). *Brussel: Fietsen—Bakfietsen—Elektrische fietsen*. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://data.mobility.brussels/home/nl/observatorium/fietsen/fietsgebruik/>

93 Chaumont, L., & Zeilinger, I. (2012). *Openbare ruimte, gender en veiligheidsgevoel*. Garance vzw. <https://www.garance.be/wp-content/uploads/2023/06/12EspacepublicgenreNL-2.pdf>

94 Lebrun, K., Huynen, P., De Witte, A., & Macharis, C. (2013). *De verplaatsingsgewoonten in Brussel (2) | Katernen van het Kenniscentrum van de mobiliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. https://data.mobility.brussels/home/media/filer_public/3c/a7/3ca71292-b880-42b9-859b-049bbf86d6d4/kk2nl.pdf

Hoe pas je een intersectionele benadering toe?

Voor een intersectionele benadering heb je gedetailleerde profielgegevens nodig. De belangrijke variabelen bepaal je al tijdens de opstartfase van je project.

Bij een kwantitatief onderzoek kan een vragenlijst bijvoorbeeld vragen over gender, leeftijd en eventuele handicap bevatten zodat je in een later stadium vergelijkende analyses kunt uitvoeren. Het belangrijkste obstakel voor een intersectionele benadering op basis van kwantitatieve gegevens is het aantal waarnemingen dat voor elke kruising beschikbaar is. Het kan bijvoorbeeld zijn dat een steekproef maar enkele in het buitenland geboren vrouwen met een handicap bevat, waardoor het onmogelijk is om de resultaten te extrapoleren naar alle in het buitenland geboren vrouwen met een handicap. Wanneer het aantal waarnemingen beperkt is, komen de vertrouwelijkheid, representativiteit en degelijkheid van de gegevens in het gedrang.

→ **Ga naar: ‘Wat is het wettelijk kader?’** om meer te weten over de naleving van het wettelijk kader bij het verzamelen van genderspecifieke en intersectionele gegevens en
→ **ZOOM – van belang zijnde variabele, van belang zijnde indicator en referentie-indicator** om meer te weten over deze begrippen.

Je moet de kruisingen tussen variabelen (gender, leeftijd, het al dan niet hebben van een handicap, ...) eerst evalueren om te bepalen welke intersectionele analyses mogelijk zijn, gelet op de wetgeving en hun weten-schappelijke validiteit.

Ga naar: ‘Wat is het wettelijk kader?’

Ga naar: ZOOM – van belang zijnde variabele, van belang zijnde indicator en referentie-indicator

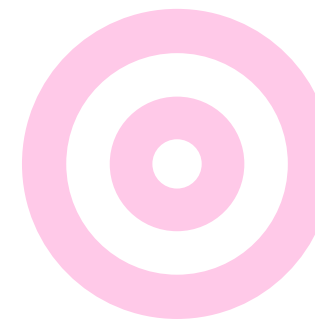
Sommige thema's blijven immers moeilijk onderzoekbaar door middel van een kwantitatief onderzoek omdat de betrokken doelgroepen klein of moeilijk te bereiken zijn. Zo is het beter om bijvoorbeeld de toegang van alleenstaande moeders tot werk of het niet opnemen van sociale rechten te onderzoeken via een kwalitatieve benadering.

Bij een intersectionele kwalitatieve benadering moet je die individuele kenmerken bepalen die een invloed hebben op de ervaringen van personen. Je moet dus toezien op de diversiteit van de profielen in hun geheel, dat wil zeggen bij alle deelnemers. Als het onderzoek bijvoorbeeld kijkt naar leeftijd en gender, moet je ervoor zorgen dat in elke leeftijdscategorie personen van verschillende genders zitten. **Hoe diverser de profielen, hoe interessanter je resultaten zullen zijn en hoe meer inzicht je krijgt in het onderzoeksthema.**

Checklist

- ☐ Heb je een literatuuronderzoek of bronneninventarisatie uitgevoerd en de genderspecten bepaald?
- ☐ Heb je een theoretisch kader gekozen en mogelijke biases opgespoord?
- ☐ Heb je de variabelen bepaald die van belang zijn voor je project?
- ☐ Heb je de categorieën gekozen die je in je project gaat opnemen en heb je gecontroleerd of ze overeenkomen met referentie-indicatoren die al in andere statistische onderzoeken gebruikt en verzameld werden?
- ☐ Heb je nagedacht over de intersectionele aspecten waar je rekening mee gaat houden?

**Vinkt jouw
project alle
vakjes af?
Dan kun je nu
gegevens gaan
verzamelen.**

Verder gaan

- Dit document bevat een reeks casestudies die verschillende manieren illustreren om bij je projectopzet rekening te houden met gender⁹⁵.
- Dit rapport bevat een bijlage Methodologie waarin de methodologie beschreven wordt die voor dit project werd toegepast en waarin gender een belangrijke variabele is⁹⁶.
- In de rubrieken 'What', 'Why', 'How', 'Where' (wat, waarom, hoe en waar) van deze tool vind je tips om je project op een inclusieve manier aan te pakken⁹⁷.
- Met deze tool kun je het hoofddoel van een project in het licht van gendergelijkheid beoordelen aan de hand van een schaal⁹⁸.
- Deze website geeft een overzicht van sectoren waar het verzamelen van genderspecifieke gegevens een hoge prioriteit heeft en bevat een interactieve tabel met aanbevelingen voor hervormingen⁹⁹.

95 Directorate-General for Research and Innovation (2020). Gendered innovations 2: How inclusive analysis contributes to research and innovation. European Commission <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/33b4c99f-2e66-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en>.

96 vivalis.brussels (2014). Vrouwen, bestaansonzekerheid en armoede in het Brussels Gewest <https://www.vivalis.brussels/nl/publicatie/2014-brussels-armoederapport-vrouwen-bestaansonzekerheid-en>.

97 European Institute for Gender Equality. (z.d.). Data collection and monitoring. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gear/data-collection-and-monitoring>

98 United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). (2023). UNIDO Guide to Gender Analysis and Gender Mainstreaming the Project Cycle. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-03/UNIDO_Guide_to_Gender_Analysis_and%20Gender_Mainstreaming_in_Project_Cycle.pdf

99 Open Government Partnership. (2022, 13 september). Gender and Inclusion: Open Gender Data. <https://www.opengovpartnership.org/open-gov-guide/gender-and-inclusion-open-gender-data/>

- Aanbevelingen van Unia (deel 5), waarvan sommige ook van toepassing zijn op het verzamelen van genderspecifieke/intersectionele gegevens (in het bijzonder: «Lacunes opvullen», «De mening van de betrokkenen naar waarde schatten» en «De transparantie en toegankelijkheid van de gegevens garanderen»)¹⁰⁰.
- In deze tekst kan deel 3.5 'Pratiques prometteuses' in de vorm van een tabel een inspiratie zijn voor het implementeren van een relevante intersectionele benadering in je project¹⁰¹.
- Deze website geeft advies over het toepassen van een intersectionele benadering¹⁰².

100 Unia (2021). Eindrapport 'Improving equality data collection in Belgium' (2021). https://www.unia.be/files/Rapport_IEDCB_-_NL_1006.pdf

101 Gouvernement du Canada. (2022). Comment intégrer la théorie de l'intersectionnalité dans les analyses quantitatives d'équité en santé. Canada.ca. <https://www.canada.ca/fr/sante-publique/services/publications/science-recherche-et-donnees/comment-integrer-theorie-intersectionnalite-analyses-quantitatives-equite-sante.html>

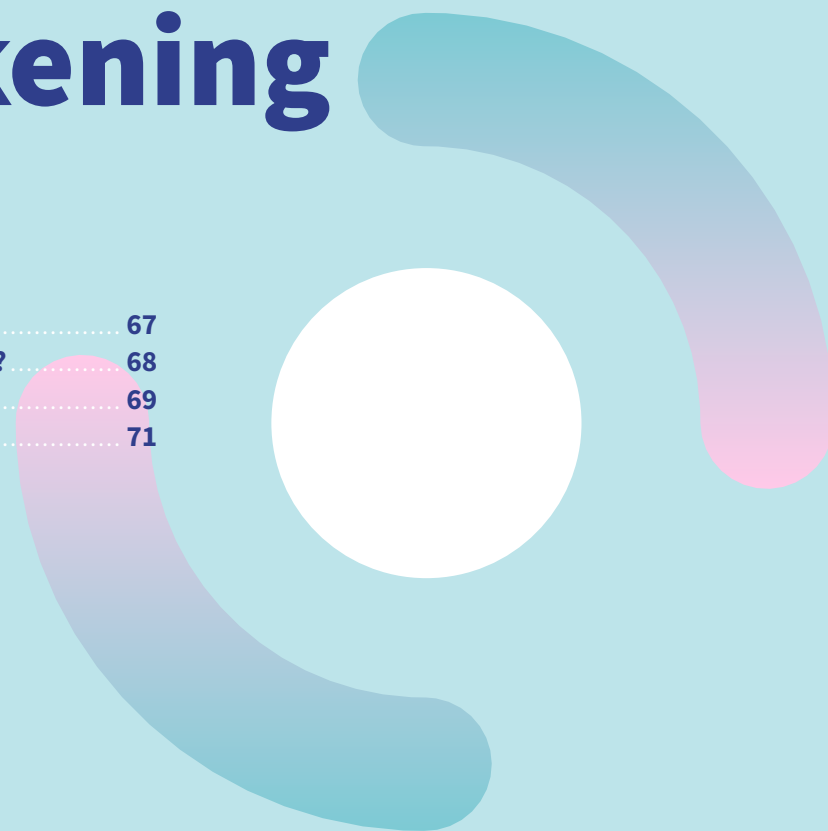
102 Making It Work. (2022). MIW How-To Guide: Bringing intersectionality into practice. <https://www.makingitwork-crpd.org/miw-bringing-intersectionality-practice>

FICHE 3

Hoe hou je bij het verzamelen van je gegevens rekening met gender?

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?	67
Met welke gendervariabelen moet je rekening houden wanneer je gegevens verzamelt?	68
Hoe hou je rekening met gender bij een kwantitatieve gegevensverzameling?	69
Hoe hou je rekening met gender bij een kwalitatieve gegevensverzameling?	71

→ **Ga naar: FICHE 4** als je geen gegevens verzamelt, maar wel bestaande gegevens analyseert, bijvoorbeeld in het kader van een monitoring.

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?

Je kiest de manier waarop je je gegevens verzamelt niet lukraak. Welke methode je kiest heeft immers een invloed op de kwaliteit en relevantie van de gegevens. Het is belangrijk dat je de meest geschikte methode kiest, afhankelijk van de doelen van je project en de doelgroep¹⁰³.

Sommige methodes zijn geschikter dan andere en houden beter rekening met de specifieke kenmerken van de onderzochte groepen. Als er in de doelgroep bijvoorbeeld een subgroep is die te maken krijgt met ongelijkheden, zijn individuele kwalitatieve interviews wellicht geschikter dan een gemengde focusgroep. Die ongelijkheden kunnen zich immers ook doorzetten in een gemengde focusgroep (bv. minder spreektijd, oordeel, in vraag stellen van wat er gezegd wordt enzovoort).

Welke methode je ook gebruikt, het is belangrijk dat je de verzamelde gegevens omzet in een gemakkelijk bruikbaar formaat (spreadsheet, tekstdocument) en dat je ze integreert in monitoringsoftware zodat ze effectief geanalyseerd kunnen worden. Hoe gemakkelijker de gegevens te verwerken zijn, hoe meer er bij volgende projecten rekening mee wordt gehouden.

¹⁰³ Unia (2021). Eindrapport 'Improving equality data collection in Belgium' (2021). https://www.unia.be/files/Rapport_IEDCB_-_NL_1006.pdf

Deze fiche pas je toe wanneer je als onderdeel van je project gegevens wilt verzamelen. Ze kan ook nuttig zijn om te toetsen of de methodologie voor het verzamelen van een set van al verzamelde gegevens relevant is voor gendercriteria.

**Ga naar:
FICHE 4**

'Hoe hou je bij het analyseren en interpreteren van je gegevens rekening met gender?'

Met welke gendervariabelen moet je rekening houden wanneer je gegevens verzamelt?

Een inclusieve benadering houdt rekening met verschillende genderidentiteiten. Of het nu wel of niet gaat om een kwantitatieve of kwalitatieve benadering, je hoeft bij de formulering van je vraag niet te verwijzen naar termen die soms moeilijk te begrijpen zijn (geslacht of gender), maar je kunt bijvoorbeeld vragen: «Bent u: ‘een vrouw’, ‘een man’, ‘andere (gelieve te specificeren)’, ‘ik antwoord liever niet’». We raden sowieso aan om aan de categorieën ‘een vrouw’ en ‘een man’ ook een categorie ‘andere (gelieve te specificeren)’ toe te voegen, met een witruimte waar de respondent zichzelf kan identificeren. Het is ook aanbevolen om een optie toe te voegen voor respondenten die niet wensen te antwoorden, zoals ‘Ik antwoord liever niet’, om respectvol en inclusief te zijn. Het is doorgaans niet nodig om meer specifieke categorieën op te nemen, behalve wanneer dat voor jouw onderzoek wel nodig is¹⁰⁴. Bij een kwalitatieve benadering kun je steeds deze vraag over gender opnemen in het toestemmingsformulier dat je voor het interview of de focusgroep voorlegt.

Tijdens een observatie is informatie over gender subjectief en afhankelijk van de interpretatie van de persoon die de gegevens op het terrein verzamelt. Dat kan een discrepantie verbergen tussen wat wordt waargenomen en wat echt is, en zo bepaalde genderidentiteiten onzichtbaar maken. Het is belangrijk dat je die beperkingen duidelijk aangeeft bij het interpreteren en verspreiden van de resultaten.

Als de vragenlijst ingevuld wordt door huishoudens, hou dan rekening met het gender van de partners, koppels of ouders. Door op deze manier te werk te gaan, wordt de gegevensverzameling inclusiever en krijg je een betere afspiegeling van de diversiteit van het doelpubliek.

→ Ga naar: **FICHE 4** ‘Hoe hou je rekening met gender bij het analyseren en interpreteren van je gegevens?’ en kom meer te weten over het analyseren van genderspecifieke gegevens.

¹⁰⁴ Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2021). Gendervraag op een inclusieve manier bevragen. Onderzoeksnota bij de enquête #YouToo? https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/145_-_gender_op_een_inclusieve_manier_bevragen.pdf

Ga naar:
FICHE 4
‘Hoe hou je bij het analyseren en interpreteren van je gegevens rekening met gender?’

Hoe hou je rekening met gender bij een kwantitatieve gegevensverzameling?

Eerst bepaal je of er biases zijn die verband houden met de culturele en institutionele context van de gegevensverzameling¹⁰⁵. Een voorbeeld van een bias is het gebruik van de referentiepersoon in het huishouden. Sommige gegevens zijn uitgesplitst naar gender, maar dit verwijst naar het gender van de referentiepersoon in het huishouden en niet per se naar het gender van de personen die aan de enquête hebben deelgenomen. Zo definieert het huishoudbudgetonderzoek van Statbel¹⁰⁶ de referentiepersoon bijvoorbeeld als «de persoon die zorgt voor het grootste deel van het inkomen van het huishouden». Door de referentiepersoon op deze manier te definiëren, is het bij heteroseksuele koppels vaak de man die de referentiepersoon is. In dat geval verwijst het gender 'vrouw' vaak naar alleenstaande vrouwen of vrouwen met kinderen, terwijl het gender 'man' voornamelijk verwijst naar alleenstaande mannen, mannen die samenwonen met een vrouw, met of zonder kinderen. Deze indeling in huishoudens is daarom vaak niet geschikt om een genderanalyse op de gegevens uit te voeren¹⁰⁷. Het verdient de voorkeur om meer neutrale definities te gebruiken, iets wat we ook vaker zien.

→ **Ga naar: ZOOM – typologie van de verschillende types huishoudens** voor meer informatie.

Bij het verzamelen van kwalitatieve gegevens is de grootte van de steekproef belangrijk, vooral voor gendergroepen en intersectionele variabelen. Als er bijvoorbeeld een enquête wordt gehouden bij 500 respondenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, kan het zijn dat de steekproef maar 40 vrouwen ouder dan 65 jaar bevat. Deze steekproef is te klein om betrouwbare conclusies te trekken over alle vrouwen die in Brussel wonen en die ouder dan 65 jaar zijn.

¹⁰⁵ Conseil de recherches en sciences naturelle et en génie du Canada. (z.d.). Guide du CRSNG pour la prise en compte des considérations en matière d'équité, de diversité et d'inclusion dans la recherche. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op https://www.nserc-crsng.gc.ca/NSERC-CRSNG/Politiques-Politiques/EDI_guidance-Conseils_ED1_fra.asp

¹⁰⁶ Statbel. (2023). *Huishoudbudget*. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget>

¹⁰⁷ Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Huisvesting. (2024, 27 juni). *Genderongelijkheid op het vlak van huisvesting in het Brussels Gewest*. Brussels Hoofdstedelijk Gewest. <https://be.brussels/nl/huisvesting/genderongelijkheid-op-het-vlak-van-huisvesting-het-brussels-gewest>

Ga naar: ZOOM – typologie van de verschillende types huishoudens

De enquête naar inkomsten en levensomstandigheden (SILC) is een voorbeeld van een enquête met een eerder kleine steekproefgrootte voor Brussel, wat maakt dat de resultaten voor subgroepen met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden¹⁰⁸.

Een gemengde benadering, die kwantitatieve en kwalitatieve methodes combineert, kan de beperkingen van een kleine steekproef ondervangen. Daarbij worden minder degelijke kwantitatieve gegevens aangevuld met kwalitatief onderzoek om de resultaten te bevestigen of te nuanceren.

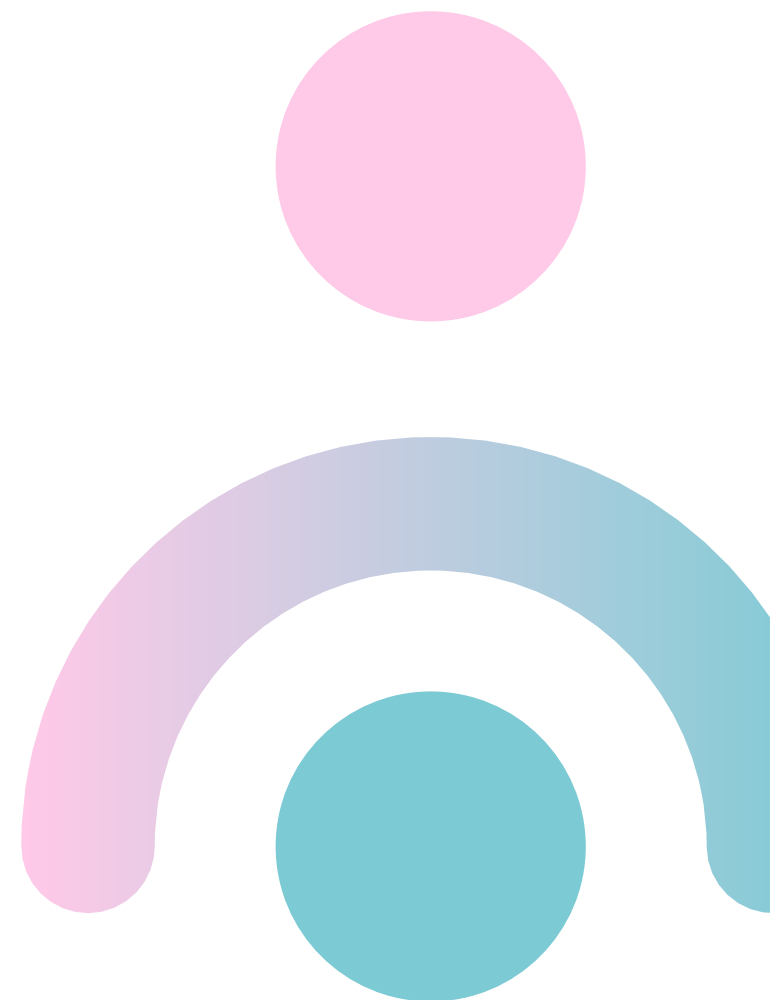
Het is ook belangrijk om de onderzoekspopulatie te evalueren om te bepalen of een groep, wanneer we kijken naar gender, over- of ondervertegenwoordigd is in verhouding tot het aandeel ervan in de bevolking. Mannen zijn bijvoorbeeld oververtegenwoordigd in de bouwsector. Vrouwen zijn dan weer oververtegenwoordigd in de paramedische sector¹⁰⁹. Wanneer er sprake is van zo'n onevenwicht, waardoor de gegevens een pak minder relevant zijn, kan (kunnen) de minderheidsgroep(en) bij de gegevensverzameling overbemonsterd zijn¹¹⁰. Overbemonstering ('oversampling') houdt in dat er een hoger aandeel gegevens over een groep in de steekproef wordt verzameld dan het aandeel van die groep in de populatie. Vervolgens gebeurt er een aanpassing om resultaten te bekomen die representatief zijn voor de populatie.

Zorg er tot slot voor dat de enquêtemethode inclusief is. Bijvoorbeeld, een enquête die gebruikmaakt van een online formulier kan de antwoorden van digitaal kwetsbare personen niet registreren. Een enquête die niet met voorleessoftware gelezen kan worden, zal niet toegankelijk zijn voor personen met een visuele handicap.

108 bisa.brussels (2014). *Gender en statistieken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest—FOCUS*. bisa.brussels. <https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/FOCUS-4-NL-final.pdf>

109 equal.brussels. (2019). *Gender in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest | Een cijfermatig overzicht*. https://www.briobrusssel.be/sites/default/files/2022-02/Equal-brochure-genre_NL-1.pdf

110 Gendered Innovations. (z.d.). *Intersectional Approaches*. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op <https://genderedinnovations.stanford.edu/methods/intersect.html#aname3>

Hoe hou je rekening met gender bij een kwalitatieve gegevensverzameling?

Een kwalitatieve benadering levert op basis van een beperkt aantal gevallen heel veel interessante gegevens op. Het doel is om ervoor te zorgen dat de resultaten significant zijn, maar niet noodzakelijk representatief. Als gender echter een belangrijke variabele is in het project, moet de methode zo gekozen worden dat de verschillende gendergroepen voldoende vertegenwoordigd zijn. Wervingsmethoden moeten daarom mikken op een verscheidenheid van gendergroepen of intersectionele groepen bij de deelnemers. Het is ook gerechtvaardigd om personen aan te spreken die ondervertegenwoordigd zijn in de groep van begunstigten van een beleid als het doel is om te begrijpen waarom ze niet van het beleid profiteren.

Wist je dat?

Genderstudies kunnen enkele methodologische uitdagingen met zich meebrengen. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer je het gebruik van de openbare ruimte en de aanwezigheid van meisjes en vrouwen daarin wilt onderzoeken. Zo gebruikten onderzoeksters in Montreal een combinatie van technieken om de uitdaging waarmee ze werden geconfronteerd, namelijk de beperkte aanwezigheid van tienermeisjes in de openbare ruimte, te ondervangen. Op basis van criteria uit de literatuur bepaalden ze welke parken het meest bevorderlijk waren voor de aanwezigheid van meisjes, om daar hun studie uit te voeren. Vervolgens combineerden ze een aantal observatie- en interviewmethoden: ze brachten het gedrag van de meisjes in kaart, volgden hun interacties, namen interviews ter plaatse af, organiseerden evenementen in de openbare ruimte die bewustmaking koppelden aan gegevensverzameling of hielden participatieve workshops. Een onderzoek van de bestaande literatuur is een goede eerste stap om de genderdimensies van het project op te sporen en relevante, innovatieve methodologieën te bepalen om gender in een specifiek domein te bestuderen¹¹¹.

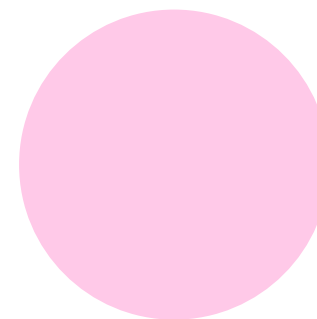
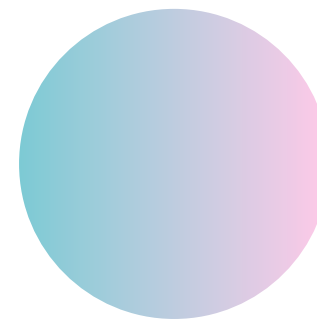
111 Boucher, N., & Cossette, S.-M. (2022). *Pour une recherche modulée aux besoins et aux réalités des adolescentes*. https://www.researchgate.net/publication/384600028_Pour_une_recherche_modulee_aux_besoins_et_aux_realites_des_adolescentes

Bij het verzamelen van kwalitatieve gegevens is het belangrijk om ervoor te zorgen dat de omgeving zich leent voor een gesprek, waarbij biases zo veel mogelijk ondervangen en uitgesloten worden. Als je personen wilt aanmoedigen om aan het onderzoek deel te nemen, is het goed om rekening te houden met hun gender en met het feit dat ze tot een minderheidsgroep behoren. Dat kan door middel van aangepaste deelnamemomenten, vlot toegankelijke lokalen, taalkundige of digitale ondersteuning, een financiële vergoeding of kinderopvang¹¹². Elke doelgroep kan personen met een handicap bevatten. Zorg ervoor dat je proactief vraagt welke aanpassingen er nodig zijn zodat iedereen comfortabel kan deelnemen, bijvoorbeeld vertaling in gebarentaal.

Het is ook een aanrader dat de persoon die het interview afneemt of de focusgroep leidt, een opleiding heeft gevolgd rond inclusiviteit, zodat die begrijpt wat elke doelgroep nodig heeft en daarop kan inspelen. Tijdens een onderzoek naar gendergerelateerd geweld in de Europese Unie¹¹³ werd bijvoorbeeld aanbevolen dat vrouwelijke interviewers persoonlijk met de vrouwen zouden spreken. Op die manier werd een vertrouwensklimaat gecreëerd zodat de vrouwen, die over gevoelige onderwerpen zoals seksistisch en seksueel geweld moesten spreken, zich comfortabel voelden om vrijuit te spreken. De interviewers hadden ook een opleiding over deze thema's gevolgd. Bij een intersectionele benadering hou je naast gender ook rekening met de individuele kenmerken van je respondenten.

112 Institut de la concertation et de la participation citoyenne. (2024). *Guide de la participation en faveur de l'égalité de genre*. <https://participation.brussels/media/xfoa12ki/guide-de-la-participation-en-faveur-de-legalite-de-genre-2.pdf>

113 Zie pagina 32 van de volgende gids: Eurostat (2021). *Methodological manual for the EU survey on gender-based violence against women and other forms of inter-personal violence (EU-GBV)—Products Manuals and Guidelines*. Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-gq-21-009>

ZOOM – focusgroep

Het is belangrijk om je focusgroep (of discussiegroep) zo samen te stellen dat er een discussie kan ontstaan. Dat komt de kwaliteit van je resultaten immers ten goede. Vrouwen, en in het algemeen personen die met ongelijkheid te maken hebben, zijn geneigd om in een groep minder hun stem te laten horen. Daarom moet er in een focusgroep een goed evenwicht zijn tussen vrouwen en mannen én tussen andere individuele kenmerken. Tijdens de discussies wordt er ook op toegezien dat alle deelnemers evenveel spreektijd krijgen. Als het project focust op een groep die te maken krijgt met specifieke ongelijkheden, is het aangeraden om een focusgroep voor alleen mannen of alleen vrouwen te organiseren. Op die manier worden de deelnemers gestimuleerd om het woord te nemen en kunnen ze rekenen op meer begrip voor hun ervaringen. Het is hoe dan ook belangrijk om de reproductie van ervaringen van ongelijkheid in de samenstelling van de focusgroepen of in de gekozen methodologie te vermijden. Alternatieve technieken zoals de Delphi-methode kunnen zinvol zijn om het reproduceren van machtsverhoudingen in bepaalde groepen van respondenten te vermijden¹¹⁴.

De vragen in de interviewgidsen moet eveneens in die zin geformuleerd worden. Kies formuleringen die neutraal en inclusief zijn en zo min mogelijk vooronderstellingen bevatten. Vermijd bijvoorbeeld de vraag «Helpt uw man bij huishoudelijke taken?», maar vraag liever «Hoe helpen de verschillende personen in uw gezin bij huishoudelijke taken? Bij kwalitatief onderzoek is het omwille van de beperkte steekproefgrootte meestal mogelijk om de deelnemers te identificeren. Je moet dus alle gegevens die je verzameld hebt eerst pseudonimiseren voordat je ze kunt analyseren. Pseudonimisering zorgt ervoor dat een persoon niet direct identificeerbaar is. Je kunt bijvoorbeeld de voornaam van de deelnemers veranderen.

→ **Ga naar: ZOOM – anonimisering en pseudonimisering** om meer te weten over de pseudonimisering van gegevens.

¹¹⁴ Lyonais, E. (2021). *À la recherche d'un consensus professionnel, la méthode Delphi*. ClinicalKey.

**Ga naar: ZOOM –
anonimisering en
pseudonimisering**

Checklist

- ☐ Heb je de gendervariabelen die van belang zijn duidelijk geïdentificeerd?
- ☐ Houdt de werving of steekproef rekening met het gender van de betrokkenen?
- ☐ Heb je bij de kwantitatieve gegevensverzameling de steekproefgrootte van de verschillende gendergroepen geëvalueerd?
- ☐ Heb je bij de methodologische aanpak van je kwalitatieve gegevensverzameling rekening gehouden met de genderdimensie?
- ☐ Als er gegevens voorhanden zijn, werden deze best practices dan tijdens de gegevensverzameling gevolgd?

Verder gaan

- Op deze pagina vind je best practices voor het verzamelen van gegevens over gelijkheid¹¹⁵.
- Dit rapport is een voorbeeld van een gemengde methodologie, waarbij zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens werden verzameld¹¹⁶.
- Dit document bevat definities van statistische begrippen in verband met gender en geeft uitleg over hun relevantie/gebruik¹¹⁷.
- Inspirerende aanbevelingen voor het verzamelen (maar ook verwerken) van genderspecifieke gegevens, waaronder deel 5 «THE WAY FORWARD»¹¹⁸.
- Deze gids over burgerparticipatie bevat nuttige adviezen voor kwalitatieve onderzoeken om de actieve deelname van vrouwen en, in het algemeen, personen die te maken hebben met ongelijkheid, aan focusgroepen te stimuleren¹¹⁹.

¹¹⁵ European Commission: Directorate-General for Communication. *Equality data collection*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/equality-data-collection_en

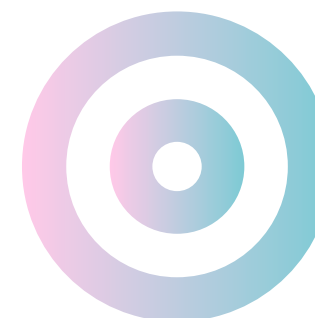
¹¹⁶ vivalis.brussels (2014). *Vrouwen, bestaansonzekerheid en armoede in het Brussels Gewest* <https://www.vivalis.brussels/nl/publicatie/2014-brussels-armoederapport-vrouwen-bestaansonzekerheid-en>.

¹¹⁷ Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (z.d.). *Statistieken en genderindicatoren*. Op 5 mei 2025 geraadpleegd op <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/gender-mainstreaming/uitvoering-wet/statistieken-en-indicatoren>

¹¹⁸ Data2X. (2022). *Transforming the Data Landscape: Solutions to Close Gender Data Gaps*.

¹¹⁹ Institut de la concertation et de la participation citoyenne. (2024). *Guide de la participation en faveur de l'égalité de genre*. <https://participation.brussels/media/xfoa12ki/guide-de-la-participation-en-faveur-de-legalite-de-genre-2.pdf>.

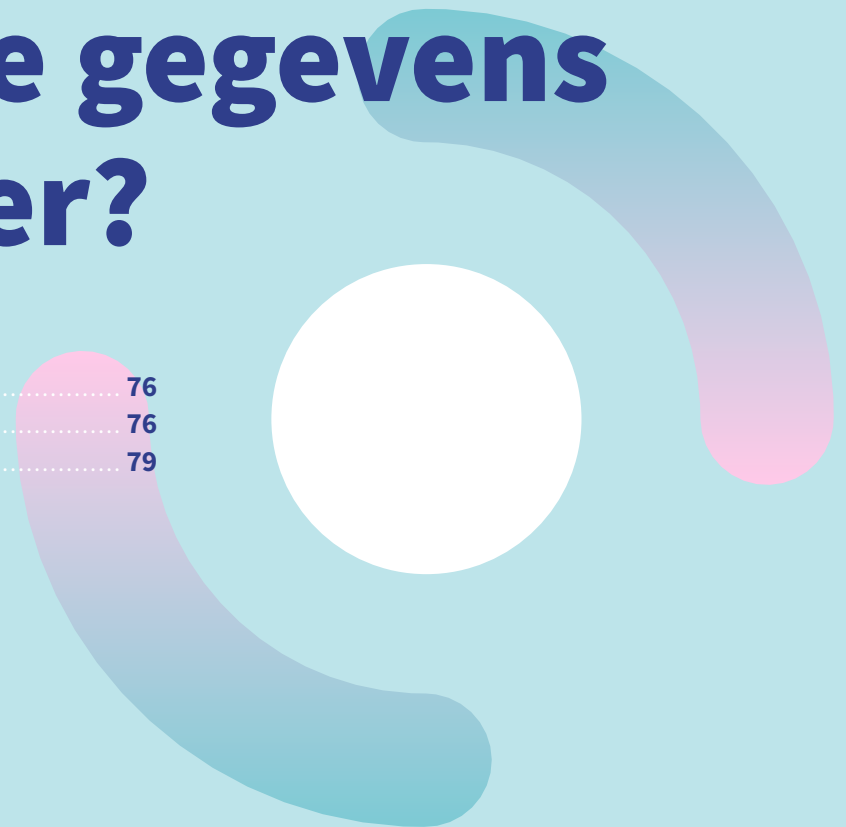
Vinkt jouw project alle vakjes af? Dan kun je nu je gegevens analyseren en interpreteren.

FICHE 4

Hoe hou je bij het analyseren en interpreteren van je gegevens rekening met gender?

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?	76
Hoe hou je rekening met gender bij het analyseren en interpreteren van je gegevens?	76
Hoe analyseer je meer dan twee gendercategorieën?	79

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?

Trends die je waarneemt bij verschillende subgroepen kunnen verdwijnen of zelfs omgekeerd zijn wanneer je de resultaten ongedifferentieerd op een globaal niveau analyseert¹²⁰. Je moet bij het analyseren en rapporteren van de resultaten dus rekening houden met bepaalde variabelen, onder meer gender. Op die manier krijg je een beter zicht op de ervaringen van iedereen, vermijd je dat bepaalde subgroepen onder de radar blijven en zie je op welke fronten je best actie kunt ondernemen.

Hoe hou je rekening met gender bij het analyseren en interpreteren van je gegevens?

De basisbenadering voor het analyseren van kwantitatieve gegevens is om eerst de resultaten op te splitsen per gendercategorie (gender, type huishouden enzovoort). Vervolgens kun je in je analyse die resultaten bepalen die vergelijkbaar of verschillend zijn naargelang iemands gender. Bij een intersectionele benadering verzamel je gegevens waarvan je verschillende variabelen kunt kruisen. De structuur van de gegevens en de betrokken personen moeten het mogelijk maken om de gegevens voor een belangrijk fenomeen uit te splitsen naar gender en naar een andere profielvariabele. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om gender en leeftijd met elkaar te kruisen om trends op te sporen die de bevolking verschillend beïnvloeden naargelang hun gender en leeftijd. Meer doorgedreven gegevenskruisingen zijn zelden mogelijk omdat hiervoor grote steekproeven nodig zijn.

→ Ga naar: **FICHE 3**, deel 'Hoe hou je rekening met gender bij een kwantitatieve gegevensverzameling?'

¹²⁰ Caravenna, F., & Berger, Q. (2021, 3 november). *Le paradoxe de Simpson illustré par des données de vaccination contre le Covid-19*. The Conversation. <http://theconversation.com/le-paradoxe-de-simpson-illustre-par-des-donnees-de-vaccination-contre-le-covid-19-170159>

Ga naar: **FICHE 3**
deel 'Hoe hou je
rekening met gender
bij een kwantitatieve
gegevens-
verzameling?'

Als de analyse betrekking heeft op een bestaande databank, moet je eerst controleren of er geen biases zijn die deze fase zouden kunnen vertekenen. Een paar voorbeelden:

- het ontbreken van een gendervariabele, een variabele die uitsluitend binair is of slechts gedurende een beperkte periode beschikbaar is.
- niet-inclusieve antwoordopties, waardoor bepaalde profielen verborgen blijven, zoals het ontbreken van de categorie ‘onbetaald huishoudelijk werk’ in een enquête over werk.
- een biased verspreidingskanaal, zoals een enquête in een tijdschrift dat specifiek gericht is op een bepaald gender, waardoor één gender oververtegenwoordigd kan zijn.

Toch is ook de analyse van deze gegevens relevant. Deze biases kunnen echter de interpretatie en veralgemening van de resultaten beperken. Je moet daarom bij elke communicatie van de analyseresultaten het bestaan van dergelijke methodologische biases vermelden.

Wanneer je in je analyses rekening houdt met gender, is het goed om de volgende aanbevelingen te volgen¹²¹. Vermijd het gebruik van termen als ‘vrouwelijk’ of ‘mannelijk’ en geef de voorkeur aan termen als vrouwen en mannen, of meisjes en jongens, naast de categorie ‘Andere’. Het is ook aanbevolen om de gendercategorieën naast elkaar te plaatsen om ze te gemakkelijker te vergelijken. Vermijd tot slot om het niet uitgesplitste totaal in dezelfde tabel of weergave te vermelden als het naar gender uitgesplitste totaal, om de gendervergelijking beter uit de verf te laten komen.

→ Ga naar: **FICHE 3** om meer te weten over gendercategorieën.

**Ga naar:
FICHE 3**

**‘Hoe hou je bij het
verzamelen van je
gegevens rekening
met gender?’**

¹²¹ Supakalin, P., & Assistant, S. (2019). *Communicating Gender Data to deliver impactful messages* (No. 21). 21, Article 21.
https://www.unescap.org/sites/default/files/Stats_Brief_Issue21_Dec2019_Gender_Communication.pdf

Bij het analyseren van kwalitatieve gegevens is het zinvol om de antwoorden van de deelnemers te kruisen met hun gender. Om je analyse aan te vullen, kun je putten uit de theoretische begrippen die in het kader van het project gedefinieerd werden (→ **Ga naar: FICHE 2 ‘Hoe bepaal je je projectopzet?’**).

Elk project is uniek, maar er zijn een paar belangrijke vragen die je sowieso kunt stellen:

- **Verschillen de ervaringen volgens gender?**
- **Bevatten de antwoorden genderstereotypen?**
- **Is er sprake van gendergerelateerde ongelijkheden, ervaringen of andere behoeften?**
- **Worden die versterkt door andere factoren (leeftijd, handicap, zogenaamde raciale criteria, sociale toestand of afkomst enzovoort)?**
- **Versterkt of vermindert het overheidsbeleid dat in het project onderzocht wordt die ongelijkheden?**
- **Is het bedoeld voor iedereen of is het gericht op een bepaald gender?**
- **Wordt er echt rekening gehouden met de ervaring van het betrokken publiek?**

Ga naar:
FICHE 2
‘Hoe bepaal je je projectopzet?’

Hoe analyseer je meer dan twee gendercategorieën?

Wanneer je gegevens over meer dan twee gendercategorieën hebt, komen de vertrouwelijkheid en de haalbaarheid van statistische analyse mogelijk in het gedrang. Dat risico is groter wanneer de aantallen in de bijkomende categorieën kleiner zijn.

→ Ga naar: **ZOOM – de binariteit voorbij: LGBTQIA+**

Het weergeven van tabellen of kruistabellen met kleine aantallen voor de bijkomende gendercategorieën doet afbreuk aan de vertrouwelijkheid. Dat betekent dat het mogelijk wordt om de betrokken personen aan de hand van hun opeenvolgende antwoorden te identificeren. Je moet dus voor elke analyse nadenken over de tabellen en weergaves die je gaat gebruiken.

Voor bepaalde statistische toetsen zoals de chikwadraattoets (die gebruikt wordt om te toetsen of er een verband is tussen twee variabelen door de waarden te vergelijken met de verwachte waarden) heb je voor elke gekruiste categorie een minimumaantal waarnemingen nodig. Bovendien is het misschien niet mogelijk om een aanpassing te doen (waarbij de ruwe gegevens geanalyseerd worden en de incorrecte gegevens gecorrigeerd worden door meer bepaalde gedeeltelijke antwoorden of tegenstrijdigheden op te sporen) als deze categorieën niet overeenstemmen met die van de bevolkingsdatabanken, die doorgaans rekening houden met twee gendercategorieën.

Ga naar:
**ZOOM – de
binariteit voorbij:
LGBTQIA+**

Het is dus belangrijk om de relevantie van de verschillende voorgestelde resultaten en van het aantal personen waarvoor er op het moment van de analyse gegevens beschikbaar zijn te evalueren.

Voor die kleine aantallen zijn er verschillende oplossingen mogelijk. Je kunt bijvoorbeeld deze bijkomende categorieën uitsluiten of niet weergeven in bepaalde resultaten of analyses, of je kunt het gender uit een administratieve databank overnemen in plaats van het zelfbepaalde gender. Dit kan er evenwel voor zorgen dat deze bevolkingsgroep helemaal onzichtbaar wordt.

Beter is om deze resultaten aan te vullen met een kwalitatieve analyse van de gegevens voor deze specifieke categorieën, bijvoorbeeld om algemene trends op te sporen.

→ **Ga naar: ZOOM – wanneer er geen degelijke kwantitatieve gegevens zijn**

Het is hoe dan ook belangrijk dat je een evenwicht vindt tussen inclusie, haalbaarheid en vertrouwelijkheid.

**Ga naar:
ZOOM
Wanneer er
geen degelijke
kwantitatieve
gegevens zijn**

Praktijkvoorbeeld

Aurore verzamelde via een enquête gegevens over de nachtverlichting in Brussel. In haar enquête stelt ze de volgende vraag: «Op een schaal van 1 (= helemaal niet) tot 7 (= zeker wel), hoe veilig voel je je 's nachts op straat?». Ze registreerde ook het gender van de persoon aan de hand van vier opties: Vrouw, Man, Andere, Ik antwoord liever niet.

Wanneer ze naar de globale resultaten kijkt, krijgt Aurore een gemiddelde score van 4,3, wat erop wijst dat de Brusselse bevolking zich redelijk veilig voelt. Ze besluit echter ook te kijken naar de gemiddelde score voor elke gendercategorie. Ze kreeg heel weinig antwoorden voor de categorie 'Andere' en 'Ik antwoord liever niet'. Om deze categorieën niet helemaal links te laten liggen, besluit Aurore de informatie over deze categorieën op een beschrijvende manier weer te geven, waarbij ze vermeldt dat het niet mogelijk is om conclusies uit deze gegevens te trekken. Voor de categorie Vrouw noteerde ze een gemiddelde score van 2, terwijl ze voor de categorie Man een gemiddelde score van 6,7 optekende.

Voor Aurore is het duidelijk dat hoe veilig iemand zich 's nachts voelt sterk genderafhankelijk is en dat vrouwen zich niet veilig voelen. Ze kan nu met die vaststellingen rekening houden wanneer ze verder actie onderneemt.

Checklist

- ☐ Heb je voor de belangrijke variabelen genoeg waarnemingen in elke categorie?
- ☐ Heb je een strategie voor categorieën met onvoldoende waarnemingen?
- ☐ Heb je de tabellen en grafieken uitgesplitst volgens gender?
- ☐ Heb je bij de analyse van de variabelen rekening gehouden met alle variabelen die van belang zijn?

**Vinkt jouw
project alle
vakjes af?
Dan kun je nu
je resultaten
ontsluiten.**

Verder gaan

- Gids voor de implementatie van genderaspecten in de statistiek¹²².
- Dit is een voorbeeld waarbij rekening werd gehouden met gender bij het analyseren van gegevens over geweld. In dit voorbeeld was gender een hoofdvariabele¹²³.
- Dit tweede voorbeeld hield rekening met gender bij het analyseren van gegevens over armoede en sociale ongelijkheden. In dit voorbeeld is gender een secundaire variabele, die wijst op de verschillen in ervaringen tussen de subgroepen¹²⁴.

122 PARIS21. (2022). *Module statistiques genre des lignes directrices de la stratégie nationale pour le développement des statistiques*. <https://www.paris21.org/sites/default/files/media/document/2023-10/NSDS-module-statistiques-genre-SNDS-francais.pdf>

123 safe.brussels. (2023). *Geweld tegen vrouwen: Stand van zaken van de situatie in het Brussels Gewest naar aanleiding van de Internationale Dag voor de uitbanning van dit geweld* <https://safe.brussels/nl/geweld-tegen-vrouwen>.

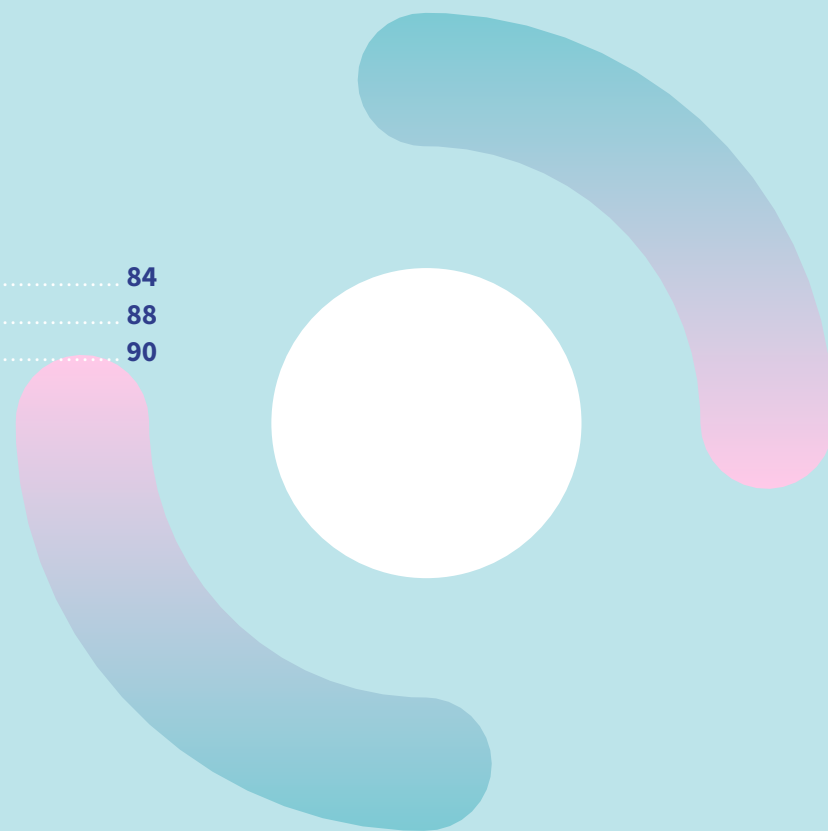
124 Vivalis.brussels (2023). *Welzijnsbarometer: Brussels rapport inzake armoede en sociale en gezondheidsongelijkheden* <https://www.vivalis.brussels/nl/publicatie/welzijnsbarometer-2023>.

FICHE 5

Hoe deel en ontsluit je de resultaten van je project?

Hoe kun je de resultaten van je project delen zodat anderen er ook iets aan hebben?	84
Hoe kun je je resultaten gebruiken om een beslissing te onderbouwen?	88
Hoe stel je op basis van je resultaten aanbevelingen en actieplannen op?	90

Hoe kun je de resultaten van je project delen zodat anderen er ook iets aan hebben?

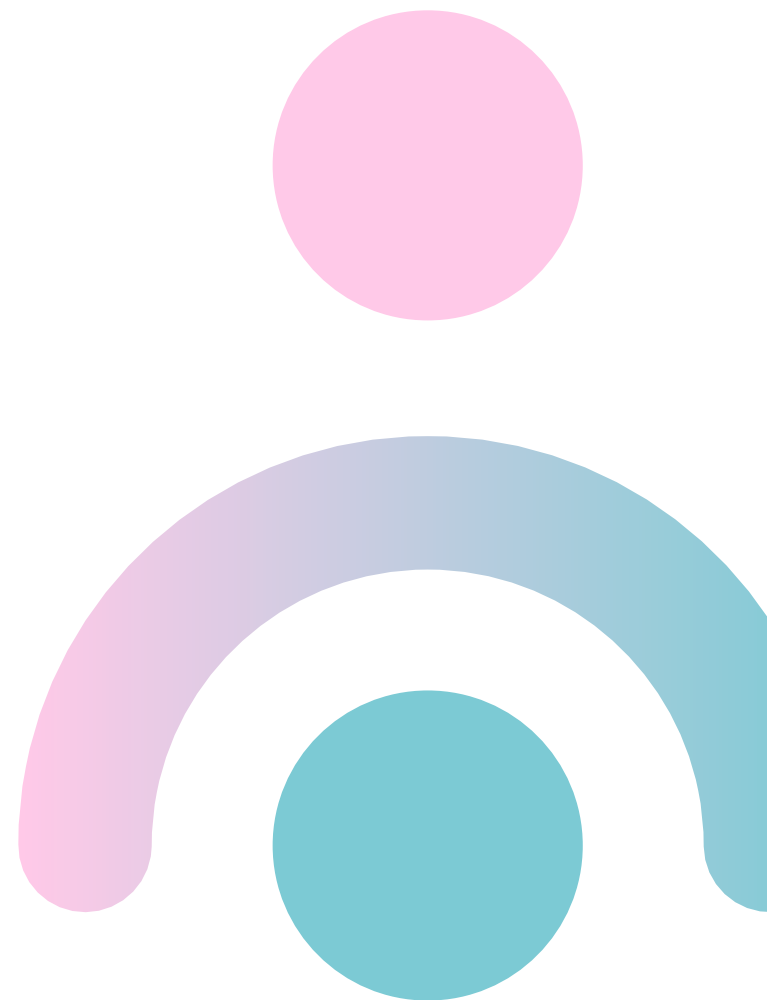
Het is belangrijk om de resultaten van je project door middel van duidelijke, toegankelijke communicatie te delen zodat ze ook nuttig kunnen zijn voor anderen. Op die manier worden je resultaten beter begrepen door een grotere groep, zowel intern als extern, ongeacht of de lezers wel of niet vertrouwd zijn met het lezen van rapporten. Bovendien zorgt een heldere communicatie ervoor dat de informatie langer blijft hangen. Want hoe helderder de resultaten, hoe minder moeite het kost om ze te begrijpen.

Wist je dat?

Het platform 'Resources for inclusion'¹²⁵ wordt online gezet door equal.brussels en geeft een overzicht van recente tools en hulpmiddelen op het snijvlak van de Brusselse gewestelijke bevoegdheden en discriminatiecriteria (meer bepaald gender en gendergerelateerd geweld, handicap, seksuele geaardheid, genderidentiteit en genderexpressie, zogenaamde raciale criteria en sociale toestand - waaronder alleenouderschap - of afkomst). Stuur je onderzoek met genderspecifieke gegevens ook door naar dit platform. Je onderzoek kan dan het denkwerk van andere besturen ondersteunen om een inclusief overheidsbeleid te voeren.

¹²⁵ Resources for inclusion. (z.d.). Startpagina. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://inclusionresources.brussels/nl/>

Deel je resultaten gerust via allerlei communicatiekanalen en in verschillende formaten. Door verschillende communicatiekanalen te gebruiken en het formaat van je boodschap telkens aan de doelgroep aan te passen, bereik je enerzijds een breder publiek en zorg je er anderzijds voor dat de ontsluiting inclusiever gebeurt en er minder kans is dat bepaalde groepen uitgesloten worden.

Je kunt je resultaten bijvoorbeeld delen via een traditioneel geschreven rapport. Het resultaat zal een uitgebreid document zijn met heel veel informatie dat bedoeld is voor iedereen die geïnteresseerd is in de details van het project. Maar je kunt je resultaten ook in een korte video voorstellen. Dit formaat is beter geschikt voor een publiek dat niet echt gewend is om te lezen. Je kunt bovendien de hoofdpunten van het project kort en begrijpelijk overbrengen. Je kunt ook een samenvatting maken van de belangrijkste bevindingen en lessen, zodat die gemakkelijk tijdens een vergadering of presentatie voorgesteld kunnen worden. Of je kunt ook online formaten voor weergave op een website of via het gewestelijke Datastore-platform¹²⁶ overwegen wanneer de resultaten openbaar gemaakt mogen worden.

Interactieve kanalen zijn een uitstekende manier om je resultaten optimaal te valoriseren. Je kunt daarvoor tools zoals dashboards gebruiken. Met die tools kun je je resultaten op een interactieve manier per subgroep weergeven. Dit bevordert een genderspecifieke en intersectionele verspreiding en analyse. Er zijn heel wat tools te vinden die je snel en gemakkelijk op weg helpen. Een voorbeeld van een dashboard dat rekening houdt met de genderdimensie vind je in de rubriek **Verder gaan** aan het einde van deze fiche.

¹²⁶ Datastore.brussels. (z.d.). Startpagina. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://datastore.brussels/web/>

Er zijn praktisch gezien heel veel verschillende verspreidingskanalen, zowel binnen je eigen organisatie als daarbuiten. Je moet ze dus strategisch kiezen, afhankelijk van het doelpubliek en de timing, die een positieve of negatieve invloed kan hebben op hoe je boodschap ontvangen wordt. Dit heeft onvermijdelijk een impact op de zichtbaarheid van je resultaten. Door bijvoorbeeld een onderzoeksrapport op te nemen in een interne of externe nieuwsbrief kun je een breed en geïnteresseerd publiek bereiken. Door het via een speciale e-mail te versturen, kun je doelgericht mensen bereiken. Flyers kun je uitdelen tijdens evenementen die met het thema te maken hebben, of je kunt ze op strategische plaatsen neerleggen (kantine, vergaderzalen/ wachtzalen enzovoort) om die mensen te bereiken die maar moeilijk via e-mail te bereiken zijn. Wanneer je je resultaten in een beknopt en geïllustreerd formaat op sociale media deelt, bereik je niet alleen een breed publiek maar spreek je tegelijk bepaalde subgroepen aan, afhankelijk van het thema. Door te werken met dit formaat kun je ook de zogenaamde engagement (reacties, shares, opmerkingen) en dus de ontvangst van de informatie meten.

Tot slot is het ook aanbevolen om de deelnemers van je project (respondenten wanneer die identificeerbaar zijn, maar ook tussenpersonen en mensen die aan het project meegewerkt hebben) op de hoogte te brengen van de resultaten.

Het is ook belangrijk om na te denken over een optimale toegankelijkheid, los van het kanaal of medium dat je gebruikt om je resultaten te delen. Het gebruik van toegankelijke digitale formaten¹²⁷ is een wettelijke verplichting voor de instellingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹²⁸. Het is bijvoorbeeld zinvol om in je afbeeldingen en tekst kleuren te gebruiken die ook kleurenblinden kunnen zien. En je kiest best een makkelijk leesbaar lettertype. Om een zo groot mogelijk publiek te bereiken, is het belangrijk om een heldere woordenschat te hanteren, geen lange zinnen te gebruiken en technische termen te vermijden of uit te leggen¹²⁹.

127 Belgian Web Accessibility Office. (z.d.). *Startpagina*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://accessibility.belgium.be/nl>

128 Brussels Wetboek inzake de gelijkheid, artikel 152 en volgende <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2024/04/04/2024003443/justel#LNK0068>

129 equal.brussels. (n.d.-a). *Digitale toegankelijkheid: websites voor iedereen!* <https://equal.brussels/wp-content/uploads/2021/02/brochure-nl-interactief.pdf>

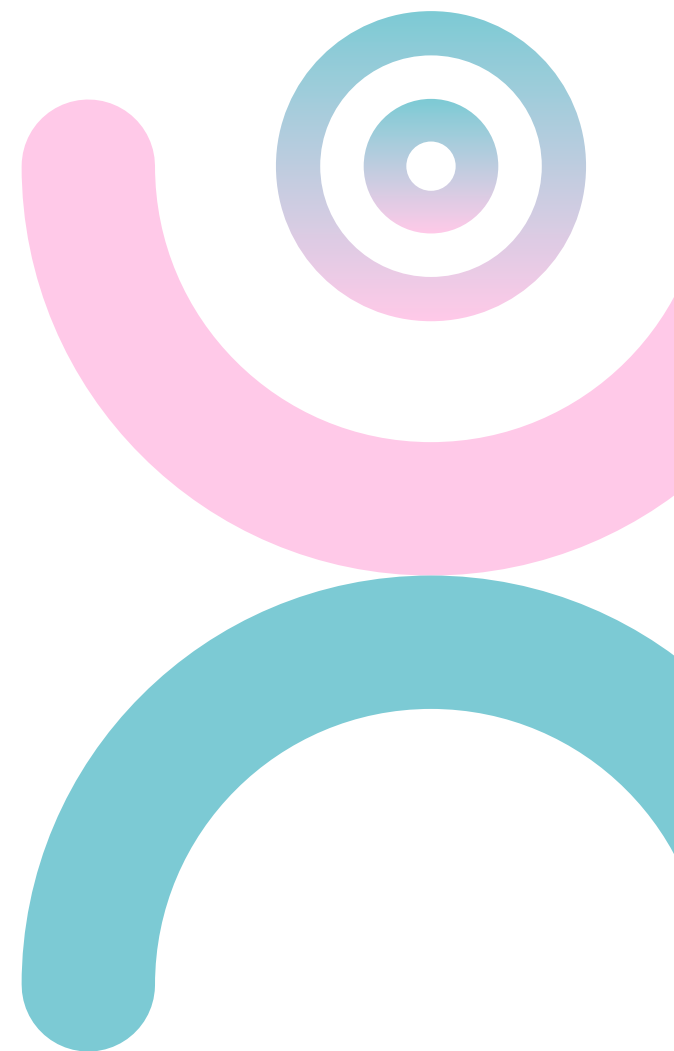
De belangrijkste aandachtspunten vanuit een genderperspectief zijn het gebruik van inclusieve taal en de productie van inhoud die niet beïnvloed is door vooroordelen. Het is belangrijk dat je al die verschillende aandachtspunten meeneemt in je communicatieplan.

Wist je dat?

In 2024 publiceerde equal.brussels een gids voor inclusieve communicatie (zie de rubriek Verder gaan hieronder). De gids geeft gerichte aanbevelingen voor een inclusieve communicatie, ook rond genderinclusiviteit, en werd gebruikt om deze gids op te stellen. Gebruik bijvoorbeeld liever volledige woorden zoals ‘deelnemers en deelnemers’ in plaats van ‘deelne(e)m(st)ers’. Die laatste optie is wel mogelijk als je minder ruimte hebt, bijvoorbeeld in een tabel of kort bericht. Deze gids voldoet ook aan de toegankelijkheidsnormen voor pdf-documenten.

Neem deze gids door en zorg voor een zo inclusief mogelijke communicatie voordat je je resultaten met anderen deelt. De gids bevat ook een checklist waarmee je snel kunt controleren of je communicatie inclusief is.

Hoe kun je je resultaten gebruiken om een beslissing te onderbouwen?

Rekening houden met genderspecifieke gegevens in je analyses heeft een aantal voordelen, zeker wanneer er een beslissing genomen moet worden. Uitgesplitste gegevens laten immers toe om de acties van de overheden meer in detail te evalueren, waarbij je rekening kunt houden met hun mogelijk gedifferentieerde effecten op verschillende gendersubgroepen waarop het overheidsbeleid betrekking heeft. Door met die ervaringen rekening te houden om beslissingen te nemen, zorg je ervoor dat nieuwe initiatieven of acties op die realiteit inhaken. Het is ook belangrijk om de indicatoren die in de communicatie naar voren komen zorgvuldig te selecteren om geen cruciale informatie te missen.

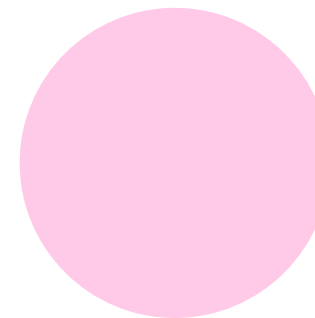
→ Ga naar: **ZOOM – van belang zijnde variabele, van belang zijnde indicator en referentie-indicator** voor meer details.

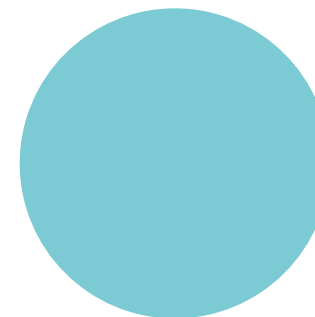
Wist je dat?

De werkloosheidsgraad in Brussel is dezelfde voor vrouwen en mannen. Dat blijkt uit de Welzijnsbarometer 2023 van Vivalis. Die indicator heeft echter alleen betrekking op de zogenaamde ‘actieve’ bevolking en houdt geen rekening met vrouwen die onbetaald huishoudelijk werk doen. Naast de werkloosheidsgraad en de tewerkstellingsgraad presenteert het rapport van de Welzijnsbarometer ook de activiteitsgraad, die verwijst naar het aandeel actieve personen in de totale bevolking. De activiteitsgraad houdt dus beter rekening met inactieve personen. Uit de gegevens voor deze indicatoren blijkt dat er duidelijk een ongelijkheid is tussen vrouwen en mannen: hoe meer kinderen het gezin telt, hoe lager de tewerkstellingsgraad en de activiteitsgraad van de vrouw¹³⁰. Het voorbeeld in het rapport illustreert hoe belangrijk het is om de indicatoren waarover gerapporteerd wordt zorgvuldig te kiezen.

¹³⁰ Zie onder meer blz. 61 en 64-65 van het volgende rapport: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel. (2024). *Welijnsbarometer 2023*. Vivalis.Brussels. https://www.vivalis.brussels/sites/default/files/2024-03/Welijnsbarometer-2023-NL_1.pdf

Ga naar: **ZOOM
van belang zijnde
variabele, van
belang zijnde
indicator en
referentie-
indicator**

Als de gegevens in het kader van de uitvoering van een overheidsbeleid verzameld worden, kan aan de hand van de resultaten gecheckt worden of het initiatief werkt zoals verwacht of dat bijsturing nodig is. Een actie kan bijvoorbeeld goed onthaald worden door de ene gendersubgroep, maar weinig of geen bijval krijgen bij een andere. Soms kan een bepaalde subgroep zich zelfs benadeeld voelen of heeft het initiatief een averechts effect. Door de resultaten uit te splitsen volgens gender en andere kenmerken kun je nieuwe initiatieven daaraan aanpassen of eventueel lopende acties bijsturen.

Bij monitoring is het belangrijk om vooraf te bepalen hoe vaak je gegevens gaat verzamelen, maar ook hoe je ze zal gebruiken en delen. Zo kun je het overheidsoptreden op het juiste moment evalueren, waar nodig aanpassen en je resultaten optimaal delen.

De resultaten vanuit een genderperspectief bekijken betekent ook dat bepaalde beslissingen empirisch onderbouwd kunnen worden in plaats van op basis van indrukken of veronderstellingen. Als je gebruik hebt gemaakt van eerdere resultaten of elementen uit de literatuur kun je ze ook vergelijken met de resultaten van je overheidsbeleid om er nieuwe denkpistes uit te halen. Komen jouw gegevens overeen met eerdere resultaten? Als dat niet het geval is, wat kan die verschillen dan verklaren? Het organiseren van vrije expressiemomenten (met open vragen of focusgroepen) is hier vaak de beste manier om meer gerichte, genuanceerde en concrete antwoorden te krijgen.

Naast de verspreidingskanalen waarover we het hiervoor al hadden, **moet je ook de strategische personen of organisaties in je eigen instelling of daarbuiten aanduiden aan wie je de resultaten van je project zal voorleggen, zodat ze die kunnen meenemen in hun strategieën**. Dit zijn bijvoorbeeld interne diensten, directiecomités, werkgroepen, andere instellingen, adviesorganen en officiële instanties.

Hoe stel je op basis van je resultaten aanbevelingen en actieplannen op?

Wanneer je resultaten hebt verzameld die rekening houden met gender kun je aanbevelingen en actieplannen opstellen op basis van de vaststellingen die we in het vorige deel besproken hebben. In deze fase is het echter nodig dat je verder kijkt en niet alleen bepaalde vaststellingen en belemmeringen benoemt maar dat je ook concrete, werkbare aanbevelingen doet. Je treedt daarvoor in dialoog met de personen die betrokken zijn bij de uitvoering van het overheidsbeleid waarop je onderzoek betrekking heeft. Tijdens die gesprekken benadruk je hoe belangrijk het is dat het overheidsbeleid rekening houdt met gender, zodat het initiatief in die zin aangepast kan worden. Door deze personen bij je project te betrekken, wordt ook het draagvlak voor je aanbevelingen groter.

Hoewel je bij voorkeur bij elk aspect van het overheidsbeleid rekening houdt met gender, is dat omwille van financiële of personeelsbeperkingen niet altijd mogelijk. Dankzij die dialoog met de personen die bij de uitvoering betrokken zijn, is het mogelijk om niet alleen de concrete hefbomen te bepalen, maar ook de menselijke en financiële middelen die de instelling kan inzetten. Een diepgaande kennis van de processen, beroepen en werkerterreinen van de instellingen en van het overheidsbeleid, maakt het mogelijk om realistische, relevante en effectieve aanbevelingen te doen. Dit begrip van de bestuurlijke realiteit is een must als we praktische en concrete actieplannen willen voorstellen.

Zoals deze gids laat zien, is het in de meeste gevallen financieel en organisatorisch voordelig om al in de ontwerpfase van overheidsbeleid rekening te houden met genderverschillen. Zo werd bijvoorbeeld geen rekening gehouden met gender bij de productie van kogelvrije vesten voor politieagenten in sommige Franse politiebureaus, die werden gemaakt op basis van een mannenlichaam¹³¹. De vesten waren voor sommige vrouwen onbruikbaar, waardoor er een grote voorraad vesten niet gebruikt werd en er nieuwe vesten op basis van een vrouwenlichaam gemaakt moesten worden.

¹³¹ Carbonnel, S. (2021). *Sécurité: Des nouveaux gilets pare-balles non adaptés aux femmes, « nos poitrines sont écrasées »*. Sudouest. <https://www.sudouest.fr/charente-maritime/la-rochelle/securite-des-nouveaux-gilets-pare-balles-non-adaptes-aux-femmes-nos-poitaines-sont-ecrasees-2330183.php>

Praktijkvoorbeeld

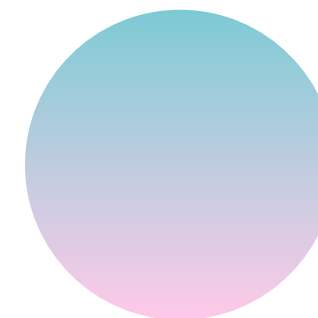
Rayan houdt toezicht op de bouw van nieuwe sportinfrastructuren. Hij heeft in de literatuur en bij evaluaties van eerdere projecten gemerkt dat mensen over het algemeen positief tegenover dit soort projecten staan. Tijdens de ontwerpfase van het project raadpleegt Rayan de bevolking door middel van een tevredenheidsonderzoek. Hij is erg verbaasd dat er een groot verschil in tevredenheid is tussen mannen, die heel tevreden zijn, en vrouwen, die veel minder tevreden zijn. Door middel van open vragen en op basis van de transcripties van de interviews komen er aantal redenen voor dat verschil aan het licht: de geplande infrastructuur hebben heel weinig nachtverlichting en de sportinrichtingen zijn niet echt voorzien op sporten die veelal door vrouwen beoefend worden. Gewapend met die resultaten kan Rayan nu een aanpassing van het oorspronkelijke plan verantwoorden en de verlichting en ontwikkeling van de sportfaciliteiten herbekijken, uiteraard binnen het budget. Zijn argument is dat het goedkoper is om meer nachtverlichting te installeren tijdens de bouwwerken zelf in plaats van achteraf.

Checklist

- ☐ Heb je verschillende communicatiekanalen en communicatiemethodes onderzocht om je resultaten te delen?
- ☐ Zou het nuttig kunnen zijn om je communicatie interactief te maken en zo ja, heb je dat gedaan?
- ☐ Is je communicatie toegankelijk en inclusief en heb je de beschikbare gidsen daarover geraadpleegd?¹³²
- ☐ Houden je aanbevelingen en de andere elementen die je wilt verspreiden rekening met gender (en andere variabelen) en zijn ze concreet en operationaliseerbaar?
- ☐ Heb je de personen of organisaties aangeduid met wie je je resultaten wilt delen zodat ze die kunnen gebruiken om het overheidsbeleid beter te maken?

¹³² equal.brussels. Digitale toegankelijkheid: websites voor iedereen! <https://equal.brussels/wp-content/uploads/2021/02/brochure-nl-interactief.pdf>
 equal.brussels. (2024). Gids voor inclusieve communicatie. https://equal.brussels/wp-content/uploads/2024/04/Guide_equal_24_04_NL_impression.pdf

**Vinkt jouw
project alle
vakjes af?
Dan kun je
nu je project
evalueren.**

Verder gaan

- Deze gids geeft aanbevelingen voor een inclusieve communicatie¹³³.
- Het deel ‘Productie en verspreiding van resultaten’ bevat tips voor iedereen die onderzoeksresultaten op een relevante en inclusieve manier wil publiceren¹³⁴.
- Dit is een voorbeeld van een verspreiding van resultaten waarbij digitale interactiviteit wordt gecombineerd met een gedetailleerd rapport en de vraag aan lezers om de informatie verder te verspreiden¹³⁵.
- Dit is een voorbeeld van een rapport met aanbevelingen gebaseerd op een intersectionele benadering van gegevens¹³⁶.
- Dit is een voorbeeld van een dashboard dat huisvestingsgegevens op een dynamische manier voorstelt en waarbij de genderdimensie in de analyses is opgenomen¹³⁷.
- Dit is een voorbeeld van de verspreiding van allerlei gegevens in de vorm van interactieve kaarten. Gender is opgenomen in de gegevens over huishoudens en in het percentage mannen in een wijk¹³⁸.
- Dit is een voorbeeld van een video en brochure waarin de resultaten van een onderzoek met een genderdimensie worden voorgesteld¹³⁹.

133 equal.brussels. (2024). *Gids voor inclusieve communicatie*. https://equal.brussels/wp-content/uploads/2024/04/Guide_equal_24_04_NL_impression.pdf

134 Institut de la statistique du Québec. (z.d.). *Prise en compte du genre*. Institut de la statistique du Québec. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op <https://statistique.quebec.ca/fr/institut/methodologie/classifications-et-definitions/methodologie-prise-en-compte-du-genre>

135 hub.brussels. (2023). Barometer vrouwelijk ondernemerschap <https://womeninbusiness.hub.brussels/nl/barometer-vrouwelijk-ondernemerschap/>.

136 Unia (2021). *Improving Equality Data Collection in Belgium* <https://www.unia.be/nl/kennis-aanbevelingen/equality-data-fase-1?lang=nl>.

137 slrb-bghm.brussels (2023). *Sectorstatistieken* <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrJoiODc5NzRhMTQzMmIxMi00OWI2LWJlYzktNWNhNTQwNTE1YzE0IiwidCI6IjBiNmViODcwLTc5ZDEtNDZS1hZTk0LWEzZWQ0ZjQyNmNmMlslmMiOjI9>.

138 BISA-perspective.brussels. *Wijkmonitoring van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest* <https://wijkmonitoring.brussels/>.

139 Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Huisvesting. (2024, 27 juni). *Genderongelijkheid op het vlak van huisvesting in het Brussels Gewest*. Brussels Hoofdstedelijk Gewest. <https://be.brussels/nl/huisvesting/genderongelijkheid-op-het-vlak-van-huisvesting-het-brussels-gewest>

FICHE 6

Hoe evalueer je een project voor het verzamelen en analyseren van gegevens?

Waarom is het belangrijk om je project te evalueren?	94
Hoe evalueer je je project?	95

Waarom is het belangrijk om je project te evalueren?

In deze fase bepaal je wat er goed en minder goed is gegaan bij het realiseren van je project. Dat houdt ook in dat je nagaat of er voldoende rekening werd gehouden met gender. Op die manier kun je een completere balans opmaken en hier lessen uit trekken voor nieuwe projecten. Het is belangrijk dat je controleert of er in elke fase van het project aandacht werd besteed aan gender, zodat de resultaten zo inclusief mogelijk zijn. Deze fase is bovendien cruciaal om de reproductie van vooroordelen of ongelijkheden in het projectmanagement zoveel mogelijk te vermijden.

Hoe evalueer je je project?

Als eerste stap ga je na of er in elke fase van het project op de juiste manier rekening werd gehouden met gender. Je beoordeelt de samenstelling van het team, de relevantie van de verzamelde gegevens en de gekozen categorieën en analyses om te bepalen of de methodologie verbeterd kan worden of dat het project als referentie kan dienen voor andere projecten. Om elke projectfase apart te beoordelen, kun je als uitgangspunt de checklists aan het einde van elke fiche in deze gids gebruiken.

Je gebruikt de checklists bij voorkeur niet alleen voor je eindevaluatie maar doorheen het hele project. Hetzelfde geldt voor je globale project, dat je ook gedurende de volledige looptijd kunt evalueren. Het is belangrijk om jezelf regelmatig af te vragen of er geen vooroordelen spelen en of er geen elementen zijn waarmee je totaal geen rekening hebt gehouden, zodat je het project gaandeweg kunt bijsturen.

Je kunt ook een aantal indicatoren bekijken om te controleren of er tijdens het project rekening werd gehouden met gender, bijvoorbeeld het aantal variabelen dat tijdens de analyses naar gender werd uitgesplitst of de representativiteit van bepaalde gendersubgroepen in de gegevens.

ZOOM – een project evalueren volgens de genderdimensie

In elke fase van je project kun je verschillende indicatoren volgen om na te gaan of er voldoende rekening werd gehouden met gender. Bijvoorbeeld:

- **Samenstelling van het team**
Diversiteit en representativiteit van de strategische leden bij het begin, tijdens en aan het einde van het project, eventuele problemen om bepaalde gendergroepen aan te trekken of bepaalde profielen te behouden, aanwezigheid van genderexpertise of opleiding voor het team.
- **Methodologie, tools en gegevensverzameling**
De gebruikte gendercategorieën en geregistreerde verhoudingen, evenwicht tussen subgroepen en feedback van respondenten op interviewvragen.
- **Analyse, interpretatie en verspreiding**
Aanwezigheid van naar gender uitgesplitste tabellen en grafieken, gerichte aanbevelingen waarbij rekening wordt gehouden met gender en waaraan de praktijken van de betrokken overheid getoetst worden.

Verder gaan

LIJST MET NUTTIGE REFERENTIES pagina 107

Checklist

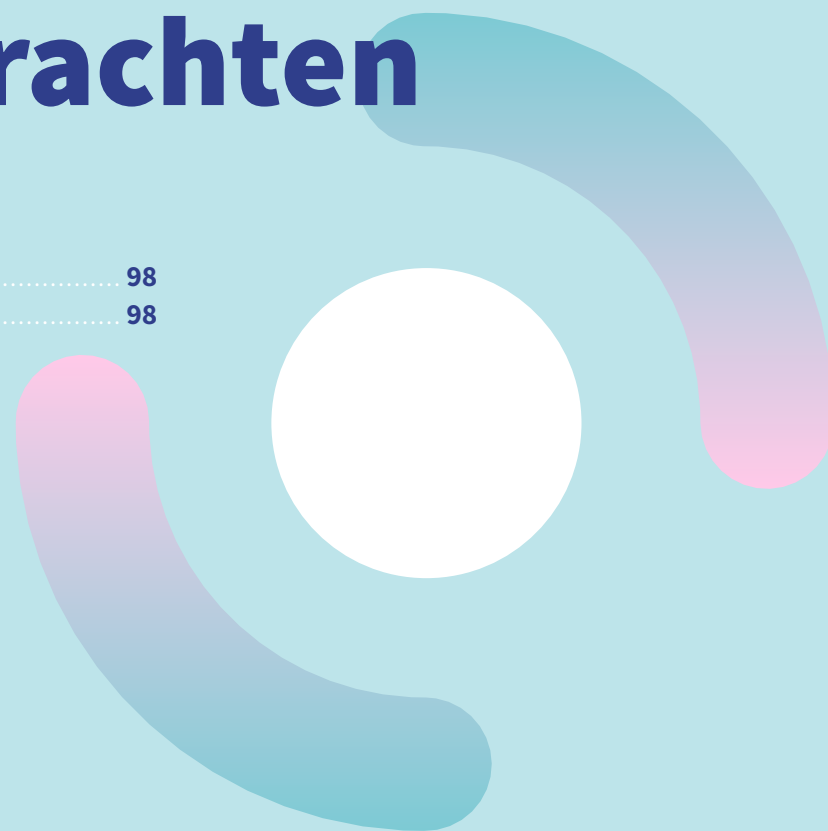
- ☐ Heb je bij de ontwikkeling van je project de checklists in deze gids gevolgd?
- ☐ Als je dat niet hebt gedaan, heb je ze dan achteraf gebruikt?
- ☐ Heb je een lijst opgesteld van mogelijke biases die je in een toekomstig project wilt uitschakelen?

**Vinkt jouw project
alle vakjes af?
Dan kun je nu je
project afronden!**

FICHE 7

Belangrijke aandachtspunten voor overheidsopdrachten

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?	98
Hoe hou je bij openbare aanbestedingen rekening met gender?	98

Waarom moet je in deze fase rekening houden met de genderdimensie?

Rekening houden met gender bij het opstellen van een overheidsopdracht betekent dat je alle vereiste aspecten effectief van bij het begin in je project opneemt. Overheidsopdrachten zijn ook een belangrijk middel om best practices op het gebied van gendergelijkheid in de deelnemende bedrijven of studie bureaus aan te moedigen.

Hoe hou je bij openbare aanbestedingen rekening met gender?

Door de genderdimensie in een overheidsopdracht te integreren kun je de gelijkheid tussen vrouwen en mannen al van bij de opstelling van het bestek vastklikken¹⁴⁰. Dat gebeurt in verschillende fasen van de procedure. Je besteedt vooral aandacht aan:

het taalgebruik in de documenten

De overheidsopdracht moet inclusieve taal gebruiken. Dat geldt voor het opstellen van het bestek, de oproepen tot het indienen van kandidaturen en de communicatiedocumenten.

Voor de tekst van het bestek volg je de best practices van de Gids voor inclusieve communicatie van equal.brussels¹⁴¹.

¹⁴⁰ Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2018). *Checklist voor de integratie van de genderdimensie en het in aanmerking nemen van de gelijkheid van vrouwen en mannen in het kader van overheidsopdrachten*. https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/114_-_checklist_integratie_genderdimensie_en_bevordering_gelijkheid_vrouwen_en_mannen.pdf

¹⁴¹ equal.brussels. (2024). *Gids voor inclusieve communicatie*. https://equal.brussels/wp-content/uploads/2024/04/Guide_equal_24_04_NL_impression.pdf

Deze fiche is van toepassing wanneer je een onderzoek via een overheidsopdracht door een externe dienstverlener laat uitvoeren. Ze verwijst naar verschillende andere fiches en begrippen in de gids. Om Fiche 7 goed te kunnen begrijpen, raden we je aan om eerst alle andere fiches te overlopen.

de doelstellingen en beschrijving van de opdracht

Hou bij de doelstellingen en het formuleren van de behoefte rekening met de genderdimensie, vooral wanneer het onderwerp of de begunstigden mogelijk anders beïnvloed zullen worden op basis van gender. Dit kun je bepalen door het doel van het project te bepalen. Het doel van deze fase is om na te gaan of het thema een genderdimensie heeft. Vervolgens onderzoek je of die genderdimensie relevant is voor de opdracht, op welk niveau er rekening mee gehouden moet worden en hoe die genderdimensie in het bestek geïntegreerd kan worden. Je kunt op die manier de methodologie of de keuze van variabelen en van belang zijnde indicatoren sturen zodat ze rekening houden met gender én de dienstverlener vragen om gender in aanmerking te nemen bij het verzamelen en analyseren van de gegevens en het voorstellen van de resultaten. Raadpleeg de relevante fiches in deze gids om al die aspecten vast te klikken.

- Ga naar: **FICHE 1** 'Hoe stel je een projectteam samen?'
- Ga naar: **FICHE 2** 'Hoe bepaal je je projectopzet?'
- Ga naar: **FICHE 3** 'Hoe hou je bij het verzamelen van je gegevens rekening met gender?'
- Ga naar: **FICHE 4** 'Hoe hou je bij het analyseren en interpreteren van je gegevens rekening met gender?'
- Ga naar: **FICHE 5** 'Hoe deel en ontsluit je de resultaten van je project?'
- Ga naar: **FICHE 6** 'Hoe evalueer je een project voor het verzamelen en analyseren van gegevens?'

voor meer informatie over deze verschillende fasen.

- Ga naar: **ZOOM – van belang zijnde variabele, van belang zijnde indicator en referentie-indicator** voor meer details.

Ga naar: **ZOOM – van belang zijnde variabele, van belang zijnde indicator en referentie-indicator**

de uitsluitingsgronden

Een van de uitsluitingsgronden is bijvoorbeeld een inbreuk op de verplichtingen rond gendergelijkheid. De wet op de overheidsopdrachten¹⁴² schrijft voor dat inschrijvers de verplichtingen op het gebied van milieu-, sociaal en arbeidsrecht naleven. Discriminatie op grond van geslacht is een inbreuk op deze wettelijke verplichtingen. Om rechtsgeldig te zijn, moet deze geslachtsgebonden uitsluitingsgrond vermeld worden in de aankondiging van de opdracht of in het bestek. Het is aanbevolen om hier een lijst van de relevante sociale wetgeving toe te voegen.

de gunningscriteria en uitvoeringsvoorwaarden

Het is mogelijk om gender in de gunningscriteria te integreren, meer bepaald wanneer je de kwaliteit van de offertes beoordeelt, bijvoorbeeld:

- Beoordeling van de kwaliteit van de aanpak, vooral de integratie van gender in de methodologieën;
- Aanwezigheid van expertise in verband met gender binnen het voorgestelde team;
- Referenties van eerdere projecten waarin gender werd geïntegreerd.

Dit kan helpen om de economisch meest voordelige offerte te bepalen en tegelijk een inclusieve aanpak te bevorderen.

De uitvoeringsvoorwaarden kunnen bepalingen bevatten voor het bevorderen van:

- diversiteit in het projectteam.
- het gebruik van inclusieve taal bij de deliverables en hun verspreiding, maar ook tijdens evenementen en overleg. Omdat studieopdrachten sowieso een communicatiedimensie hebben, is het belangrijk om de gids voor inclusieve communicatie bij het bestek te voegen en de inhoud ervan bij elke communicatie toe te passen.
- de naleving van normen die diversiteit bevorderen doorheen de uitvoering van de opdracht.
- het gebruik van genderspecifieke monitoringindicatoren om de diensten te evalueren

¹⁴² Federale Overheidsdienst Beleid & Ondersteuning. (2024, 30 juli). *Wet van 17 juni 2016* | BOSA. https://bosa.belgium.be/nl/regulations/wet_17_juni_2016_overheidsopdrachten

→ Ga naar: **FICHE 6** ‘Hoe evalueer je een project voor het verzamelen en analyseren van gegevens?’ om meer te weten over deze fase.

ZOOM – diversiteit in het projectteam bij de dienstverlener stimuleren

Je kunt een bepaling toevoegen om de diversiteit van het projectteam aan te moedigen, op voorwaarde dat de verwerking van persoonsgegevens die daarbij nodig is, voldoet aan de criteria opgesomd in het deel ‘Wettelijk kader’ en in Fiche 0 - ‘Voldoet je project aan de AVG?’¹⁴³.

Bijvoorbeeld:

«Naast competenties en ervaring is diversiteit binnen het team een troef, net als elke interne aanpak binnen de organisatie die erop gericht is die diversiteit te bevorderen.»

Met diversiteit bedoelen we de heterogeniteit van het team op het vlak van gender, handicap, zogenaamde ‘raciale’ criteria, sociale toestand of afkomst enzovoort.

Om aan die doelstelling te voldoen, kun je ook terugrijpen naar erkende certificeringskaders, zoals het Diversiteitslabel van Brussel Economie en Werkgelegenheid¹⁴⁴, of een ander vergelijkbaar label dat bevestigt dat de organisatie die het label verkrijgt, diversiteit promoot. Zo’n certificering, of wanneer de dienstverlener geen certificering heeft het bewijs dat hij voldoet aan de voorwaarden om het label te verkrijgen, is in de context van een overheidsopdracht sowieso een groot pluspunt.

Ga naar: **FICHE 6**
‘Hoe evalueer je
een project voor
het verzamelen
en analyseren van
gegevens?’

¹⁴³ Een voorbeeld van een charter ter bevordering van inclusieve panels vind je hier: Inclusive Panels. (z.d.). Charter ter bevordering van inclusieve panels voor organisaties. <https://inclusivepanels.be/nl/charte-organisatie#formulier>

¹⁴⁴ Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Economie en Werkgelegenheid. (z.d.). Diversiteitslabel. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://economie-werk.brussels/diversiteit-label>

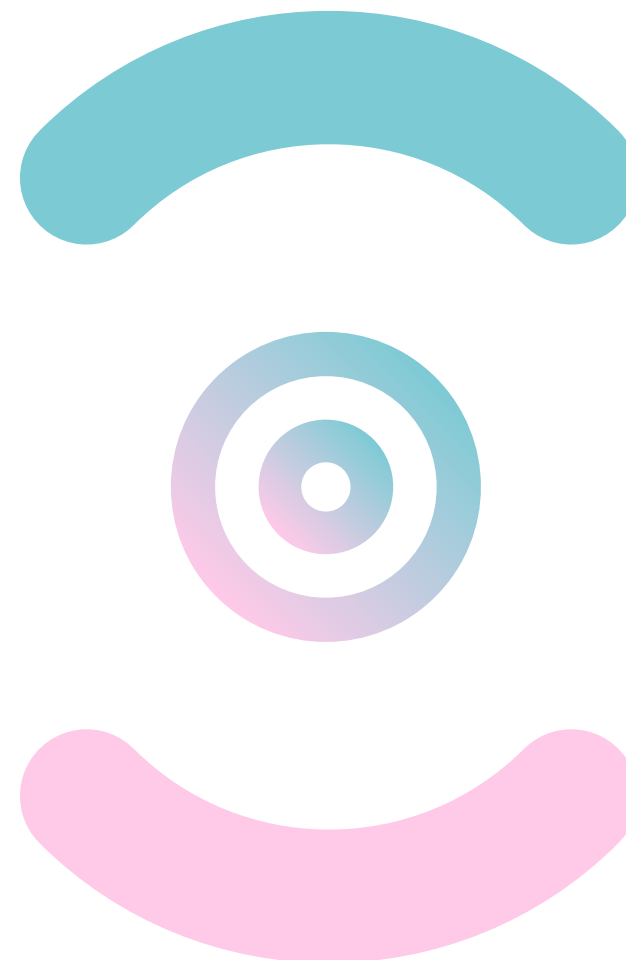
Een ander nuttig referentiekader is het Gender Equality Plan (GEP)¹⁴⁵, dat door de Europese Commissie werd ingesteld om gendergelijkheid in onderzoek en innovatie te bevorderen. Het GEP steunt op 5 pijlers:

1. Werk-privébalans en organisatiecultuur
2. Evenwicht tussen mannen en vrouwen in management- en beslissingsfuncties
3. Gendergelijkheid bij werving en loopbaanontwikkeling
4. Integratie van de genderdimensie in de inhoud van onderzoek en onderwijs
5. Maatregelen ter bestrijding van gendergerelateerd geweld, waaronder seksuele intimidatie

De aanwezigheid van een GEP (of een andere aanpak die aan één of meer van deze doelstellingen voldoet) in de deelnemende studie bureaus of wetenschappelijke instellingen wordt in de evaluatie meegenomen.

Het bestek moet voldoende nauwkeurig en volledig zijn om de genderdimensie effectief en volledig te integreren. Als genderspecifieke gegevens bijvoorbeeld nuttig zijn, moet je de definities van de gebruikte begrippen (geslacht, gender, type huishouden enzovoort), de voorwaarden voor het verzamelen en bewaren, rapporteren en ontsluiten van de gegevens duidelijk specificeren.

Tot slot kun je deze gids als bijlage bij het bestek voegen, zodat de dienstverlener een leidraad heeft en kan bepalen hoe hij best genderspecifieke gegevens verzamelt. Dit zal helpen om de verzameling van genderspecifieke gegevens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te systematiseren en te standaardiseren.

¹⁴⁵ EIGE - Gender Equality in Academia and Research - GEAR tool, *What is a Gender Equality Plan* | European Institute for Gender Equality

Praktijkvoorbeeld

Sofia is bezig met het opstellen van een bestek voor een overheidsopdracht voor het uitvoeren van een steekproefenquête. Hoewel het project niet focust op gender, identificeert ze gender wel als een belangrijke variabele om rekening mee te houden. Na overleg met haar DPO voegt ze in de technische specificaties van het bestek de volgende vermelding toe:

De inschrijver zal in detail beschrijven hoe hij de steekproef zal samenstellen, waarbij hij zal letten op een goed genderevenwicht. Hij zal ook uitleg geven bij de eventuele biases en de maatregelen die hij zal nemen om die zoveel mogelijk te beperken. Hij zal voorts de resultaten uitsplitsen volgens gender.

Checklist

- ☐ Gebruik je inclusieve taal in het bestek van de overheidsopdracht?
- ☐ Heb je via het voorafgaande marktonderzoek nagegaan of het voorwerp een genderdimensie heeft?
- ☐ Heb je in de doelstellingen en beschrijving van de overheidsopdracht rekening gehouden met gender, in alle dimensies van de opdracht?
- ☐ Houden de uitsluitingsgronden rekening met gender?
- ☐ Houden de gunningscriteria en uitvoeringsvoorwaarden rekening met gender?
- ☐ Beveelt het bestek een gediversifieerd team en gediversifieerde stakeholders aan?
- ☐ Wordt er in het bestek gevraagd om rekening te houden met gender bij de projectopzet en de projectmethodologie?
- ☐ Moet er volgens het bestek rekening gehouden worden met gender bij het verzamelen, analyseren en interpreteren van de resultaten?
- ☐ Beveelt het bestek een inclusieve verspreiding van de resultaten aan?

Vinkt jouw project alle vakjes af? Dan kun je nu je overheidsopdracht lanceren.

Verder gaan

Deze handleiding helpt je om bij overheidsopdrachten rekening te houden met gender en geeft concrete voorbeelden en precieze richtlijnen¹⁴⁶.

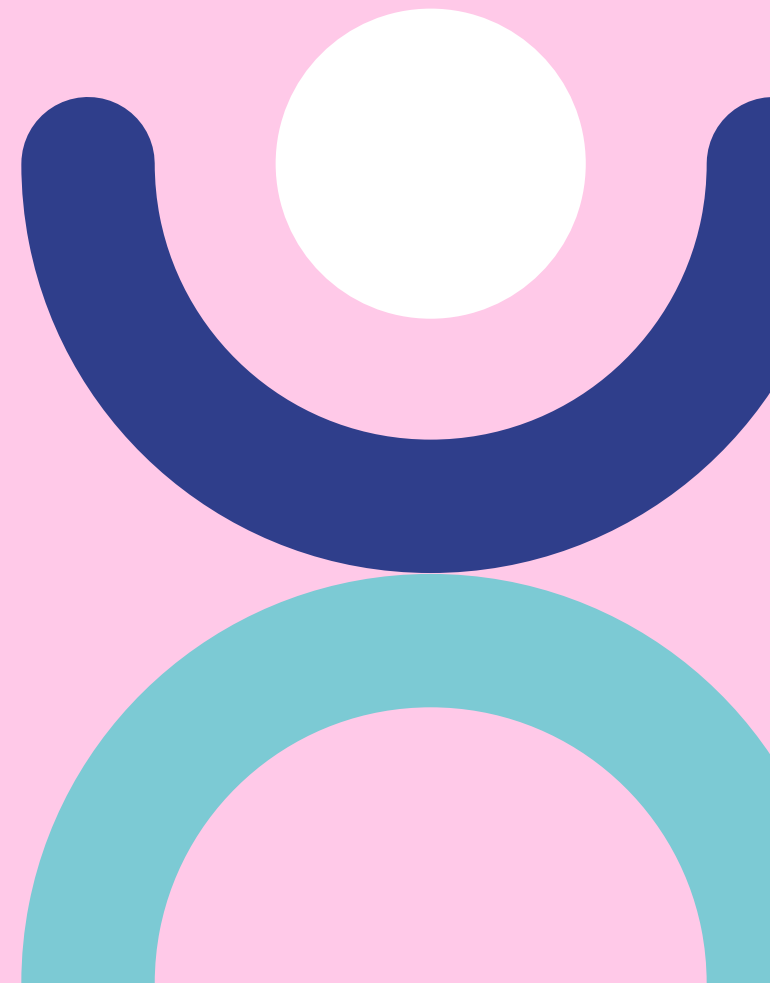
We hopen dat deze gids een handig naslagwerk zal zijn telkens wanneer je een onderzoeks- of monitoringproject moet uitvoeren. Hij is bovendien een praktische leidraad om genderspecifieke gegevens waar mogelijk in je project op te nemen. Wil je meer weten over de verschillende onderwerpen die in deze gids aan bod komen? Bekijk dan zeker de bibliografie.

¹⁴⁶ Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2018). Handleiding voor de integratie van de genderdimensie en het in aanmerking nemen van de gelijkheid van vrouwen en mannen in het kader van overheidsopdrachten <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/documentatie/handleiding-voor-de-integratie-van-de-genderdimensie-en-het-aanmerking-nemen-van-de>.

Overzicht van ZOOMS

Gendermainstreaming	14
Intersectionaliteit	15
De binariteit voorbij: LGBTQIA+	18
Kwantitatieve, kwalitatieve en gemengde benaderingen	19
Het begrip 'bias'	21
Het verzamelen van genderspecifieke gegevens is een gewestelijke verplichting	25
Persoonsgegevens	27
Anonimisering en pseudonimisering	30
Participatieve benaderingen	46
Wanneer er geen degelijke kwantitatieve gegevens zijn	52
Van belang zijnde variabele, van belang zijnde indicator en referentie-indicator	54
Typologie van de verschillende types huishoudens	57
Benchmarking van gegevens	59
Focusgroep	73
Een project evalueren volgens de genderdimensie	96
Diversiteit in het projectteam bij de dienstverlener stimuleren	101

Extra handvaten

Bronnen

In deze lijst vind je gewestelijke, Belgische of Europese tools en handvaten die besturen kunnen gebruiken om meer rekening te houden met gender.

Databank 'Resources for inclusion', gelijkekansenimpactanalyse, equal.brussels;
<https://inclusionresources.brussels/nl/>
<https://impact.equal.brussels/nl/>

De genderdimensie integreren in de federale communicatie, Handleiding voor de integratie van de genderdimensie en het in aanmerking nemen van de gelijkheid van vrouwen en mannen in het kader van overheidsopdrachten en Checklist 'genderdimensie', IGVM;
https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/73%20-%20De%20genderdimensie%20in%20de%20federale%20communicatie%20integreren_NL.pdf
<https://igvm-iefh.belgium.be/nl/documentatie/handleiding-voor-de-integratie-van-de-genderdimensie-en-het-aanmerking-nemen-van-de>
<https://igvm-iefh.belgium.be/nl/documentatie/checklist-voor-de-integratie-van-de-genderdimensie-en-het-aanmerking-nemen-van-de>

Improving equality data collection in Belgium, Aanbeveling over non-discriminatieclausules in overheidsopdrachten, UNIA;
<https://www.unia.be/nl/kennis-aanbevelingen/equality-data-fase-1?lang=nl>
<https://www.unia.be/nl/kennis-aanbevelingen/aanbeveling-non-discriminatieclausule?lang=nl>

Tools for Gender Equality, ILO;
<https://libguides.ilo.org/gender-equality-en>

Gender Equality training, Gender impact assessment, Gender Institutional transformation, Gender-responsive evaluation for a sustainable future for all, EIGE;
https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-equality-training?language_content_entity=en
https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-methods/gender-impact?language_content_entity=en
https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-institutional-transformation?language_content_entity=en
https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-responsive-evaluation-greena?language_content_entity=en

Making It Work How-To Guide: Intersectionality in practice, Making it work;
<https://www.makingitwork-crpd.org/miw-bringing-intersectionality-practice>

Compendium of practices for equality data collection;
<https://fra.europa.eu/en/promising-practices-list>

Gids voor inclusieve communicatie;
https://equal.brussels/wp-content/uploads/2024/04/Guide_equal_24_04_NL_impression.pdf

Bibliografie

aepd. (2021). *Misunderstandings related to anonymisation*. https://www.edps.europa.eu/system/files/2021-04/21-04-27_aepd-edps_anonymisation_en_5.pdf

Art. 22 van de gecoördineerde Grondwet. (1994). SenLex - Senaat. https://senlex.senate.be/nl/dia/structure/str_1/article/art_71_nl_2014-01-06/articletext

Bailey, A. H., LaFrance, M., & Dovidio, J. F. (2019). Is Man the Measure of All Things? A Social Cognitive Account of Androcentrism. *Personality and Social Psychology Review*, 23(4), Artikel 4. <https://doi.org/10.1177/1088868318782848>

Bear, J., & Williams Woolley, A. (2011). *The role of gender in team collaboration and performance*. https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1179/030801811X13013181961473?casa_token=ce4yztDo4SAAAAA%3AMhCnOSCHNKITBVXPeFnxnqFDkcXITmCxTAl9aX7gAmNald3wlzoJiVu_Cmbawr5Y3VZXwgxVpY_8-w

BeBiodiversity. (z.d.). *Meer dan 4 op 5 Belgen maken zich zorgen over biodiversiteit* | BeBiodiversity. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://bebiodiversity.be/nl/blog/2025/02/24/meer-dan-4-op-5-belgen-maken-zich-zorgen-over-biodiversiteit/>

Belgian Web Accessibility Office. (z.d.). *Startpagina*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://accessibility.belgium.be/nl>

Bereni, L., Chauvin, S., Jaunait, A., & Revillard, A. (2008). Introduction aux Gender Studies. In *Manuel des études sur le genre* (De Boeck).

Bergold, J., & Thomas, S. (2012). Participatory Research Methods: A Methodological Approach in Motion. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 13(1), Artikel 1. <https://doi.org/10.17169/fqs-13.1.1801>

bisa.brussels. (z.d.-a). *Startpagina—Wijkmonitoring* Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://wijkmonitoring.brussels/>

bisa.brussels. (z.d.-b). *Indicatoren—Wijkmonitoring*. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://wijkmonitoring.brussels/indicatoren>

bisa.brussels. (z.d.-c). *Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://bisa.brussels/>

bisa.brussels. (z.d.-d). *Thema's*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://bisa.brussels/themas>

bisa.brussels. (2024). *Leeftijdsstructuur* | BISA. bisa.brussels. <https://bisa.brussels/themas/bevolking/leeftijdsstructuur>

bisa.brussels. (z.d.-d). (2014). *Gender en statistieken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest—FOCUS*. bisa.brussels. <https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/FOCUS-4-NL-final.pdf>

Bose, D., Segui-Gomez, M., & Crandall, J. (2011, 28 april). *Vulnerability of Female Drivers Involved in Motor Vehicle Crashes: An Analysis of US Population at Risk*. AJPH. <https://ajph.aphapublications.org/doi/full/10.2105/AJPH.2011.300275>

Boucher, N., & Cossette, S.-M. (2022). *Pour une recherche modulée aux besoins et aux réalités des adolescentes*. https://www.researchgate.net/publication/384600028_Pour_une_recherche_modulee_aux_besoins_et_aux_realites_des_adolescentes

Bourcier, S. (2014). *Cinquante nuances de genres [...]*. In *Comment faire des études-genres avec la littérature*. L'Harmattan.

British Broadcasting Corporation. (2019, 28 maart). *One small step for man, but women still have to leap*. <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-47717937>

Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. <https://archive.org/details/gendertroublefem0000butl/mode>

Caravenna, F., & Berger, Q. (2021, 3 november). *Le paradoxe de Simpson illustré par des données de vaccination contre le Covid-19*. The Conversation. <http://theconversation.com/le-paradoxe-de-simpson-illustre-par-des-donnees-de-vaccination-contre-le-covid-19-170159>

Carbonnel, S. (2021). *Sécurité: Des nouveaux gilets pare-balles non adaptés aux femmes, « nos poitrines sont écrasées »*. Sudouest. <https://www.sudouest.fr/charente-maritime/la-rochelle/securite-des-nouveaux-gilets-pare-balles-non-adaptes-aux-femmes-nos-poitaines-sont-ecrasees-2330183.php>

Chaumont, L., & Zeilinger, I. (2012). *Openbare ruimte, gender en onveiligheidsgevoel*. Garance vzw. <https://www.garance.be/wp-content/uploads/2023/06/12EspacepublicgenreNL-2.pdf>

CNIL & Service Interministériel des Archives de France. (2020). *Guide pratique: Les durées de conservation*. https://www.cnil.fr/sites/cnil/files/atoms/files/guide_durees_de_conservation.pdf

COFEM & weallcount. (z.d.). *The Feminist Research Assessment Tool: Companion Document*. Op 5 mei 2025 geraadpleegd op https://cofemsocialchange.org/wp-content/uploads/2024/05/Feminist-Research-Assessment-Tool_Companion-Guide.pdf

Commission canadienne des droits de la personne. (2021). *Collecte de données inclusives sur le genre: Pratiques prometteuses*. Commission canadienne des droits de la personne = Canadian Human Rights Commission.

Conseil de recherches en sciences naturelle et en génie du Canada. (z.d.). *Guide du CRSNG pour la prise en compte des considérations en matière d'équité, de diversité et d'inclusion dans la recherche*. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op https://www.nserc-crsng.gc.ca/NSERC-CRSNG/Politiques-Politiques/EDI_guidance-Conseils_EDI_fra.asp

Council of Europe. (z.d.-a). *Handbook for Gender Equality Rapporteurs*. Op 5 mei 2025 geraadpleegd op <https://edoc.coe.int/en/gender-equality/11297-handbook-for-gender-equality-rapporteurs.html>

Council of Europe. (z.d.-b). *Sexual Orientation, Gender Identity and Expression, and Sex Characteristics*—Home page. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.coe.int/en/web/sogi/>

Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), Artikel 6. <https://doi.org/10.2307/1229039>

Crenshaw, K. W. (1989). *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*. https://scholarship.law.columbia.edu/faculty_scholarship/3007/

Data2X. (2022). *Transforming the Data Landscape: Solutions to Close Gender Data Gaps*. <https://data2x.org/resource-center/transforming-the-data-landscape-solutions-to-close-gender-data-gaps/>

Datastore.brussels. (z.d.). *Startpagina*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://datastore.brussels/web/>

Datastore.brussels. (2024). *Discriminatie op de Brusselse arbeidsmarkt: sectorale analyse o.b.v. een correspondentie-experiment*. <https://datastore.brussels/web/studies/87b32dcb-1902-11ef-be6c-00090ffe0001#access>

Département d'Economie Appliquée, Université Libre de Bruxelles, DULBEA. (2013). *Eindverslag: Inventaris en analyse van genderspecifieke gegevens en gender-indicatoren op Belgisch Federaal niveau*. https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/70%20-%20Inventaris%20statistieken_NL.pdf

ediv.be. (z.d.). *Persoonlijke levenssfeer* | www.ediv.be: Bibliotheek. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.ediv.be/theme/unia2019/library.php?id=35#europees>

equal.brussels. (z.d.-a). *Digitale toegankelijkheid: websites voor iedereen!* <https://equal.brussels/wp-content/uploads/2021/02/brochure-nl-interactief.pdf>

equal.brussels. (z.d.-b). *Analyse van de digitale kloof op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Resources for inclusion*. Op 5 mei 2025 geraadpleegd op <https://inclusionresources.brussels/nl/ressources/analyse-de-la-fracture-numerique-sur-le-territoire-de-la-region-de-bruxelles-capitale-2/>

equal.brussels. (z.d.-c). *Gender—Thema's*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://equal.brussels/nl/theme/gender/>

equal.brussels. (z.d.-d). *LGBTQIA+—Thema's*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://equal.brussels/nl/theme/lgbtiq/>

equal.brussels. (z.d.-e). *Woordenlijst*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://equal.brussels/nl/themes/woordenlijst-5/>

equal.brussels. (z.d.-f). *Resources for inclusion | Home*. Resources for inclusion. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://inclusionresources.brussels/nl/>

equal.brussels. (2019). *Gender in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest | Een cijfermatig overzicht*. https://www.briobrusssel.be/sites/default/files/2022-02/Equal-brochure-genre_NL-1.pdf

equal.brussels. (2021). *Brussels plan ter ondersteuning van eenoudergezinnen—Juli 2021*. https://equal.brussels/wp-content/uploads/2021/07/Plan_Eenouder_NL.pdf

equal.brussels. (2024). *Gids voor inclusieve communicatie*. https://equal.brussels/wp-content/uploads/2024/04/Guide_equal_24_04_NL_impression.pdf

European Commission: Directorate-General for Research and Innovation. (2025). *Framework for the integration and evaluation of inclusive gender analysis in research and innovation content*. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/42fc7b39-f8b0-11ef-b7db-01aa75ed71a1/language-en>

European Commission: Directorate-General for Communication. *Equality data collection*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/equality-data-collection_en

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. (z.d.). *Surveys*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.eurofound.europa.eu/en/surveys>

European Institute for Gender Equality. (z.d.-a). *About the Gender Statistics Database | Gender Statistics Database*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/about>

European Institute for Gender Equality. (z.d.-b). *Data collection and monitoring*. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gear/data-collection-and-monitoring>

European Institute for Gender Equality. (z.d.-c). *Gender analysis | EIGE*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-methods/gender-analysis?language_content_entity=en

European Institute for Gender Equality. (z.d.-d). *Gender statistics and indicators* | EIGE. Op 5 mei 2025 geraadpleegd op https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-methods/gender-statistics-indicators?language_content_entity=en

European Institute for Gender Equality. (z.d.-e). *Intersectionality*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1050?language_content_entity=en

European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). *EU LGBTIQ survey III LGBTIQ Equality at a Crossroads: Progress and Challenges Country Data—Belgium*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbtiq_survey-2024-country_sheet-belgium.pdf

Europees Parlement, Raad van de Europese Unie. (2016). *Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming)*. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj?locale=nl>

Europees Parlement en Raad van de Europese Unie. (2006). *RICHTLIJN 2006/54/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 5 juli 2006 betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke kansen en gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep (herschikking)*. <https://doi.org/10.3917/legi.018.0162>

Eurostat. (z.d.-a). *Data*. Eurostat. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data>

Eurostat. (z.d.-b). *Database*. Op 26 mei geraadpleegd op <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

Eurostat. (2021). *Methodological manual for the EU survey on gender-based violence against women and other forms of inter-personal violence (EU-GBV)—Products Manuals and Guidelines*. Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-gq-21-009>

Federale Overheidsdienst Justitie. (2007). *Wet strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen*. Justel-databank. https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=07-02-13&numac=2007002011

Federale Overheidsdienst Justitie. (2018). *Wet betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens*. Justel-databank. https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/article.pl?language=nl&dt=LOI&ddd=2018-07-30&fr=f&choix1=et&trier=promulgation&lg_txt=n&type=&sort=&numac_search=2018040581&cn_search=&caller=list&&view_numac=2018040581f

Federale Overheidsdienst Justitie. (2024). *Gezamenlijk decreet en ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie houdende het Brussels Wetboek inzake de gelijkheid, de non-discriminatie en de bevordering van diversiteit*. Justel-databank. <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2024/04/04/2024003443/justel>

Federale Overheidsdienst Beleid & Ondersteuning. (2024, 30 juli). *Wet van 17 juni 2016* | BOSA. https://bosa.belgium.be/nl/regulations/wet_17_juni_2016_overheidsopdrachten

Federale Overheidsdienst Beleid & Ondersteuning. (z.d.). *Over deze website—AVG Register*. myData. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://gdpr.belgium.be/nl/about>

Gagnon, A. (z.d.). Représentation. *Le Lexique Socius, Le lexique socius*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://ressources-socius.info/index.php/lexique/21-lexique/189-representation>

Gegevensbeschermingsautoriteit. (z.d.-a). *Startpagina burger*. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/burger>

Gegevensbeschermingsautoriteit. (z.d.-b). *Onderzoek*. Op 5 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/professioneel/thema-s/onderzoek>

Gendered Innovations. (z.d.-a). *Analyzing Gender*. Stanford.Edu. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <http://genderedinnovations.stanford.edu/methods/gender.html>

Gendered Innovations. (z.d.-b). *Intersectional Approaches*. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op <https://genderedinnovations.stanford.edu/methods/intersect.html#aname3>

Genres Pluriels. (2024). *Accueil, droits, santé, jeunesse, emploi... Tous.tes bien informé.e.s.* https://www.genrespluriels.be/IMG/pdf/brochure_7emeed_web.pdf

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Economie en Werkgelegenheid. (z.d.). *Diversiteitslabel*. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://economie-werk.brussels/diversiteit-label>

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - *Brussel Huisvesting*. (2024, 27 juni). *Genderongelijkheid op het vlak van huisvesting in het Brussels Gewest*. Brussels Hoofdstedelijk Gewest. <https://be.brussels/nl/huisvesting/genderongelijkheid-op-het-vlak-van-huisvesting-het-brussels-gewest>

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Mobiliteit. (z.d.). *Brussel: Fietsen—Bakfietsen—Elektrische fietsen*. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://data.mobility.brussels/home/nl/observatorium/fietsen/fietsgebruik/>

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Mobiliteit. (z.d.). *Automatische tellingen op een reeks fietspaden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. Tableau Software. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op https://public.tableau.com/app/profile/data.mobility/viz/Automatische_tellingen_op_een_reeks_fietspaden_in_het_Brussels_Hoofdstedelijk_Gewest/Story1

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Mobiliteit. (z.d.). *Ongevallenstatistieken | Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://be.brussels/nl/transport-mobiliteit/mobiliteitsvraagstukken/thematisch-observatorium/verkeersveiligheid/ongevallenstatistieken>

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Mobiliteit. (2019). *Enquête over het gebruik van de elektrische step in Brussel*. https://data.mobility.brussels/home/media/filer_public/dc/5a/dc5aa3bd-95e5-48fd-8219-155e89944586/bm_enquete_elektrische_steppen_2019_nl.pdf

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Plaatselijke Besturen. (z.d.). *Methodologische gids voor de toepassing van GENDER BUDGETING in de Brusselse gemeenten*. https://data.mobility.brussels/home/media/filer_public/dc/5a/dc5aa3bd-95e5-48fd-8219-155e89944586/bm_enquete_elektrische_steppen_2019_nl.pdf

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - equal.brussels & hub.brussels (2024). *Brussels ondernemerschap vanuit het perspectief van handicap en gender: stand van zaken en kwalitatieve studie*. <https://equal.brussels/wp-content/uploads/2024/07/Brussels-ondernemerschap-vanuit-het-perspectief-van-handicap-en-gender-stand-van-zaken-en-kwalitatieve-studie.pdf>

Gouvernement du Canada. (z.d.). *Pratiques exemplaires en matière d'équité, de diversité et d'inclusion en recherche*. Op 6 mei geraadpleegd op <https://www.sshrc-crsh.gc.ca/funding-financement/nfrf-fnfr/edi-fra.aspx>

Gouvernement du Canada. (2022). *Comment intégrer la théorie de l'intersectionnalité dans les analyses quantitatives d'équité en santé*. Canada.ca. <https://www.canada.ca/fr/sante-publique/services/publications/science-recherche-et-donnees/comment-integrer-theorie-intersectionnalite-analyses-quantitatives-equite-sante.html>

Groep gegevensbescherming 'Artikel 29'. (2014). *Advies 5/2014 over anonimiseringstechnieken*. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp216_nl.pdf

Grondwettelijk Hof. (2022a, 10 maart). *Arrest nr. 33/2022 van 10 maart 2022*. <https://www.const-court.be/public/n/2022/2022-033n.pdf>

Grondwettelijk Hof. (2022b, 22 september). *Arrest nr. 110/2022 van 22 september 2022*. <https://www.const-court.be/public/n/2022/2022-110n.pdf>

Grondwettelijk Hof. (2023, 1 juni). *Arrest nr. 84/2023 van 1 juni 2023*. <https://www.const-court.be/public/n/2023/2023-084n.pdf>

Hewlett, S. A., Marshall, M., & Sherbin, L. (2014). *How Diversity Can Drive Innovation*. <https://www.cs.jhu.edu/~misha/DIReadingSeminar/Papers/Hewlett14.pdf>

Hong, L., & Page, S. E. (2004). Groups of diverse problem solvers can outperform groups of high-ability problem solvers. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 101(46), Article 46. <https://doi.org/10.1073/pnas.0403723101>

hub.brussels. (2021). *Enquête: Impact van Covid-19 op de Brusselse vrouwelijke ondernemers hub.brussels*. <https://hub.brussels/nl/blog/impact-van-covid-19-op-de-brusselse-vrouwelijke-ondernemers/>

Inclusive Panels. (z.d.). *Charter ter bevordering van inclusieve panels voor organisaties*. <https://inclusivepanels.be/nl/charter-organisatie#formulier>

Institut de la concertation et de la participation citoyenne. (2024). *Guide de la participation en faveur de l'égalité de genre*. <https://participation.brussels/media/xfoa12ki/guide-de-la-participation-en-faveur-de-legalite-de-genre-2.pdf>

Institut de la statistique du Québec. (z.d.). *Prise en compte du genre*. Institut de la statistique du Québec. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op <https://statistique.quebec.ca/fr/institut/methodologie/classifications-et-definitions/methodologie-prise-en-compte-du-genre>

Interfederaal Instituut voor de Statistiek. (2024). *Geïntegreerd statistisch programma*. https://www.iis-statistics.be/doc/programme_statistique_integre_2025_iis_nl.pdf

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (z.d.-a). *Beschermde criteria*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/discriminatie/beschermde-criteria>

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (z.d.-b). *Statistieken en genderindicatoren*. Op 5 mei 2025 geraadpleegd op <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/gender-mainstreaming/uitvoering-wet/statistieken-en-indicatoren>

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2021). *Gendervraag op een inclusieve manier bevragen Onderzoeksnota bij de enquête #YouToo?* https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/145_-_gender_op_een_inclusieve_manier_bevragen.pdf

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (z.d.-c). *Intersekse personen*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/themas/intersekse>

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2018a). *Checklist voor de integratie van de genderdimensie en het in aanmerking nemen van de gelijkheid van vrouwen en mannen in het kader van overheidsopdrachten*. https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/114_-_checklist_integratie_genderdimensie_en_bevordering_gelijkheid_vrouwen_en_mannen.pdf

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2018b). *Handleiding voor de integratie van de genderdimensie en het in aanmerking nemen van de gelijkheid van vrouwen en mannen in het kader van overheidsopdrachten*. <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/documentatie/handleiding-voor-de-integratie-van-de-genderdimensie-en-het-aanmerking-nemen-van-de>

La Ligue des familles. (2023). *Familles monoparentales invisibles*. <https://liguedesfamilles.be/article/familles-monoparentales-invisibles>

Lebrun, K., Huynen, P., De Witte, A., & Macharis, C. (2013). *De verplaatsingsgewoonten in Brussel (2) | Katernen van het Kenniscentrum van de mobiliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. https://data.mobility.brussels/home/media/filer_public/3c/a7/3ca71292-b880-42b9-859b-049bbf86d6d4/kk2nl.pdf

LexUriServ. (z.d.). Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:204:0023:0036:nl:PDF>

Lyonnais, E. (2021). *À la recherche d'un consensus professionnel, la méthode Delphi*. ClinicalKey. <https://www.clinicalkey.fr/#!/content/playContent/1-s2.0-S1637408821001723?returnurl=https:%2F%2Flinkinghub.elsevier.com%2Fretrieve%2Fpii%2FS1637408821001723%3Fshowall%3Dtrue&referrer=https:%2F%2Feduc-word-edit.officeapps.live.com%2F>

Making It Work. (2022). *MIW How-To Guide: Bringing intersectionality into practice*. <https://www.makingitwork-crpd.org/miw-bringing-intersectionality-practice>

Meyer, S. & Coene, J. (2023). *Barometer Energiearmoede*. <https://media.kbs-frb.be/nl/media/10491/Barometer%20Energiearmoede%202023%20DEF>

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel. (2015). *Vrouwen, bestaansonzekerheid en armoede in het Brussels Gewest, Thematisch katern van het Brussels Armoederapport 2014*. <https://www.vivalis.brussels/nl/publicatie/2014-brussels-armoederapport-vrouwen-bestaansonzekerheid-en>

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel & Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid. (2015). *Vrouwen op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (dossier 2015/1)*. Vivalis.Brussels. <http://wwwacc.vivalis.brussels/sites/default/files/2023-12/3.8.%20vrouwen-op-de-arbeidsmarkt-in-het-bhg-2015.pdf>

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel. (2024a). *Welzijnsbarometer 2023*. Vivalis.Brussels. https://www.vivalis.brussels/sites/default/files/2024-03/Welzijnsbarometer-2023-NL_1.pdf

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel. (2024b). *Gezondheidsindicatoren van het Brussels Gewest*. https://www.vivalis.brussels/sites/default/files/2024-11/OBS%200327%20Observatorium%20voor%20Gezondheid%20en%20Welzijn%20-%20TdBS_NL_FINAL.pdf

Open Government Partnership. (2022, 13 september). *Gender and Inclusion: Open Gender Data*. <https://www.opengovpartnership.org/open-gov-guide/gender-and-inclusion-open-gender-data/>

Page, S. (2008). *The Difference: How the Power of Diversity Creates Better Groups, Firms, Schools, and Societies - New Edition*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400830282>

PARIS21. (2022). *Module statistiques genre des lignes directrices de la stratégie nationale pour le développement des statistiques*. <https://www.paris21.org/sites/default/files/media/document/2023-10/NSDS-module-statistiques-genre-SNDS-francais.pdf>

Personal Data Protection Commission Singapore. (2018). *Guide to basic data anonymisation techniques*. [https://www.pdpc.gov.sg/-/media/Files/PDPC/PDF-Files/Other-Guides/Guide-to-Anonymisation_v1-\(250118\).pdf](https://www.pdpc.gov.sg/-/media/Files/PDPC/PDF-Files/Other-Guides/Guide-to-Anonymisation_v1-(250118).pdf)

perspective.brussels (2025, 8 maart). 22% van de gebruikers van vrij toegankelijke sportfaciliteiten is vrouw [Tekst]. perspective.brussels. <https://perspective.brussels/nl/nieuws/22-van-de-gebruikers-van-vrij-toegankelijke-sportfaciliteiten-vrouw>

perspective.brussels. (2025). *Blik op het studentenleven: Stedelijke praktijken en omgang met de stad*. https://perspective.brussels/sites/default/files/documents/rapport_enquete_blik_op_het_studentenleven.pdf

Praktische tool | www.ediv.be. (z.d.). Op 5 mei 2025 geraadpleegd op https://www.ediv.be/theme/unia2019/situation_tool.php?id=190

Publications Office of the EU. (2013). *Gendered innovations*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d15a85d6-cd2d-4fbc-b998-42e53a73a449>

Publications Office of the EU. (2020). *Gendered innovations 2*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/33b4c99f-2e66-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en>

Publications Office of the EU. (2021). *Horizon Europe guidance on gender equality plans*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ffcb06c3-200a-11ec-bd8e-01aa75ed71a1>

Raad van State. (2021). *Advies 68.936/AV van 7 april 2021 over een voorontwerp dat werd omgezet in de wet van 14 augustus 2021 'betreffende de maatregelen van bestuurlijke politie tijdens een epidemische noodsituatie'*, Parl. Doc., Kamer, 2020-2021, nr. 55-1951/001. <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/1951/55K1951001.pdf>

RainbowHouse. (2023). *Glossaire Édition 2023*. https://rainbowhouse.be/wp-content/uploads/2023/02/glossaire-2023-web_compressed.pdf

Resources for inclusion. (z.d.). *Startpagina*. Op 27 mei 2025 geraadpleegd op <https://inclusionresources.brussels/nl/>

safe.brussels. (2022). *Safe.brussels publiceert de resultaten van haar tweede gewestelijke enquête die peilt naar het veiligheidsgevoel en slachtofferschap bij de inwoners, pendelaars en toeristen in Brussel* | safe.brussels. <https://safe.brussels/nl/safebrussels-publiceert-de-resultaten-van-haar-tweede-gewestelijke-enquete-die-peilt-naar-het>

safe.brussels. (2023). *Geweld tegen vrouwen*. <https://safe.brussels/nl/geweld-tegen-vrouwen>

Service Public fédéral. (2017). *Élaborer une politique de diversité: Guide méthodologique*. <https://cdip.bnf.fr/Record.htm?record=19124149124919423219&idlist=0>

SLRB - BGHM. (2021, 14 mei). *Onze verslagen*. <https://slrb-bghm.brussels/nl/over-de-bghm/onze-verslagen>

Statbel. (z.d.-a). *Open Data*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://statbel.fgov.be/nl/open-data>

Statbel. (z.d.-b). *Risico op armoede of sociale uitsluiting*. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>

Statbel. (z.d.-c). *Statbel, het Belgische statistiekbureau | Home*. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://statbel.fgov.be/nl>

Statbel. (z.d.-d). *Alle enquêtes*. Op 19 mei 2025 geraadpleegd op <https://statbel.fgov.be/nl/alle-enquetes>

Statbel. (2023). *Huishoudbudget*. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget>

Supakalin, P., & Assistant, S. (2019). *Communicating Gender Data to deliver impactful messages* (No. 21). 21, Article 21. https://www.unescap.org/sites/default/files/Stats_Brief_Issue21_Dec2019_Gender_Communication.pdf

talent.brussels. (z.d.). *talentAnalytics.brussels*. Op 5 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.talent.brussels/nl/partners/talentanalyticsbrussels-8620>

Tasan-Kok, T., van Kempen, R., Raco, M., & Bolt, G. (2013). *Towards Hyper-Diversified European Cities: A Critical Literature Review*. <https://zenodo.org/records/12946>

Unia. (z.d.-a). *Discriminatie in de wet*. Op 26 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.unia.be/nl/discriminatie-in-de-wet>

Unia. (z.d.-b). *Equality Data Hub: data over (on)gelijkheid & discriminatie*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.unia.be/nl/equality-data-hub?lang=nl>

Unia. (z.d.-c). *Intersectionaliteit en discriminatie*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.unia.be/nl/dossiers/intersectionaliteit-en-discriminatie>

Unia. (z.d.-d). *Racisme*. Op 18 mei 2025 geraadpleegd op <https://www.unia.be/nl/racisme>

Unia (2021). *Eindrapport 'Improving equality data collection in Belgium'* (2021). https://www.unia.be/files/Rapport_IEDCB_-_NL_1006.pdf

Unia. (2024a). *Studie naar zelfdefiniëring van origine in België*. https://www.unia.be/files/Rapport_-_Studie_naar_zelfdefini%C3%ABring_van_origine_in_Belgi%C3%AB.pdf

Unia. (2024b). *Rapport 'Improving Equality Data Collection in Belgium II'—Fase II - handicap, gezondheidstoestand en fysieke kenmerken* (2024). <https://www.unia.be/nl/kennis-aanbevelingen/equality-data-fase-2?lang=nl>

United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). (z.d.). *UNIDO Guide to Gender Analysis and Gender Mainstreaming the Project Cycle*. Op 6 mei 2025 geraadpleegd op https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-03/UNIDO_Guide_to_Gender_Analysis_and%20Gender_Mainstreaming_in_Project_Cycle.pdf

Van Imhoff, W., & Keilman, N. W. (1992). *An Application of a Dynamic Demographic Projection Model to Household Structure in the Netherlands*. <https://www.jstor.org/stable/1533950?origin=crossref>

Verenigde Naties. (1996). *Verslag van de Vierde Wereldvrouwenconferentie*: Peking, 4-15 september 1995. Verenigde Naties. <https://docs.un.org/fr/A/CONF.177/20/Rev.1>

Verenigde Naties (Ed.). (2016). *Integrating a gender perspective into statistics*. United Nations.

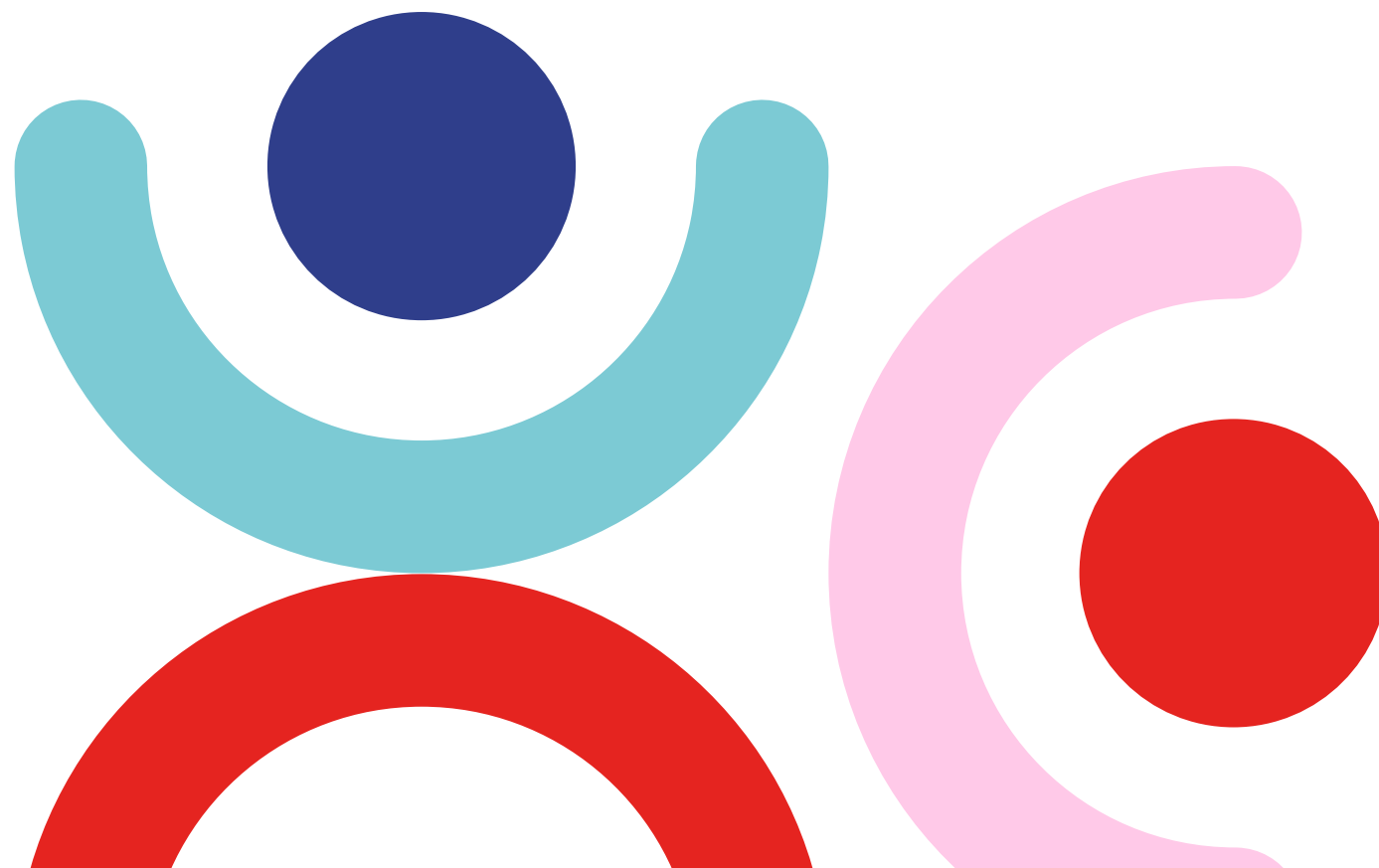
Williams Woolley, A. (2010). *Evidence for a Collective Intelligence Factor in the Performance of Human Groups* | Science. *Science*. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.1193147>

Women in Business. (2023). *Barometer van het vrouwelijk ondernemerschap*. <https://womeninbusiness.hub.brussels/nl/barometer-vrouwelijk-ondernemerschap/>

Dankwoord

We willen iedereen bedanken die aan deze gids heeft meegewerkt en in het bijzonder: Sanaa Amin en Anthony Christiaens (Directie Juridische Zaken van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel), Marguerite Artigny en Marion Englert (Vivalis), Nicolas Bailly (Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen), Aurélie Baudoux, Letizia Fragapane, Danny Jacqmot, Scarlett Renoirte en Michaël Segers (equal.brussels), Mathias De Meyer en Aurore Moerman (Brussel Mobiliteit), Nicolas De Timmerman en Amandine Willame (Data Protection Office van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel), Roger Kalenga-Mpala (BISA), Kellyra Lanxner en Lucie Xhrouet (Unia).

Colofon

Brussel, september 2025

Verantwoordelijke uitgever

Julie Fiszman
Sint-Lazarusplein 2
1035 Brussel
equal@gob.brussels

Opgesteld door

Het team van UCLouvain: Séverine Guisset en Antoine Vanbeneden (SMCS/LIDAM), Noémie Evrard (ISPOLE), Eléonore Dombret (ESPO), Annalisa Casini (IPSY), Florence Degavre (IACCHOS), Chloé Salembier (LAB).

Met de medewerking van Michèle Remy (Functionaris voor gegevensbescherming bij UCLouvain) en Sébastien Van Drooghenbroeck (UCLouvain) voor de juridische aspecten.

Oneliner voor de vertaling naar het Nederlands.

Grafisch ontwerp en toegankelijkheid

Dom Billaroch, Aurélie Deblon, Serge Vandenput (Trinôme)

Projectcoördinatie:

Jasmine Boumraya, Vanessa D’Hooghe en Coralie Hazan (equal.brussels)

©equal.brussels 2025

